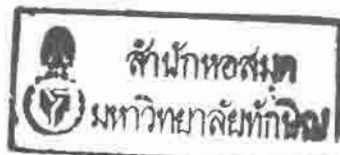

29 ส.ย. 2542

216 34314

106483

การศึกษาปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน

ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน

การประถมศึกษาจังหวัดตรัง

ปริญญาโท

ของ

ศาสตราจารย์ นวตสุวรรณ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยทักษิณ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2542

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยทักษิณ

หนังสือได้รับมอบลิขสิทธิ์จากสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ

หากถูกนำไปใช้โดยไม่ขออนุญาต

ผู้พบเห็นกรุณาส่งแจ้งให้ทางหอสมุดโดยทันที

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอก
การบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยทักษิณได้

คณะกรรมการควบคุม

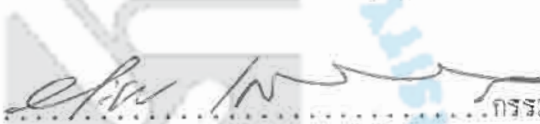
..........ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.อาคม วัดไธสง)

..........กรรมการ
(อาจารย์อนันต์ ประศาสน์กุล)

คณะกรรมการสอบ

..........ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.อาคม วัดไธสง)

..........กรรมการ
(อาจารย์อนันต์ ประศาสน์กุล)

..........กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(อาจารย์ ดร.วีระชัย เสมารักดี)

..........กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(อาจารย์ ดร.โสภาค วิริยชิน)

มหาวิทยาลัยทักษิณอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

..........ประธานกรรมการบริหาร
บัณฑิตศึกษา

(อาจารย์ ดร.อาคม วัดไธสง)

วันที่...15...เดือน...พฤษภาคม...พ.ศ.25๕๔

ประกาศศุภผลการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จสู่สว่างเป็นอย่างดี ด้วยความกรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งจาก อาจารย์ ดร.อาคม วัตะไชสง ประธานกรรมการ และ อาจารย์อนันต์ ประศาสน์กุล กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูงต่อ ท่านอาจารย์ทั้งสองไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ธีรภูมิ ประทุมพรรัตน์ อาจารย์ ดร.วีระชัย เสมากักดี อาจารย์ ดร.โรสภาค วิริโยชิน ที่กรุณาประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ แนวคิด วิธีการในการศึกษาและการทำปริญญานิพนธ์

ขอขอบคุณ คุณสมใจ สุริยกิจ คุณณนัส แก้วพิทักษ์ และคุณขอบ มุกดา ที่ได้กรุณา ให้คำแนะนำ ตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม

ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดตรัง หัวหน้าการประถมศึกษา อำเภอ/อำเภอ ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ที่ได้กรุณา ให้ความร่วมมือประสานงานและตอบแบบสอบถาม

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณ คุณวรรณดี นวลสุวรรณ คุณวิษณุ นวลสุวรรณ คุณนิติ นวลสุวรรณ และคุณสันติภาพ นวลสุวรรณ ที่ได้ให้ความร่วมมือแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ และให้ กำลังใจ จนปริญญานิพนธ์นี้สำเร็จลงด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอบเป็นเกียรติคุณแก่ นิตา มารดา ครูอาจารย์ และมีพระคุณทุกท่าน

สาโรช นวลสุวรรณ

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	5
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	5
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	6
	สมมุติฐานของการศึกษาค้นคว้า	7
	นิยามศัพท์เฉพาะ	7
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
	การบริหารโรงเรียน	9
	การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา	10
	การบริหารกิจการนักเรียน	12
	ความหมายของประชาธิปไตย	14
	จุดมุ่งหมายของหลักสูตรกับกิจกรรมประชาธิปไตย	17
	โครงการสนับสนุนกิจกรรมประชาธิปไตยในสำนักงานคณะกรรมการ	
	การประถมศึกษาแห่งชาติ	18
	ความเป็นมาของโครงการ	18
	การขยายผลการดำเนินงาน	19
	วัตถุประสงค์ของโครงการ	19
	การบริหารโครงการ	20
	การส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา	26
	บทบาทของครูอาจารย์ในการส่งเสริมพฤติกรรมตามวิถีประชาธิปไตย	
	ของนักเรียน	26
	การจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียน	37

พฤติกรรมวิธีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนประถมศึกษา	45
ด้านการวชิรธรรม	48
ด้านสามัคคีธรรม	50
ด้านปัญญาธรรม	52
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	54
งานวิจัยในประเทศ	54
งานวิจัยต่างประเทศ	60
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	62
ประชากร	62
กลุ่มตัวอย่าง	62
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	63
วิธีสร้างเครื่องมือ	64
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	65
การวิเคราะห์ข้อมูล	65
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	66
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	67
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	67
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	67
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	68
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	78
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	78
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	78

การวิเคราะห์ข้อมูล	79
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	80
อภิปรายผล	81
ข้อเสนอแนะ	88
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป	88
 บรรณานุกรม	 89
 ภาคผนวก	 98
ภาคผนวก ก. หนังสือขอความอนุเคราะห์	99
ภาคผนวก ข. แบบสอบถาม	105
ภาคผนวก ค. ตาราง 11	120
 บทคัดย่อ	 128
 ประวัติย่อของผู้วิจัย	 134

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	บทบาทของครูผู้สอนในการฝึกฝนนักเรียนเรื่องวิถีชีวิตประชาธิปไตย	30
2	บทบาทของครูผู้สอนในการฝึกฝนนักเรียนเรื่องระบอบประชาธิปไตย	32
3	บทบาทของครูที่ปรึกษาในการฝึกฝนนักเรียนเรื่องประชาธิปไตย	33
4	แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แบ่งตามประเภทการฝึกฝนในตำแหน่ง และขนาดของโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานการศึกษาจังหวัดตรัง	63
5	แสดงข้อมูลเกี่ยวกับแบบสอบถาม	69
6	แสดงสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดตรัง	70
7	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัญหาการจัดกิจกรรม ส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดตรัง	71
8	แสดงการเปรียบเทียบปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย ในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การศึกษาจังหวัดตรัง ตามตัวแปรประเภทการฝึกฝนในตำแหน่ง ผู้บริหารโรงเรียน	72
9	แสดงการเปรียบเทียบปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย ในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การศึกษาจังหวัดตรัง ตามตัวแปรขนาดของโรงเรียน	73
10	แสดงความถี่ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิต ประชาธิปไตยในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานการศึกษาจังหวัดตรัง	75

11	ระดับปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดตรัง	121
----	---	-----

ภูมิหลัง

ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. 2540 : 2) และชนชาวไทยมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. 2540 : 14) ซึ่งได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี 2475 เป็นต้นมา แต่ปรากฏว่า พฤติกรรมประชาธิปไตยของประชาชนและการเผยแพร่เกี่ยวกับประชาธิปไตยยังไม่พัฒนาและไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร สาเหตุหนึ่งในหลายสาเหตุ คือ การพัฒนาปัจจัยพื้นฐานระบอบประชาธิปไตยของไทยกระทำไปอย่างไม่สมดุลย์และรอบด้าน (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. 2536 : บทนำ) ประการสำคัญได้แก่ การขาดผู้นำที่เป็นตัวอย่างที่ดีในด้านพฤติกรรมประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนและเยาวชนไทย ผู้นำในวงการต่าง ๆ ในระดับต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นอภิสิทธิ์ชน ซึ่งตรงข้ามกับพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย เมื่อเข้ารับบริการต่าง ๆ ทั้งจากเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐจะได้รับก่อนโดยไม่ต้องรอคอยลำดับมาก่อนมาหลัง กลายเป็นวัฒนธรรมที่ไร้ระเบียบ ไม่เคารพสิทธิของผู้อื่น ขาดความเสมอภาคในสังคม และปัญหาอีกประการหนึ่งคือ คนในสังคมส่วนใหญ่ขาดความมีน้ำใจนักกีฬา ความมีน้ำใจนักกีฬาคือการกระทำตรงไปตรงมาตามกฎเกณฑ์ กติกา และการรู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย และความมีน้ำใจนักกีฬาเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างประชาธิปไตยและจริยธรรมของสังคม หากสังคมไหนขาดความมีน้ำใจนักกีฬา จริยธรรมของสังคมนั้นจะลดทอนลงไป กล่าวคือ จะมีความต้องการเอาชนะโดยไม่เลือกวิธีการ เช่น ในวงการกีฬา ก็จะใช้เสิร์ฟเหลี่ยม ไหวพริบ กลโกงหลายรูปแบบ มีการฉ้อโกง ติดสินบน เอารัดเอาเปรียบ ขี้โกงนักกีฬา ซึ่งเปลี่ยนวัตถุประสงค์ของการกีฬาเพื่อการออกกำลังกายให้สุขภาพอนามัยสมบูรณ์และวัดความสามารถที่แท้จริง ไปเป็นธุรกิจการกีฬา ส่วนในแวดวงการเมืองการปกครอง ยังมีพฤติกรรมการซื้อ-ขายเสียงในการเลือกตั้งระดับ

ต่าง ๆ และพฤติกรรมการค้าขายตำแหน่งในวงราชการและวงการอื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งเป็นภัยร้ายแรงต่อการพัฒนาประชาธิปไตยและความเจริญมั่นคงของประเทศ (วิสุทธ์ โพธิ์แท่น. 2536 : 2 - 66) เนื่องจากการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของคน เพื่อการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2527 : 3) จึงใช้การศึกษาเป็นสื่อสร้างเสริมความรู้ และปลูกฝังจิตสำนึกเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (ชวน หลีกภัย. 2540 : 31) และเป็นหน้าที่ของรัฐต้องจัดการศึกษาอบรม และสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม ... และ "สร้างเสริมความรู้ และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข" (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. 2540 : 16) ซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 8 (2540 - 2544) ได้บัญญัติกระบวนการเรียนการสอน โดยกำหนดให้ส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมประชาธิปไตยในสถานศึกษา โดยเน้นให้ครูเป็นตัวอย่างที่ดีในการให้โอกาสและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองที่หลากหลาย ทันกับเหตุการณ์ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา (ทวีศักดิ์ นุ่มฤทธิ และคนอื่น ๆ. 2536 : 1313) ฉะนั้นการปลูกฝังค่านิยมและความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตย จำเป็นต้องปลูกฝังและฝึกความเป็นประชาธิปไตยในชั้นเรียนตั้งแต่เด็ก โรงเรียนสามารถส่งเสริมประชาธิปไตยโดยฝึกหัดให้นักเรียนทำงานร่วมกัน เพื่อสร้างความสามัคคี ความคิดริเริ่ม ความมีเหตุผล (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2539 : 153) การปลูกฝังประชาธิปไตยจึงเป็นเรื่องละเอียดอ่อน เพราะความเป็นประชาธิปไตยมีข้ออยู่ที่ไม่พูดเพียงไม่กี่คำ หากอยู่ที่พฤติกรรมของการกระทำ เป็นหลักสำคัญ ซึ่งพฤติกรรมนี้จะต้องเป็นพฤติกรรมที่ยังรากลึกลงไปถึงจิตใจ ซึ่งการเผยแพร่ประชาธิปไตยหากจะได้ผลอย่างจริงจังจะต้องมีการปลูกฝังความรู้เรื่องประชาธิปไตยกันตั้งแต่วัยประถมศึกษา (ถวัลย์ มาศจรัส. 2524 : 4) ซึ่งเป็นวัยที่มีความคิดบริสุทธิ์ สามารถซาบซึ้งสิ่งที่ได้รับการอบรม สั่งสอนและกระทำตามแบบอย่างได้ง่าย โดยเฉพาะการเริ่มต้นฝึกสอน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2535 : 190)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษาภาค
บังคับที่มีบุคลากรในสังกัดเป็นจำนวนมาก ถ้าโรงเรียนประถมศึกษาสามารถปลูกฝังความ
เข้าใจเรื่องประชาธิปไตยที่ถูกต้องให้แก่เด็กเรียนได้ ก็เท่ากับได้ปลูกฝังเรื่องประชาธิปไตย
ให้แก่คนส่วนใหญ่ของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2532
: 42) ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้จัดโครงการจัดกิจกรรม
การเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา โดยเป็นโครงการที่มี
เป้าหมายให้โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชา
ธิปไตยในโรงเรียนควบคู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร พุทธศักราช 2521
และเพื่อให้เด็กเรียนประถมศึกษาได้ฝึกปฏิบัติจริง ในเรื่องวิถีชีวิตประชาธิปไตย และระบบ
ประชาธิปไตย อันเป็นการสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยตามคุณลักษณะที่ต้องการเน้น
สามประการ คือ คารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม (สำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ. 2531 : 1) โดยให้ทุกโรงเรียนดำเนินการตามเอกสารคู่มือ
ที่กำหนดให้พร้อมกันในปี พ.ศ. 2529 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
2532 : 41) และมีแนวคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยใน
โรงเรียน โดยเน้นให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกกลุ่มประสบการณ์ตามหลักสูตร
ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) (สำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ. 2532 : 1) นอกจากนี้ ในแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 8
(2540 - 2544) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดวัตถุประสงค์
ให้เด็กเรียนระดับประถมศึกษา และมีธยมศึกษาตอนต้นทุกคน ได้รับการศึกษาจนจบหลักสูตร
และมีความรู้ ทักษะ เจตคติ ตามที่หลักสูตรกำหนด โดยมีคุณลักษณะที่ต้องการเน้นดังนี้
"มีความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีคุณธรรม
จริยธรรม โดยเน้นความมีวินัย ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้อย่างเหมาะสม" (สมเดช สีสั่ง.
2540 : 55)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 132 - 136) ได้
สรุปการติดตามประเมินผลการดำเนินงานโครงการสนับสนุนกิจกรรมประชาธิปไตยใน

โรงเรียนประถมศึกษา ในปีการศึกษา 2528 - 2535 พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาจำนวนมากยังประสบปัญหาในการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษา จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภายในห้องเรียน ที่เน้นการฝึกให้รู้จักการทำงานเป็นกลุ่มตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย การสร้างกฎเกณฑ์การปกครองภายในกลุ่ม และพบว่า ครูอาจารย์โรงเรียนประถมศึกษา ยังไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องต่อการเสริมสร้างพฤติกรรมแบบประชาธิปไตย, ซึ่งผลการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในระดับประเทศ ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ระหว่างปีการศึกษา 2527 - 2530 ปรากฏว่า กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สมรรถภาพความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยเกี่ยวกับชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และสมรรถภาพความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจในระดับปานกลาง ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย สมรรถภาพวินัยในตนเอง การทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่น และความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจในระดับปานกลางเช่นกัน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2531 : 31 - 32)

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง เป็นหน่วยงานระดับกอง ที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ รับผิดชอบจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา โดยมีโรงเรียนในสังกัด 327 โรงเรียน และได้รับเอานโยบายการจัดโครงการสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษามาดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ. 2528 เป็นต้นมา ตามคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตลอดมา จนถึงปีการศึกษา 2541 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรังได้สรุปผลการดำเนินการกิจกรรมเสริมสร้างประชาธิปไตยในโรงเรียนโดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง และได้ดำเนินการจัดลำดับปัญหา พบว่า 5 ลำดับแรก นักเรียนมีปัญหาที่จำเป็นต้องแก้ไขอย่างรีบด่วน ตามลำดับ คือ 1. นักเรียนไม่กล้าแสดงออก 2. นักเรียนขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย 3. นักเรียนไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น 4. นักเรียนไม่มีความรู้พื้นฐานในเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตย 5. นักเรียนชอบเป็นผู้ตามมากกว่าเป็นผู้นำ (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง, 2541 : 1 - 2)

ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง มีความสนใจเป็นอย่างยิ่งว่า การดำเนินกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้ดำเนินการมาเป็นเวลา 13 ปี ผู้บริหารโรงเรียน มีปัญหาในเรื่องนี้อย่างไร เพื่อจะได้เห็นผลการศึกษามาวิเคราะห์ เพื่อจะได้ปรับปรุง พัฒนา ให้การดำเนินงานส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้อง และเป็นข้อมูลให้สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ดำเนินการปรับปรุง พัฒนาวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่เยาวชนไทยให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์สืบไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อทราบระดับปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง
2. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ตามตัวแปรประสบการณ์ และขนาดของโรงเรียน
3. เพื่อทราบข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง หน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับ และผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจสภาพปัญหาและใช้ในการวางแผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ขอบเขตของเนื้อหา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ในด้านต่าง ๆ 3 ด้าน คือ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2536 : หน้า)

1.1 ด้านการวัดผล

1.2 ด้านสัมพันธวิธี

1.3 ด้านปัญหา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ศึกษาจากผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ปีการศึกษา 2541 จำนวน 327 โรงเรียน สุ่มตัวอย่างเพื่อการศึกษาโดยการเทียบสัดส่วนจากตารางของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan. 197. : 608) ได้จำนวนตัวอย่าง 177 คน แล้วสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified sampling) จำนวนตามประสบการณ์ในตำแหน่ง และขนาดของโรงเรียน และสุ่มแบบง่าย (simple random sampling) โดยวิธีจับสลาก

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวนเป็น

3.1.1 ประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหาร จำนวนเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

3.1.1.1 ต่ำกว่า 12 ปี

3.1.1.2 ตั้งแต่ 12 ปีขึ้นไป

3.1.2 ขนาดของโรงเรียนที่ผู้บริหารปฏิบัติงาน จำนวนตามจำนวน

นักเรียน เป็น 2 ขนาด ได้แก่

3.1.2.1 นักเรียนต่ำกว่า 300 คน

3.1.2.2 นักเรียนตั้งแต่ 300 คนขึ้นไป

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย
ในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
ตรัง โดยมี 3 ด้าน ได้แก่

3.2.1 ด้านการยอมรับ

3.2.2 ด้านสามัคคีธรรม

3.2.3 ด้านปัญญาธรรม

สมมุติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีปัญหาในการจัดกิจกรรมส่งเสริม
วิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน แตกต่างกัน
2. ผู้บริหารโรงเรียนที่มีขนาดโรงเรียนแตกต่างกัน มีปัญหาในการจัดกิจกรรม
ส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน แตกต่างกัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย หมายถึง อุปสรรค และ
ข้อขัดข้องต่าง ๆ ที่พบในการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียนประถม
ศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ซึ่งทำให้จัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิต
ประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาไม่ประสบผลสำเร็จ
2. การยอมรับ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกในการเคารพสิทธิ เสรีภาพและ
ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ซึ่งกันและกัน ทั้งทางกาย วาจา และใจ
3. สามัคคีธรรม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการร่วมมือ ประชุมปรึกษา
หารือ หรือวางแผนร่วมกันทำงาน หรือประสานผลประโยชน์เพื่อส่วนรวม

4. ปัญญาธรรม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการรู้จักรับฟังความคิดเห็น
ของผู้อื่น การไร้เหตุผลในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และวิพากษ์วิจารณ์ ในการทำงาน
ร่วมกันอย่างสันติ
5. โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดตรัง
6. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทนี้กล่าวถึง การบริหารโรงเรียน การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา การบริหาร
กิจการนักเรียน กิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา ความหมายของประชาธิปไตย
จุดหมายของหลักสูตรกับกิจกรรมประชาธิปไตย โครงการสนับสนุนกิจกรรมประชาธิปไตยใน
สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ การส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของ
นักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา พฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนประถมศึกษา
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับ

การบริหารโรงเรียน

โรงเรียนเป็นหน่วยงานทางการศึกษาระดับปฏิบัติการที่สำคัญที่สุด ในการพัฒนา
เยาวชนให้เจริญงอกงามตามความต้องการของสังคม โดยนำเอานโยบายของรัฐบาลมา
ดำเนินการ ในการดำเนินการบริหารโรงเรียนนั้นจะบริหารโดยบุคคลคนเดียวโดยผู้บริหาร
สถานศึกษา หรือบริหารโดยคณะบุคคล โดยจัดตั้งคณะกรรมการบริหารโรงเรียนขึ้นก็ได้ ซึ่ง
จะต้องดำเนินการทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ด้วยการชักชวน เงิน วัสดุ อุปกรณ์
และการจัดการ ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามหลักสูตรต้องการ
คุณภาพของการศึกษาจึงขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการบริหารโรงเรียนเป็นประการสำคัญ
(อภิชาติ ณ ระนอง. 2534 : 13)

การบริหารโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการ
การเพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน ประชาชน หรือสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน เช่น ความ
สามารถ เจตคติ พฤติกรรม ความรู้ ค่านิยม หรือคุณภาพ ทั้งในด้านสังคม การเมือง
และเศรษฐกิจ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวเป็นสมาชิกที่ดีและมีประสิทธิภาพของสังคม โดยการนำ
กระบวนการต่าง ๆ ทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผน และไม่เป็นระเบียบแบบแผน (มิญญู สาคร.
2526 : 1) ซึ่งสอดคล้องกับ วิจิตร (ธีระกุล) วรตบากร และคนอื่น ๆ (2520 : 30)
ว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการ เพื่อ

ให้การบริหารทางการศึกษาแก่เยาวชนและผู้สนใจ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ ค่านิยม และคุณธรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและ ประเทศชาติ ส่วน สมบูรณ์ พรธนาภพ (2521 : 8) ให้ความหมายว่า การบริหารโรงเรียน คือ การดำเนินงานของกลุ่มบุคคล ในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตามหน้าที่ความรับผิดชอบของ โรงเรียน อันได้แก่ การให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกของสังคมให้บรรลุจุดหมายตาม ที่กำหนดไว้ ส่วน สมศักดิ์ ศรีมาโนชัย (2524 : 148) อธิบายว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมที่ผู้บริหารใช้อำนาจสองอย่าง คือ อำนาจหน้าที่ตามตำแหน่ง กับอำนาจ ที่เกิดจากความดีงามที่มีในตัว เช่น ความรู้ ความเข้าใจ ความมีน้ำใจ ความรับผิดชอบ และความสามารถในการจัดองค์ประกอบในการบริหาร ซึ่งได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ ให้ ประสานสอดคล้องกัน และ ชีวภูมิ ประทุมพรรัตน์ และคนอื่น ๆ (2530 : 95) สรุปว่า การดำเนินงานของผู้บริหารโรงเรียน คือ การทำการวางแผน การจัดแผนงาน การจัด บุคลากร การวินิจฉัยสั่งการ การประสานงาน และการจัดงบประมาณ เพื่อกิจกรรมการ เรียนการสอนในโรงเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์

จึงสรุปได้ว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึง การร่วมกันดำเนินการของผู้บริหาร โรงเรียน บุคลากรในโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการพัฒนากิจกรรมการเรียน การสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ มีคุณลักษณะที่สังคมต้องการ ตลอดจนให้ความรู้และบริการ ด้านต่าง ๆ แก่ชุมชน

การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา

โรงเรียนประถมศึกษา เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่มีบทบาทเป็นรากฐานในการ พัฒนากำลังคนของชาติ เพราะประชาชนส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระบบโรงเรียนระดับ การศึกษานี้ ถ้าการศึกษาระดับประถมศึกษามีคุณภาพ ประชาชนส่วนใหญ่ก็จะมีคุณภาพด้วย ซึ่ง จะเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความมั่นคงและความก้าวหน้าของชาติ ผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษาจึงเป็นบุคคลสำคัญยิ่งของโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ, 2528 : 18) และจะต้องมีคุณลักษณะของนักบริหารที่ดี มีคุณธรรม มีความ

สามารถและมีความรู้ดี โดยเฉพาะความรู้ในหลักการบริหาร ซึ่งสามารถนำไปสู่การบริหารโรงเรียนที่บริหารตามภารกิจของโรงเรียน ให้บริการทางการศึกษาแก่ชุมชน โดยผลิตนักเรียนประถมศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ เป็นไปตามที่หลักสูตรและสังคมพึงประสงค์ (อภิชิต ฌนะแสง, 2534 : 15)

การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา จึงต้องยึดแนวคิดหลักในการบริหารโรงเรียน ดำเนินงานตามภารกิจหลักที่หน่วยงานหลักได้มอบให้เป็นสิ่งสำคัญในการบริหารโรงเรียนให้มีคุณภาพ โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดภารกิจหลักของการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาไว้หกงาน คือ งานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานบุคลากร งานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2528 : 28) และได้กำหนดแนวทางการบริหารและการจัดการโรงเรียนประถมศึกษาตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 มาตรา 81 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้ และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่าง ๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมบำเหน็จบำนาญ พิเศษและวัฒนธรรมของชาติ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540, 2540 : 16) จากบทบัญญัตินี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 17) ได้กำหนดแนวทางการบริหารและการจัดการของโรงเรียนประถมศึกษาไว้ดังนี้

1. โรงเรียนต้องจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม
2. โรงเรียนต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม
3. โรงเรียนต้องจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข
4. โรงเรียนต้องสนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปะวิทยาการต่าง ๆ

5. โรงเรียนต้องเร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ

6. โรงเรียนต้องส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติ

จึงสรุปได้ว่า การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา เป็นการบริหารตามภารกิจหลัก หกงานคือ งานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานบุคลากร งานอาคารสถานที่ งานธุรการ การเงินและพัสดุ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยดำเนินการ บริหารจัดการตามบทบัญญัติมาตรา 81 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปีพุทธศักราช 2541 โดยมีภารกิจหนึ่งในหกภารกิจคือ โรงเรียนต้องจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความรู้ และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

การบริหารกิจการนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 28) ได้กำหนด ภารกิจหลักของการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาไว้หกงาน คือ (1) งานวิชาการ (2) งานกิจการนักเรียน (3) งานบุคลากร (4) งานอาคารสถานที่ (5) งานธุรการ การเงิน และพัสดุ (6) งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

งานบริหารกิจการนักเรียน เป็นหนึ่งในงานหลักสำหรับภารกิจของผู้บริหารในหก งานดังกล่าว ซึ่งได้มีผู้ให้ความหมายของงานกิจการนักเรียน (student personal administration) อย่างน่าสนใจและนำมาทำความเข้าใจดังนี้ แคมป์เบลล์ และคนอื่น ๆ (Campbell and others. 1972 : 108 - 111) ได้กล่าวว่า งานกิจการนักเรียน นั้น ได้แก่ งานบริการต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อเสริมการสอนในโรงเรียนตามปกติให้ได้ผลยิ่งขึ้น ซึ่งประกอบด้วยงานต่อไปนี้ คือ งานสำรวจและจัดทำบัญชีทะเบียนนักเรียน งานบริการ ด้านต่าง ๆ สำหรับนักเรียน ได้แก่ การศึกษานักเรียน บริการแนะแนวและเป็นพี่ปรึกษา บริการทดสอบ บริการเยี่ยมบ้านและสังคมสงเคราะห์ บริการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาการพูด และการได้ยิน บริการด้านการแพทย์และพยาบาล บริการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กที่มีปัญหา ทางกาย ทางอารมณ์ และเด็กปัญญาเลิศ งานดูแลพฤติกรรมความประพฤติของนักเรียน

สตูปส์ แรฟเฟอร์ตี และ จอห์นสัน (Stoops, Rafferty and Johnson, 1981 : 331) ได้ให้ความเห็นว่า การบริหารกิจการนักเรียน คือ กิจกรรมที่เกี่ยวกับการให้บริการแก่นักเรียน แต่ไม่ได้หมายถึงกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน และเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดของนักเรียน ทั้งเป็นการทำให้ครูอาจารย์ได้รู้จักนักเรียนรายบุคคลดีขึ้น จนสามารถช่วยเหลือเป็นรายบุคคลได้มากขึ้น เอลส์บรี (Elsbree, 1967 : 189 - 338) ได้กล่าวถึงงานบริหารกิจการนักเรียนว่า เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ตั้งแต่เข้าเรียนจนนักเรียนจบออกไป และนักเรียนได้พัฒนาตนขึ้นในทุก ๆ ด้าน สำหรับ เฟเบอร์ และ เชียร์รอน (Faber and Chearon, 1970 : 213) ได้กล่าวว่า ภารกิจของการบริหารกิจการนักเรียน คือการริเริ่มและการรักษาระบบ การสำรวจจำนวนนักเรียนในห้องที่การศึกษา การจัดหาให้มีการประชุมพิเศษนักเรียน การจัดหาให้มีการบริการแนะแนว การจัดหาให้มีการบริการสุขภาพ การจัดหาให้มีการเก็บข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล การจัดระบบและกระบวนการเพื่อทำการประเมินผลความเจริญงอกงามของนักเรียน การกำหนดวิธีที่จะแก้ปัญหาด้านวินัยของนักเรียน ภิญญู สาธร (2516 : 204) กล่าวว่า การบริหารกิจการนักเรียน หมายถึง การบริหารและการติดตามบรรดากิจกรรมต่าง ๆ ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในห้องเรียน ช่วยทำให้เด็กมีความรู้และฉลาดมีไหวพริบ รู้จักแก้ปัญหาต่าง ๆ ของตนเอง รู้จักปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพการณ์และสภาพสังคม รู้จักใช้ความสามารถของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ พันธ์ หันนาจินทร์ (2524 : 217 - 269) ได้สรุปงานบริหารกิจการนักเรียน คือ การจัดกิจกรรมนักเรียน การจัดบริการแนะแนว การรักษาระเบียบวินัยของโรงเรียน และบริการอื่น ๆ ที่จัดให้แก่ นักเรียน

กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์ (2531 : 6) กล่าวว่า งานด้านกิจการนักเรียน เป็นงานที่มุ่งส่งเสริมการเรียน และชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนในโรงเรียนให้ดำเนินไปด้วยดี มีความปกติสุข ตลอดจนการมุ่งพัฒนาบุคลิกภาพ การมีวินัยในตนเอง การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาความสามารถ ความสนใจ และความถนัดเฉพาะของนักเรียนแต่ละคนให้กว้างขวาง ก้าวหน้า เป็นประโยชน์แก่ตนเองและแก่สังคมให้มากที่สุด เขาวินมณีวงศ์ (2525 : 13) กล่าวว่า การบริหารกิจการนักเรียน คือ งานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนนอกเหนือจากการเรียนการสอนปกติในชั้นเรียน การบริหารกิจการนักเรียนของไทยมีสอง

ประเภท คือ งานกิจการนักเรียนที่เกี่ยวกับกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการหรือนโยบายของรัฐ กับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนและผู้บริหารจะพึงจัดให้ได้ตามกำลังความสามารถ

จากความคิดเห็นของนักการศึกษาทั้งหลายที่กล่าวมาแล้ว พอสรุปได้ว่า การบริหารกิจการนักเรียน เป็นกิจกรรมนอกห้องเรียนที่ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องต้องจัดให้มีขึ้น เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาด้านบุคลิกภาพ การมีวินัยในตนเอง การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ความสนใจ และความถนัดของนักเรียน อันจะทำให้นักเรียนได้รู้จักตนเองได้ดียิ่งขึ้น และสามารถนำเอาประสบการณ์ที่ได้รับในโรงเรียนไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมให้ได้ผลดีในที่สุด เช่น กิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน

ความหมายของประชาธิปไตย

คำว่า "ประชาธิปไตย" ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Democracy เป็นคำที่มาจากภาษากรีกสองคำ คือ Demos ซึ่งแปลว่า ประชาชน กับ Kratos ซึ่งแปลว่า อำนาจ หรือ การปกครอง เมื่อรวมกันสองคำมีความหมายว่า ประชาชนนั้นเป็นเจ้าของอำนาจ หรือ การปกครองด้วย (กระมล ทองธรรมชาติ. 2519 : 258) ซึ่งสอดคล้องกับ ชานินทร์ กรัยวิเชียร (2518 : 1) ได้อธิบายว่า ประชาธิปไตย หมายถึง ระบบการปกครองประเภทหนึ่ง ซึ่งเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน โดยถือความเห็นของประชาชนฝ่ายข้างมากเป็นเกณฑ์ในการบริหารราชการแผ่นดิน แต่ในขณะเดียวกัน สิทธิของชนฝ่ายข้างน้อยก็ย่อมได้รับความคุ้มครองโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ทั้งนี้ ความเห็นฝ่ายข้างมากนั้นจะต้องเป็นความเห็นก่อปรด้วยเหตุผล และเป็นธรรม

ส่วน สุชุม นวลสกุล และคนอื่น ๆ (2521 : 4 - 5) ได้ให้ทัศนะเรื่องประชาธิปไตยไว้ 3 รูปแบบ ดังนี้

1. ประชาธิปไตยเป็นอุดมการณ์ ยึดหลักสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลในรัฐ อำนาจอธิปไตยจะก้าวข้ามมิได้
2. ประชาธิปไตยเป็นรูปแบบของการปกครอง อาศัยหลักการปกครองโดยประชาชน เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ซึ่งเป็นอำนาจอธิปไตย

3. ประชาธิปไตยในรูปแบบวิถีชีวิต เป็นการดำเนินชีวิตโดยเคารพเหตุผล รู้จัก ประนีประนอม มีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

สาราช บัศรี (2520 : 66 - 68) ให้ความหมายของประชาธิปไตยเป็น 3 สถานะ ที่เรียกว่า องค์สามของประชาธิปไตย คือ

1. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นอุดมคติ ซึ่งหมายถึง การมีศรัทธาและความเชื่อมั่นในสติปัญญา เหตุผล และความสามารถของมนุษย์ เทิดทูนอิสรภาพและเสรีภาพของมนุษย์
2. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นระบบการเมืองและวิถีจัดระเบียบการปกครอง หมายถึง ระบบการเมืองที่ถือว่าอำนาจเป็นของประชาชน หรือมาจากประชาชน รัฐบาลเป็นเพียงผู้ได้รับมอบอำนาจให้ทำหน้าที่ปกครองแทนประชาชนเท่านั้น ประชาชนมีโอกาสเปลี่ยนแปลงผู้ใช้อำนาจแทนตนได้ โดยการเลือกตั้งที่มีกำหนดวาระ ถือว่าเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน

3. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิต หรือการดำเนินชีวิตประจำวัน หมายถึง การอยู่ร่วมกัน ปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพ ทั้งร่างกาย วาจา ไม่ก้าวร้าวในสิทธิผู้อื่น เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม ร่วมกันรับผิดชอบและทำประโยชน์ เพื่อความผาสุกของส่วนรวม ตลอดจนการใช้สติปัญญาและความเฉลียวฉลาดในการแก้ปัญหาทั้งมวล

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 20) ได้ ให้ความหมายของคำว่าประชาธิปไตยในแง่ของกระบวนการศึกษาว่า หมายถึง การจัด กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมทางประชาธิปไตย 3 คุณลักษณะ คือ

1. มีความเคารพซึ่งกันและกันอย่างยั้ง (คารวธรรม) คือ ทุกคนต้องให้เกียรติซึ่งกันและกัน ทั้งทางกาย วาจา และความคิด ทุกคนย่อมเคารพในความคิดของผู้อื่น ทุกคนย่อมแสดงความคิดเห็นออกมาโดยไม่ล่วงเกินผู้อื่น ในโอกาสและความคิดเห็นของทุกคน รวมถึงการเคารพในสถาบันสำคัญของประเทศ เช่น ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
2. มีการแบ่งปัน ร่วมงานกันและประสานงานกัน (สามัคคีธรรม) ได้แก่ การทำงานร่วมกัน โดยใครนัดทางไหนก็แบ่งงานนั้นไปทำ โดยไม่ป้ายเปี่ยงหรือผลักเลียงร่วมมือกันทำตามอัธยาศัย และประสานงานกันหมด โดยทำตามข้อตกลงกันตามแผนที่วางไว้ให้ ลุล่วงด้วยดี

3. ความเชื่อมั่นแห่งวิธีการแห่งปัญญา (ปัญญาธรรม) คือ การมีเหตุผลในการทำงาน การค้นคว้าหาความรู้ในเรื่องที่ถูกต้องมาใช้ในการทำงาน

ดังนั้น พอจะกล่าวได้ว่า ประชาธิปไตย หมายถึง รูปแบบการปกครองรูปแบบหนึ่งที่ยึดหลักปรัชญาของสังคมมนุษย์ในการอยู่ร่วมกัน ที่เป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ทั้งยึดมั่นในจารวัตรธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม อันเป็นที่ยอมรับกันมาในสังคมนั้น ๆ และในด้านการศึกษานั้น ถือว่าประชาธิปไตยมีความจำเป็นอย่างมากที่จะปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับประชาชน และสอดคล้องกับการปกครองประเทศ จำเป็นที่จะต้องสอนประชาธิปไตยให้แก่เด็กนักเรียนตั้งแต่เริ่มเข้าเรียน เพื่อให้มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะ ส่วนที่สำคัญและถือว่าเกี่ยวกับตัวนักเรียนมากที่สุดในเรื่องประชาธิปไตยคือ วิธีชีวิตประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการนำเอาหลักการประชาธิปไตยมาใช้ในชีวิตประจำวันจนเป็นนิสัยในชีวิตหรือวิถีทางแห่งชีวิต (a way of life) ซึ่งนอกจากนี้จะยึดเอาประชาธิปไตยเป็นแบบการปกครองแล้ว ยังจำเป็นต้องยึดถือประชาธิปไตยไว้ในฐานะที่เป็นวิถีทางแห่งชีวิตประจำวัน (democracy as a way of life) อีกด้วย

จุดหมายของหลักสูตรกับกิจกรรมประชาธิปไตย

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้กล่าวถึงกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาไว้จำนวน 4 ข้อ ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

"ข้อ 4 สามารถวิเคราะห์สาเหตุและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัวได้อย่างมีเหตุผล ด้วยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์"

"ข้อ 5 มีความภูมิใจในความเป็นคนไทย มีนิสัยไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข"

"ข้อ 7 มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการทำงาน และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้"

"ข้อ 8 มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในบ้านและชุมชน สามารถปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของบ้านและชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมในชุมชนรอบ ๆ บ้าน"

จากจุดหมายของหลักสูตร ข้อ 4 จะเห็นได้ว่า หลักสูตรฉบับนี้ต้องการให้นักเรียนคิดเป็น แก้ปัญหาได้โดยเข้าใจเหตุผล ซึ่งตรงกับวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยด้านปัญญาธรรมนั่นเอง ส่วนข้อ 5 และ 7 ต้องการให้นักเรียนเป็นคนมีคุณธรรม ทำงาน อันเป็นพื้นฐานเบื้องต้นที่สำคัญในการที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ตรงกับวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยด้านสามัคคีธรรม สำหรับข้อ 8 นั้น ต้องการฝึกให้นักเรียนเข้าใจปัญหาโดยตรง เข้าเหตุผลพิจารณาการที่สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป เพื่อจะได้ปฏิบัติตนได้ถูกต้องในฐานะสมาชิกที่ดีของสังคม และยังต้องการให้นักเรียนอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมในชุมชน ข้อนี้ตรงกับวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยด้านปัญญาธรรมและคารวธรรม

โครงการสนับสนุนกิจกรรมประชาธิปไตยในสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ความเป็นมาของโครงการ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531 : 1 - 5) กล่าวถึงแนวคิดในการทดลอง เรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา หรือการใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เริ่มขึ้นในปีการศึกษา 2516 เมื่อหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัดเพชรบุรี ร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดในขณะนั้น ได้ทดลองจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด และผลการทดลองในครั้งนั้นปรากฏว่า ประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดีในหลายโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่โรงเรียนบ้านห่มวง (โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 13) อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี และได้มีผู้ถ่ายทำภาพยนตร์เกี่ยวกับกิจกรรมของนักเรียนโรงเรียนนี้ส่งเข้าประกวดภาพยนตร์สารคดีของธนาคารแห่งประเทศไทย ในชื่อเรื่อง "ประชาธิปไตยในสายเลือด" และภาพยนตร์เรื่องนี้ได้รับรางวัลชนะเลิศ แนวคิดเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา จึงได้แพร่หลายไปสู่ นักการศึกษาและผู้สนใจทั่วไป ผู้บริหารโรงเรียน และคณะครูจากหลายจังหวัดได้มาศึกษาดูงานที่โรงเรียนบ้านห่มวง แล้วนำกิจกรรมที่โรงเรียนบ้านห่มวงจัดอยู่ไปปฏิบัติ แต่กิจกรรมที่นำไปปฏิบัติ ส่วนมากจะเน้นในเรื่องรูปแบบของการจัดมากกว่าวิธีการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ในปีการศึกษา 2527 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้สำรวจโรงเรียนที่จัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน พบว่า มีโรงเรียนที่จัดกิจกรรมนี้ในโรงเรียนมากกว่า 4,000 โรงเรียน และแต่ละโรงเรียนมีรูปแบบในการจัดที่ หลากหลายกันออกไป ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้พิจารณาเห็นว่าหากปล่อยให้การจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนเป็นไปโดยขาดแนวทางที่เหมาะสม อาจจะทำให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจึงได้จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน ประถมศึกษาขึ้น เพื่อจัดส่งให้โรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศใช้เป็นแนวทางในการจัด

กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนต่อไป โดยกำหนดนโยบายให้คณะครูศึกษาลู่มี
ตั้งกล่าวร่วมกันในโรงเรียน ในลักษณะที่ว่า ให้โรงเรียนเป็นรากฐานในการอบรมและให้
ทดลองดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนต่อไป

การขยายผลการดำเนินงาน

ต่อมาในปีการศึกษา 2528 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจึงได้
กำหนดนโยบายให้โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดทุกโรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
เพื่อพัฒนาประชาธิปไตย ตามแนวทางที่กำหนดไว้ในคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา และเพื่อเร่งรัดให้การดำเนินงานดังกล่าว
เป็นไปอย่างรวดเร็วและได้ผลดี สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจึงได้
มอบหมายให้กองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ดำเนินงาน
ดังกล่าว ในรูปของโครงการสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา
ตั้งแต่ปีการศึกษา 2528 เป็นต้นมา และในปีการศึกษา 2531 ได้เปลี่ยนชื่อโครงการเป็น
โครงการสนับสนุนกิจกรรมประชาธิปไตยในสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อให้โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา
ประชาธิปไตยในโรงเรียนควบคู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา
พุทธศักราช 2521
2. เพื่อให้เด็กเรียนประถมศึกษาได้ฝึกปฏิบัติจริงในเรื่องวิถีชีวิตประชาธิปไตย
และระบบประชาธิปไตย
3. เพื่อสร้างเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตย ตามคุณลักษณะที่ต้องการ
เน้นสามประการ คือ คารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม

การบริหารโครงการ

นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนดให้ทุกโรงเรียน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยตั้งแต่ปีการศึกษา 2528 เป็นต้นมา และได้ดำเนินการเข้าสู่โรงเรียนดังนี้

1. จากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสู่สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ

การนำกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยจากจังหวัดสู่อำเภอ เป็นทางหนึ่งที่จะทำให้อำเภอสนใจและศึกษาหาวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด โดยผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด ควรมอบหมายให้ศึกษานิเทศก์จังหวัดหรืออำเภอร่วมกันดำเนินการดังนี้

1.1 ศึกษาในเทศก์จังหวัดและอำเภอ ประชุมร่วมกันเพื่อศึกษาคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างละเอียด เพื่อวางแผนร่วมกันในการนี้ เสนอติดตามผลการจัดกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา

1.2 ศึกษาในเทศก์จังหวัดและอำเภอ จัดทำสื่อการเรียนการสอนหรือเอกสารประกอบที่จะช่วยส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา

1.3 ศึกษาในเทศก์จังหวัดและอำเภอ คัดเลือกโรงเรียนที่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประชาธิปไตยอย่างได้ผลดี มาเผยแพร่ทางเอกสาร หนังสือพิมพ์ รายการวิทยุหรือรายการโทรทัศน์

2. จากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสู่โรงเรียน

เนื่องจากกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน เป็นกิจกรรมที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มุ่งหมายที่จะให้จัดขึ้นในโรงเรียนตามโครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในงานกิจกรรมนักเรียน ตามที่ได้กำหนดไว้ในคู่มือบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ดังนั้น สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ โดยหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ควรมอบหมายให้ศึกษานิเทศก์อำเภอและกลุ่มโรงเรียนร่วมกันดำเนินการดังนี้

2.1 จัดสัมมนาครูในกลุ่มโรงเรียนหรือระดับอำเภอเกี่ยวกับการปฏิบัติการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อศึกษาครูว่าครูในกลุ่มหรืออำเภอมีปัญหาในแนวปฏิบัติอย่างไร เพื่อจะได้ร่วมกันดำเนินการแก้ไขต่อไป

2.2 ศึกษาวิเคราะห์อำเภอ นี้เทศติดตามผลและควรมีมาตรการควบคุมให้การดำเนินงานสม่ำเสมอ และคอยให้ความช่วยเหลือแก่โรงเรียนเมื่อเกิดปัญหาขึ้น

2.3 ทหาทางประชาสัมพันธ์ความสำเร็จของโรงเรียนที่สามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยได้ดี

3. การบริหารโครงการการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา

3.1 เมื่อผู้บริหารโรงเรียนได้รับหนังสือคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา พร้อมภาพพิมพ์ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยแล้วตั้งคณะครูในโรงเรียนเป็นวิทยากร จำนวนประมาณ 2 - 5 คน แล้วแต่ขนาดโรงเรียน มอบหมายให้คณะวิทยากรอ่านคู่มืออย่างละเอียดในเวลาที่กำหนดไว้ซึ่งไม่ควรเกิน 15 วัน หลังจากที่ได้รับมอบหมายงานแล้ว คณะวิทยากรทุกคนควรจะอ่านคู่มืออย่างละเอียด พร้อมทั้งจดประเด็นที่น่าสนใจไว้เพื่อเสนอต่อที่ประชุมคณะวิทยากร

3.2 คณะวิทยากรพิจารณาถึงสาระสำคัญของเอกสารพร้อมแผนภาพ เพื่อเตรียมการบรรยายให้ผู้บริหารและคณะครูในโรงเรียนฟัง

3.3 ผู้บริหารโรงเรียนจัดประชุมสัมมนาครูในโรงเรียน โดยผู้บริหารโรงเรียนทำหน้าที่เป็นประธานและให้วิทยากรเสนอสาระสำคัญและรายละเอียดของการจัดกิจกรรมที่อ่านจากคู่มือ ในการประชุมสัมมนานี้คณะวิทยากรควรจะต้องเตรียมตัวให้พร้อม เช่น การกำหนดวันสัมมนา การประชุมปรึกษาหารือกัน เพื่อวางแผนการประชุมสัมมนา ดูแลฝ่ายสถานที่ให้เตรียมห้องประชุม และเตรียมการประเมินครูผู้ร่วมสัมมนาด้วย ส่วนการเชิญตัวบุคคลที่จะเข้าร่วมสัมมนานั้น ควรเชิญให้ครบทุกคน คือคณะครูในโรงเรียนและคณะกรรมการการศึกษาของโรงเรียน โดยมีผู้บริหารโรงเรียนเป็นประธานในการประชุมสัมมนา

3.4 หลังจากที่ได้คณะวิทยากรได้อธิบายรายละเอียดของคู่มือให้ที่ประชุมสัมมนาทราบแล้ว ให้ประธานในที่ประชุมเป็นผู้นำอภิปรายเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของคู่มือ เพื่อให้

ทุกคนที่ร่วมสัมมนาได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นโดยเสรี โดยประธานนำอภิปรายตามประเด็นที่กำหนด จนที่ประชุมเข้าใจตรงกันแล้ว จึงปิดการประชุมสัมมนา

3.5 ผู้บริหารโรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน ประถมศึกษา โดยพิจารณาเลือกตัวบุคคลจากคณะครูที่มีความสนใจและตั้งใจในการสอนและการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน เพื่อหาแนวทางส่งเสริมให้คณะครูสอดแทรกวิธีการประชาธิปไตยในการสอน กลุ่มประสบการณ์โดยใช้กระบวนการกลุ่มเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม

3.6 คณะกรรมการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน ประถมศึกษา ประชุมเพื่อจัดทำโครงการการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนและ เสนอโครงการให้ผู้บริหารโรงเรียนพิจารณาอนุมัติ

3.7 หลังจากที่ได้รับรองโรงเรียนอนุมัติโครงการแล้ว ให้คณะกรรมการเริ่มดำเนินงานตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในโครงการ โดยให้โรงเรียนดำเนินงานในรูปของการทดลองดำเนินการไปก่อน แล้วให้คณะกรรมการที่ผู้บริหารตั้งไว้ศึกษาถึงขั้นตอนการดำเนินการ ปัญหาอุปสรรคในการทำกิจกรรม และหาแนวทางแก้ไขเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับวางแผนการทำงานในปีต่อไป

3.8 การนิเทศและติดตามผลผู้ที่จะนิเทศและติดตามผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน คือ ผู้บริหารโรงเรียนหรือหัวหน้าฝ่ายวิชาการ หรือครูที่มีความเข้าใจในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนที่ผู้บริหารเห็นว่ามีความรู้ ความสามารถและมีประสบการณ์สูงพอที่จะให้การนิเทศและติดตามผลการทำงานของเพื่อนครูในโรงเรียนได้ วิธีการนิเทศและติดตามผลการดำเนินกิจกรรมของคณะครูในโรงเรียนนั้น ผู้นิเทศอาจดำเนินการได้ดังนี้ คือ

3.8.1 การประชุมคณะครูเพื่อชี้แจงแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย โดยการให้ทดลอง ปฏิบัติจริง เพื่อให้คณะครูได้เห็นลำดับขั้นตอนของการดำเนินกิจกรรมอย่างชัดเจน

3.8.2 ผู้นิเทศให้คำปรึกษาแก่ครูที่มีปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น การแก้ปัญหาแก่ครูที่มีปัญหาเรื่องการให้นักเรียนเรียนโดยการใช้บัตรภาพทดงาน หรือการแก้ปัญหาของนักเรียนที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนจากกลุ่มเพื่อ หรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามวิธีการประชาธิปไตยในกลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ เป็นต้น

3.8.3 ผู้นิเทศสังเกตการสอนของครูแต่ละชั้นและการจัดกิจกรรมอื่น ๆ เป็นครั้งคราว เพื่อสังเกตว่าครูผู้สอนใช้วิธีการประชาธิปไตยหรือไม่ หรือมีข้อบกพร่องในการสอนเรื่องใด จะได้มีเทศตามความเหมาะสมต่อไป

3.8.4 สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในขณะที่อยู่ในห้องเรียน นอกห้องเรียน และขณะที่ทำกิจกรรมเป็นประชาธิปไตยหรือไม่ ถ้ายังพบปัญหาในจุดใด ก็แจ้งให้ครูประจักษ์นั้นเข้าใจ เพื่อดำเนินการแก้ไขต่อไป

3.9 การประเมินผลโครงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา ผู้บริหารและคณะครูควรร่วมกันประเมินผลการดำเนินการตามคู่มือการจัดการเรียนเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา โดยการประเมินเป็น 4 ตอน ตามระยะเวลาดำเนินการ ตั้งแต่เริ่มนำกิจกรรมแบบประชาธิปไตยเข้าสู่โรงเรียนจนถึงสิ้นสุดปีการศึกษาแรกของการดำเนินการ โดยมีแนวทางการศึกษารายละเอียดดังนี้

3.9.1 ประเมินความเหมาะสมของการวางแผนในการทำงานประเมินเกี่ยวกับวิธีการนำเอาประชาธิปไตยเข้าสู่ห้องเรียนและโรงเรียน ทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินการ ความเหมาะสมของแผนการทำงาน เทคนิควิธีการต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมมีส่วนบกพร่องอย่างไรบ้าง

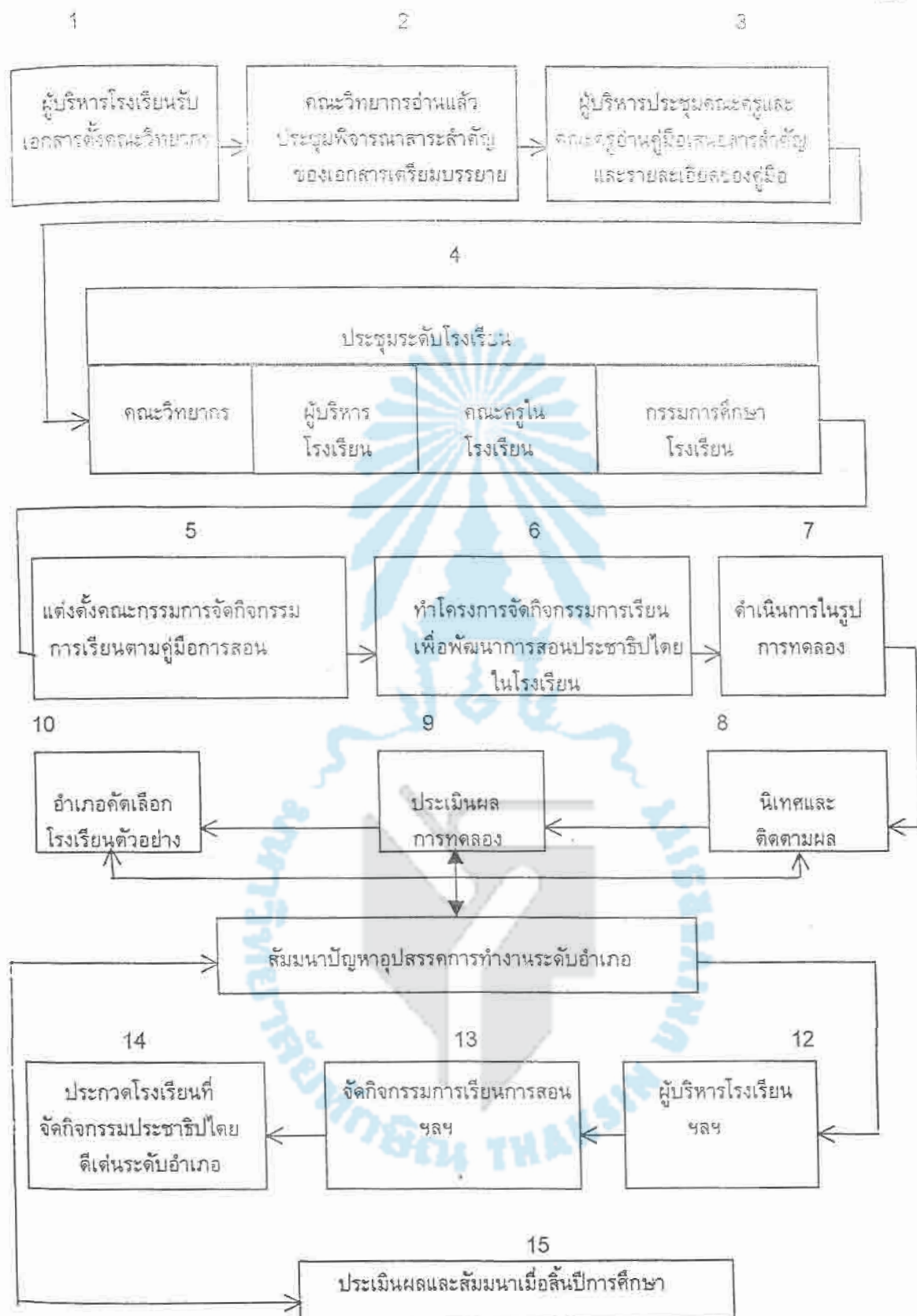
3.9.2 ประเมินสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในระยะเริ่มแรก ประเมินเรื่อง ความเรียบร้อยในการดำเนินกิจกรรม ทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ คณะครูที่จะดำเนินงาน ทักษะของครูต่อการดำเนินกิจกรรม การสนับสนุนของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน เช่น คณะครู คณะกรรมการศึกษา

3.9.3 ประเมินการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาประชาธิปไตย ประเมินเรื่อง การปฏิบัติกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียนกับแผนการ

ดำเนินงานที่กำหนดให้ ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมของคณะครูในโรงเรียน การร่วมกันทำงานของคณะครูในโรงเรียน พฤติกรรมของนักเรียนเมื่อได้รับการฝึกฝนแล้ว พฤติกรรม การสอนของครู นำผลการประเมินผลการทำงานของนักเรียนในห้องเรียนมาพิจารณา

3.9.4 การประเมินผลเมื่อสิ้นสุดโครงการ ประเมินเกี่ยวกับพฤติกรรม ของนักเรียนและครูเปลี่ยนแปลงไปตามวัตถุประสงค์ ข้อบกพร่องที่ต้องแก้ไข ผลงานที่ดีเด่น และปัจจัยที่ทำให้เกิดผลงานดีเด่น ความเปลี่ยนแปลงของคณะครูและนักเรียนในโรงเรียน ความมั่นใจของคณะครูในการทำงานในปีต่อไป

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การบริหารโครงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อ พัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนการสอนตาม หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และการดำเนินงาน ดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติมุ่งหมายที่จะให้จัดขึ้นในโรงเรียน ประถมศึกษา ในงานกิจการนักเรียน วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา และได้เสนอแนะแนวทางในการดำเนินงานตามคู่มือดังกล่าว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2528 : คำนำ) ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ 1 แสดงขั้นตอนการนำคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา
ประจำปีภายในโรงเรียนประถมศึกษา

การส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา

การส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนตามโครงการสนับสนุนกิจกรรมประชาธิปไตยในสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีตัวแปรที่สำคัญสองประการ คือ

บทบาทของครูอาจารย์ในการส่งเสริมพฤติกรรมตามวิถีชีวิตประชาธิปไตยของ

นักเรียน

ระบบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์จะต้องเกิดจากการที่ประชาชนมีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยควบคู่ไปกับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการปกครองระบบประชาธิปไตย ซึ่งจะต้องฝึกฝนตั้งแต่ยังเยาว์วัย นั่นคือ ในช่วงชีวิตที่อยู่ในโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับประถมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2531 : 145) การที่จะปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตยให้กับนักเรียนให้ได้ผลดีนั้น ต้องร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน บ้าน และชุมชน ประภาพรณ สุวรรณสุข (2526 : 151 - 154) ได้ให้ความเห็นว่า โรงเรียนเป็นสถานที่ที่มีบทบาทในการให้การศึกษอบรมปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตยอย่างเป็นทางการได้ดีที่สุด ทั้งนี้ เพราะมีความพร้อมทั้งทางด้านบุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญและมีอิทธิพลต่อการปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตยอย่างมาก คือครูอาจารย์โรงเรียนประถมศึกษา

ประภาพรณ สุวรรณสุข (2526 : 151 - 154) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูอาจารย์ในการส่งเสริมพฤติกรรมตามวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. ครูควรมีความรู้ในเรื่องราวการปกครองแบบประชาธิปไตยอย่างถ่องแท้ สามารถปลูกฝังโดยใช้กิจกรรมประกอบการสอน สถานการณ์จำลอง หรือจัดนิทรรศการที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย
2. ครูต้องมีพฤติกรรมและบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตย เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน ลักษณะของครูที่เป็นประชาธิปไตยคือ เคารพกฎหมายหรือกฎข้อบังคับของโรงเรียน ไม่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ในหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ มีใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รู้จักการประนีประนอม และแก้ไขปัญหอย่างสันติวิธี

3. ครูควรสร้างสัมพันธ์อันดีกับนักเรียน
 4. ครูต้องจัดบรรยากาศของห้องเรียนให้เป็นแบบประชาธิปไตย
 5. ครูต้องใช้วิธีการสอนแบบประชาธิปไตย ให้เสรีภาพโดยการให้เด็กรู้จักการมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตย โดยให้วิธีการสอนแบบสืบสวนสอบสวน การสอนแบบแก้ปัญหา การสอนแบบวิทยาศาสตร์ การสอนแบบทดลอง เป็นต้น
 6. ครูควรนำเอาเหตุการณ์ในปัจจุบันที่เป็นปัญหามาสนทนากับนักเรียน
 7. ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักกระบวนการกลุ่ม ฝึกการเป็นผู้นำ ผู้ตาม เลขาธิการ สมาชิกกลุ่ม
 8. ครูต้องปลูกฝังการทำงานแบบประชาธิปไตยให้กับนักเรียน เช่น คิดร่วมกัน อภิปรายร่วมกัน วางแผนงานร่วมกัน ทำงานร่วมกัน ตัดสินปัญหาและประเมินผลงานร่วมกัน
- ศิริกาญจน์ ทองอินทร์ (2529 : 39) กล่าวถึงบทบาทของครูอาจารย์ในการส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนประถมศึกษาจะได้ผลดีไม่น้อยเพียงใดนั้น ครูเป็นผู้มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กเป็นอย่างยิ่ง ท่านพุทธทาสภิกขุ กล่าวว่า ครูคือผู้นำทางวิญญาณมนุษย์ ในอันที่จะพัฒนาระบบความคิดของคนให้อยู่บนพื้นฐานของความเป็นวิทยาศาสตร์และศีลธรรม ภาระหน้าที่ของครูนี้มีความสำคัญมาก ด้วยเหตุนี้ ครูจึงต้องพัฒนาระบบความคิดของตนที่เป็นวิทยาศาสตร์เสียก่อน กล่าวคือจะต้องมีความเป็นประชาธิปไตย ควรจะต้องมีบุคลิกภาพเป็นประชาธิปไตย เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก
- สิทธิชัย ชาดานิติ (2529 : 56 - 57) ได้สรุปบทบาทของครูอาจารย์ในการส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนในระบบการศึกษาไทย ครูอาจารย์นับว่าเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในกระบวนการเรียนการสอน ทั้งยังมีอิทธิพลต่อนักเรียนสูงมาก ในส่วนที่เกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้และทัศนคติ รวมไปถึงการสร้างเสริมสภาพความสมบูรณ์ทางจิตใจของเยาวชนด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้การพัฒนาการศึกษาจึงควรจะ พึ่ง เล็ง ที่จะให้มีการฝึกอบรมเยาวชนของชาติให้เข้าใจ และสามารถดำเนินชีวิตในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยถูกต้อง ผู้ที่ทำหน้าที่ในการให้การศึกษอบรมคือ ครูอาจารย์ จึงควรจะได้รับการศึกษาอบรมทำให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการปกครองในระบบประชาธิปไตยที่แท้จริง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529 : 26 - 32) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูผู้สอน และครูที่ปรึกษา ในการส่งเสริมพฤติกรรมตามวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา ดังนี้

1. บทบาทของครูผู้สอนในการฝึกฝนนักเรียนเรื่องวิถีชีวิตประชาธิปไตย สิ่งที่ครูผู้สอนจะต้องจัดทำขึ้นเพื่อเป็นการส่งเสริมประชาธิปไตยในการจัดกิจกรรมการเรียน

1.1 จัดบรรยากาศในห้องเรียนให้เหมาะสมแก่การจัดกิจกรรม โดยใช้กระบวนการกลุ่ม เช่น การฝึกให้นักเรียนและทำงานเป็นกลุ่ม โดยมีประธาน เลขานุการ สมาชิก โดยร่วมกันปรึกษาคำหรือ วางแผนการดำเนินงาน การทำงานและรู้จักรับผิดชอบร่วมกัน

1.2 ให้นักเรียนมีโอกาสเปลี่ยนแปลงสมาชิกของกลุ่มได้ตามความเหมาะสม โดยสมาชิกภายในกลุ่มฝึกเป็นผู้นำและผู้ตามได้ทุกคน

1.3 สร้างข้อตกลงภายในห้องเรียนให้เป็นปัจจุบัน

1.4 ใช้สื่อการเรียนการสอน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง เช่น ใช้บัตรสั่งงาน บัตรภาพ ฯลฯ ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1.5 เป็นผู้มีเหตุผล ยอมรับฟังความคิดเห็น ให้ความสำคัญต่อนักเรียน

1.6 ไม่พูดจาข่มขู่ ไม่ใช้อำนาจ และมีบุคลิกเป็นแบบอย่าง

1.7 นักเรียนมีส่วนร่วมกับครูในการแสดงความคิดเห็น

1.8 จัดตกแต่งห้องเรียนให้มีบรรยากาศน่าเรียน

2. บทบาทของครูผู้สอนในการฝึกฝนนักเรียนเรื่องประชาธิปไตย มีดังนี้

2.1 สร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้นักเรียนสนใจการเลือกตั้ง เช่น การจัดป้ายนิเทศ การศึกษาข่าวและคำเชิญชวน ให้นักสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรมต่าง ๆ

2.2 ชี้แจงเหตุผลที่ต้องสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรมต่าง ๆ

2.3 สาธิตวิธีการออกเสียงเลือกตั้งที่ถูกต้องและให้นักเรียนลงปฏิบัติ

2.4 นำอภิปรายเกี่ยวกับคุณสมบัติบุคคลที่ควรเลือก จนนักเรียนสามารถกำหนดหลักเกณฑ์ในการเลือกเองได้

2.5 ชักถามความก้าวหน้าในการทำงานของกลุ่มที่นักเรียนเป็นสมาชิก

2.6 ให้นักเรียนนำผลงานของกลุ่มมาอภิปรายในห้องเรียน

2.7 เป็นที่ปรึกษา กระตุ้นให้เกิดการอภิปราย เรื่องการกำหนด และการปฏิบัติตามนโยบาย พร้อมทั้งเสนอแนะข้อบกพร่องและแนวทางแก้ไข

3. บทบาทของครูที่ปรึกษาในการฝึกฝนนักเรียนเรื่องระบบประชาธิปไตย

3.1 ให้ความรู้แก่นักเรียนเรื่องแหล่งวิชาการที่จะศึกษา เรื่องการทำงานเป็นกลุ่ม

3.2 จัดทำบัตรงานหรือเอกสาร เรื่องระเบียบการจัดตั้งกลุ่มและเอกสารเลือกตั้ง เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาด้วยตนเองตามบัตรงานและตามคำแนะนำของครู

3.3 ร่วมเป็นที่ปรึกษาในการทำงาน การกำหนดนโยบายของกลุ่ม

3.4 หาวิธีการย่วยให้นักเรียนเกิดแนวคิดในการปรับปรุงงานในโรงเรียน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย

3.5 แนะนำให้คำปรึกษาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินงานกิจกรรม

ครูทอง ชนบท (2534 : 12 - 13) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทของครูในการสร้างเสริมและปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตยแก่นักเรียน สรุปได้ว่า ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์และพัฒนาระบบประชาธิปไตย เพราะเป็นผู้ให้การศึกษารวมทั้งการฝึกฝนอบรมในแง่ของวัฒนธรรมประเพณีต่อนักเรียนและนักศึกษา ผู้ซึ่งจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่เป็นพลเมืองของประเทศต่อไปในอนาคต ทั้งนี้ จะต้องขึ้นอยู่กับลักษณะสามด้านของครู คือ

ด้านที่หนึ่ง ตัวครู ครูจะต้องสร้างบุคลิกภาพของนักประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นกับตัวเองเสียก่อน และต้องสะท้อนความคิดความเชื่อแบบอนุรักษ์นิยมหรือเผด็จการทิ้งเสีย

ด้านที่สอง การสอน บรรยายการเรียนการสอนควรเป็นไปอย่างสบายที่สุด มีการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและซักถามเป็นระยะ ๆ ซึ่งจะทำให้นักเรียนรู้สึกว่าได้มีส่วนร่วมในบทเรียนอย่างแท้จริง

ด้านที่สาม การปกครอง ครูควรให้ผู้แทนนักเรียนมีส่วนร่วมพิจารณาว่ากฎระเบียบที่บังคับกันในโรงเรียนร่วมกับฝ่ายครูด้วย อันจะช่วยให้นักเรียนที่ออกมาไม่แจ้งกระด้างจนทำให้เด็กนักเรียนรู้สึกอึดอัดหรือปฏิบัติไม่ได้

บรรจง ชูสกุลชาติ (2534 : 8 - 11) ได้กล่าวถึงการสร้างเสริมและปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียนได้หรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมรอบ ๆ โรงเรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็นสองปัจจัยใหญ่ ๆ คือ ประการแรก สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางครอบครัว สิ่งแวดล้อมทางโรงเรียน สิ่งแวดล้อมในสังคม เช่น ระบบการเมือง ระบบเศรษฐกิจ ระบบวัฒนธรรม เป็นต้น ประการที่สอง สิ่งแวดล้อมทางจิตตานุภาพ ได้แก่ ความเชื่อ ความคิดเห็น ค่านิยม และวิถีชีวิตแบบไทยที่มีอิทธิพลให้เยาวชนประพฤติปฏิบัติ หรือเว้นการประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของตนเอง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 38) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยไว้ ดังตาราง

ตาราง 1 บทบาทของครูผู้สอนในการฝึกฝนนักเรียนเรื่องวิถีชีวิตประชาธิปไตย

พฤติกรรม	ขอบเขตที่ต้องการวัด	เกณฑ์ในการวัด
1. ใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน	1. จัดบรรยากาศในห้องเรียนให้เหมาะสมแก่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม เช่น การฝึกให้นักเรียนเรียนและทำงานเป็นกลุ่มโดยมีประธาน เลขานุการ และสมาชิก โดยร่วมกันปรึกษาหรือวางแผนการดำเนินงาน การทำงาน และรู้จักรับผิดชอบงานร่วมกัน	1. ทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมแก่การจัดกระบวนการกลุ่ม

ตาราง 1 (ต่อ)

พฤติกรรม	ขอบเขตที่ต้องการวัด	เกณฑ์ในการวัด
2. มีการเปลี่ยนแปลงสมาชิกกลุ่มและบทบาทของสมาชิกกลุ่มในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ	2. ให้นักเรียนมีโอกาสเปลี่ยนแปลงสมาชิกของกลุ่มได้ตามความเหมาะสมโดยสมาชิกภายในกลุ่มสามารถฝึกเป็นผู้นำและผู้ตามได้ทุกคน	2. ทุกครั้งที่เปลี่ยนแปลงกิจกรรมกลุ่ม
3. ชี้แนะให้มีการสร้างข้อตกลงร่วมกันทั้งในและนอกห้องเรียน	3. สร้างข้อตกลงภายในห้องเรียนให้เป็นปัจจุบัน	3. ทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรม
4. กระตุ้นให้นักเรียนมีการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง	1. ใช้สื่อการเรียนเพื่อกระตุ้นให้เกิดการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง เช่น ใช้บัตรสั่งงาน บัตรภาพ ฯลฯ ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	1. ทุกครั้งที่เนื้อหาเหมาะสมแก่การศึกษาค้นคว้า
5. มีบรรยากาศในการเรียนการสอนเป็นประชาธิปไตย	1. เป็นผู้มีเหตุผล ยอมรับฟังความคิดเห็น ให้ความยุติธรรมแก่นักเรียน 2. ไม่พูดจาข่มขู่ ไม่ใช้อำนาจและมีบุคลิกเป็นแบบอย่าง 3. นักเรียนมีส่วนร่วมกับครูในการแสดงความคิดเห็น 4. จัดตกแต่งห้องเรียนให้มีบรรยากาศน่าเรียน	1. ทุกครั้งและทุกคน (โดยเฉพาะครูผู้สอน)

ตาราง 2 บทบาทของครูผู้สอนในการฝึกฝนนักเรียนเรื่องระบบประชาธิปไตย

พฤติกรรมข้าง	ขอบเขตที่ต้องการ	เกณฑ์ในการวัด
1. กระตุ้นให้นักเรียน สมัครเป็นตัวแทนกลุ่ม (สี)	1. สร้างบรรยากาศในห้องเรียน สนใจ ในการเลือกตั้ง เช่น การจัดป้าย นิเทศ การติดคำขวัญ และคำเชิญชวน ให้นักเรียนสมัครเป็นสมาชิกกลุ่ม (สี) ฯลฯ 2. ชี้แจงเหตุผลที่ต้องการสมัครเป็น สมาชิกกลุ่ม (สี)	1. ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง
2. แนะนำวิธีการเลือกตั้ง และกระตุ้นให้นักเรียน สนใจการเลือกตั้ง	1. สาธิตวิธีการออกเสียงเลือกตั้งที่ ถูกต้องและให้นักเรียนลองปฏิบัติ	1. ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง
3. ชี้แนะหลักเกณฑ์ในการ เลือกบุคคลที่จะเป็น ตัวแทนของกลุ่ม (สี)	1. นำอภิปรายเกี่ยวกับคุณสมบัติของบุคคล ที่ควรเลือกจนนักเรียนสามารถกำหนด หลักเกณฑ์ในการเลือกได้เอง	1. ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง
4. กระตุ้นให้นักเรียน สนใจและติดตามการ ทำงานของกลุ่ม (สี) ของตนเอง	1. ซักถามความก้าวหน้าในการทำงาน ของกลุ่ม (สี) ที่นักเรียนเป็นสมาชิก	1. อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง
5. กระตุ้นและเป็นที่ ปรึกษาแก่นักเรียนใน การกำหนดและควบคุม นโยบาย	1. ให้นักเรียนนำผลงานของกลุ่ม (สี) มาอภิปรายในห้องเรียน ร่วมเป็นที่ ปรึกษากระตุ้นให้เกิดการอภิปราย เรื่อง กำหนดและการปฏิบัติตาม นโยบาย พร้อมทั้งเสนอแนะข้อ บกพร่องและแนวทางการแก้ไข	1. อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

ตาราง 3 บทบาทของครูที่ปรึกษาในการฝึกฝนนักเรียนเรื่องประชาธิปไตย

พฤติกรรมซึ่ง	ขอบเขตที่ต้องการ	เกณฑ์ในการวัด
1. ชี้แนะแนวทางการศึกษาเรื่องระเบียบการตั้งกลุ่มแก่นักเรียน	1. ให้ความรู้แก่นักเรียนเรื่องแหล่งวิชาที่จะศึกษาเรื่องการทำงานเป็นกลุ่ม (สี่) 2. จัดทำบัตรงานหรือเอกสารเรื่องระเบียบการตั้งกลุ่ม (สี่) และเอกสารประกอบการเลือกตั้งเพื่อให้นักเรียนศึกษาด้วยตนเองตามบัตรงานและตามคำแนะนำของครู	1. ครูที่ปรึกษาเตรียมเอกสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งไว้พร้อมตลอดเวลา
2. ร่วมเป็นที่ปรึกษาในการกำหนดนโยบายของกลุ่ม (สี่)	1. ให้ความปรึกษาในการกำหนดนโยบาย 2. หาวิธีการช่วยให้นักเรียนเกิดแนวคิดในการปรับปรุงงานในโรงเรียนเพื่อให้เป็นแนวทางการกำหนดนโยบาย 3. ร่วมประชุมกับกลุ่ม (สี่) ในการกำหนดนโยบายการปรับปรุงแก้ไขงานในโรงเรียน และชี้แนะให้นักเรียนสรุปนโยบายของกลุ่ม (สี่)	1. ครูที่ปรึกษาต้องร่วมประชุมกับกลุ่มทุกครั้งที่มีการกำหนดนโยบาย
3. แนะนำให้คำปรึกษาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีดำเนินงานกิจกรรมของกลุ่ม (สี่)	1. ร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม โดยครูต้องคอยให้คำปรึกษาและให้การสนับสนุนช่วยเหลือให้เป็นไปตามแนวทางที่ถูกต้องและชี้ข้อบกพร่องเพื่อเป็นแนวทางให้นักเรียนปรับปรุงแก้ไข	1. ครูที่ปรึกษาต้องให้คำปรึกษาและร่วมทำงานกับนักเรียนอย่างใกล้ชิด

ตาราง 3 (ต่อ)

พฤติกรรมที่พึง	ขอบเขตที่ต้องการ	เกณฑ์ในการวัด
4. ติดตามการปฏิบัติงาน ของกลุ่ม (สี) ทุก ขั้นตอน	2. แนะนำวิธีหาเสียง วิธีประชาสัมพันธ์ และวิธีการสมัครรับเลือกตั้ง 1. ดูแลการทำงานของกลุ่มนักเรียนทุก ขั้นตอนและแนะนำวิธีการดูแลติดตาม ควบคุมและประเมินผลการปฏิบัติงาน ของกลุ่ม (สี) เพื่อให้รู้จักควบคุม กันเองตั้งแต่เริ่มดำเนินกิจกรรมไป จนงานเสร็จ	1. ครูที่ปรึกษาต้องติดตาม การปฏิบัติงานของกลุ่ม (สี) ทุกขั้นตอนของ การทำงาน 2. ครูที่ปรึกษาต้องให้ คำปรึกษาและร่วม ทำงานกับนักเรียน อย่างใกล้ชิด

นอกจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มเพื่อเป็นตัวนำ
ให้นักเรียนฝึกนิสัยประชาธิปไตยแล้ว โรงเรียนจำเป็นต้องคำนึงถึงบรรยากาศที่เป็น
ประชาธิปไตยด้วย โดยการจัดองค์ประกอบอื่น ๆ ในโรงเรียนที่มีลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนา
วิถีชีวิตประชาธิปไตยคือ บรรยากาศในโรงเรียน บุคลิกภาพของครู และการจัดห้องเรียน

1. บรรยากาศในโรงเรียน คือการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการ
จัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาประชาธิปไตย ดังนี้

1.1 การบริหารกิจกรรมในโรงเรียน คณะครูควรส่งเสริมให้นักเรียนได้
ฝึกทำกิจกรรมต่าง ๆ ในรูปของคณะกรรมการ ทำให้โอกาสได้ฝึกทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วย
ตนเอง โดยมีคณะครูเป็นที่ปรึกษา

1.2 คณะครูจะต้องพยายามสอนให้เด็กคิด โดยการใช้คำถามเป็นสื่อแนะให้มากที่สุด โดยลักษณะของคำถาม ต้องเป็นคำถามที่กระตุ้นให้เด็กคิดและโต้ตอบด้วย เหตุผล

1.3 ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักเคารพซึ่งกันและกัน ทั้งในเรื่องของการร่วมกันทำงาน การคิด การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักคิดริเริ่ม และยอมรับกฎเกณฑ์หรือเงื่อนไขที่ทางกลุ่มร่วมกันกำหนด

1.4 ครูเป็นทั้งครู ทั้งพ่อแม่ ทั้งเพื่อน และทั้งพี่ของนักเรียน ในอันที่จะทำกิจกรรมร่วมกัน และรับผิดชอบงานส่วนรวม

1.5 ครูเป็นผู้ชี้แนะแนวทาง และอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติกิจกรรมให้นักเรียน ในขณะที่นักเรียนกระทำกิจกรรม

2. บุคลิกภาพของครู บุคลิกของครูมีความสำคัญมากในฐานะเป็นต้นแบบของนักเรียน หากครูบุคลิกภาพดีนักเรียนเกิดศรัทธา ทำให้นักเรียนเชื่อฟัง และกระทำกิจกรรมตามคำสอนอย่างตั้งใจ ลักษณะบุคลิกภาพของครูที่ก่อให้เกิดความศรัทธา แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

2.1 ลักษณะความสัมพันธ์กับนักเรียน

2.1.1 มีความยุติธรรม

2.1.2 ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นกันเองต่อนักเรียน กระตุ้นให้นักเรียนกล้าแสดงออก

2.1.3 ยอมรับความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคน

2.1.4 รับฟังความคิดเห็นของนักเรียน

2.1.5 มีความมั่นคงทางอารมณ์ อดทน

2.1.6 เป็นผู้ประสานงานให้นักเรียนได้มีโอกาสดำเนินการมากที่สุด

2.2 ลักษณะการทำงาน

2.2.1 รับผิดชอบต่อหน้าที่และการทำงาน

2.2.2 กระตือรือร้น มีความสุขต่อการทำงาน

2.2.3 มีบทบาทเป็นพี่ปรึกษา และประสานงานในการจัดกิจกรรม

ให้นักเรียนปฏิบัติ

2.2.4 เป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนแสดงออก

2.2.5 ติดตามและประเมินผลการทำงานของนักเรียน

3. ลักษณะของการจัดห้องเรียน เพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเป็นไปอย่างได้ผล และเป็นการฝึกกระบวนการประชาธิปไตยไปพร้อมกัน ครูจำเป็นต้องจัดห้องเรียนให้เอื้อสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยด้วย คือ

3.1 การจัดที่นั่ง การจัดที่นั่งเพื่อฝึกให้นักเรียนได้รู้จักทำงานตามกระบวนการประชาธิปไตยนั้น ควรจัดที่นั่งเป็นกลุ่ม กลุ่มละประมาณ 5 - 8 คน โดยมีการเลือกประธานกลุ่มหมุนเวียนกันไปเป็นรายวัน รายอาทิตย์ หรือรายเดือน ตามความเหมาะสม การจัดที่นั่งเป็นกลุ่มจะทำให้เด็กเกิดความสะดวกในการทำงาน การประชุมวางแผนงาน การค้นคว้า ฯลฯ

3.2 บรรยากาศในห้องเรียน นักเรียนมีเสรีภาพในการเคลื่อนไหวโดยให้นักเรียนควบคุมตนเองตามข้อตกลงของห้องเรียน มีครูเป็นที่ปรึกษาและให้ความช่วยเหลือเมื่อนักเรียนเกิดปัญหา

3.3 การจัดกลุ่มในห้องเรียน กลุ่มนักเรียนแต่ละกลุ่มที่แบ่งไว้ในห้องเรียน ควรมีการเปลี่ยนแปลงเป็นช่วงเวลา เพื่อให้ให้นักเรียนมีโอกาสทำงานร่วมกับเพื่อนในห้องเรียนอย่างทั่วถึง แต่เมื่ออยู่ในกลุ่มแต่ละกลุ่มจะมีความผูกพัน และมีหน้าที่รับผิดชอบภายในกลุ่มของตน ไม่ก้าวร้าวไปยังกลุ่มอื่น แต่ก็ไม่ได้ตัดสิทธิ์ในการที่จะติดต่อกับกลุ่มอื่น หรือให้บริการตามความเหมาะสม

3.4 การเปลี่ยนครูหรือเปลี่ยนวิชาที่เรียน ครูที่เข้าไปสอนในแต่ละห้องควรจะคำนึงถึงข้อตกลงของนักเรียนและของการปกครองในแต่ละห้อง โดยไม่ควรเปลี่ยนแปลงข้อตกลงหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการปกครองในห้องเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีอิสระในการทำกิจกรรมเกี่ยวกับการปกครองชั้นเรียน

3.5 การปกครองตนเองของนักเรียน ในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับกลุ่มย่อยในห้องเรียนจะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกการปกครองตนเองไปในตัว ครูจึงควรคอยสอดส่องดูแลการจัดกิจกรรมของนักเรียนตามความเหมาะสม และควรปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับระบบกลุ่มของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญเรื่องระบบกลุ่มและปฏิบัติตามอย่างครู

สรุปได้ว่า บทบาทของครูอาจารย์ในการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยของนักเรียน มีความสำคัญยิ่ง เพราะบุคลากรเป็นทรัพยากรบริหารจัดการที่สำคัญที่สุด หากครูอาจารย์ไม่มีความรู้ ความเข้าใจ ขาดทักษะในการจัดกิจกรรม และขาดความร่วมมือ ไม่รับผิดชอบ ตามบทบาทหน้าที่แล้ว วิธีชีวิตประชาธิปไตยเกิดขึ้นกับนักเรียนยากมาก และการดำเนินการตามโครงการสนับสนุนกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนจะไม่สำเร็จตามเป้าหมาย จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารการศึกษาทุกระดับจะต้องนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

การจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียน

การจัดการศึกษาต้องให้สอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม สำหรับด้านการเมืองนั้น ประเทศไทยมีการปกครองแบบประชาธิปไตย ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องสอนให้นักเรียนชั้นประถมศึกษามีจิตใจเป็นประชาธิปไตย การเรียนการสอนจึงเน้นการปลูกฝังประชาธิปไตยให้แก่เด็ก การปลูกฝังประชาธิปไตยนั้นเป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลานาน การปลูกฝังมิใช่การสอนหรือการบอก แต่เป็นการให้นักเรียนเห็นแบบอย่างและปฏิบัติตามอย่างจนกลายเป็นนิสัย (สมพร สุทธิชัย, 2525 : 71)

วิไลวรรณ วิทยโรจน์ (2526 : 127) กล่าวว่า หน้าที่สำคัญของการศึกษาในระบบประชาธิปไตยคือ การพัฒนาเอ็กต์บุคคลให้มีความสามารถเต็มรูปแบบทุก ๆ ด้าน เพื่อให้ได้เป็นสมาชิกที่สมบูรณ์ มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับอุดมการณ์ของสังคมประชาธิปไตย

การจัดโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ดังกล่าว จึงสามารถกระทำได้ คือ การอบรมนักเรียนให้เป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย การเรียนการสอนต้องฝึกให้นักเรียนทำงานร่วมกัน ฝึกการประชุมกลุ่มอภิปรายความคิดเห็น ฝึกในการเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ยึดมั่นในอุดมการณ์แห่งประชาธิปไตย (มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช, 2524 : 209)

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา เป็นการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรประถมศึกษา 2521 โดยเป็นการเน้นประชาธิปไตยในเรื่องของวิถีชีวิตประชาธิปไตย เป็นหลักใหญ่คือ การารู้จักเคารพซึ่งกัน

และกัน การวธรธรรม การทำงานร่วมกัน สามัคคีธรรม และการใช้เหตุผลในการทำงานและ
แก้ปัญหา ปัญญาธรรม (ศิริกาญจน์ ทองอินทร์. 2529 : 16) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ
ทิสนา แจมมณี (2530 : 76) กล่าวว่า การฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมประชาธิปไตยสำหรับ
เด็กและเยาวชนนั้นควรจัดดำเนินการในรูปแบบของการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ที่เรียกว่า
"กระบวนการกลุ่ม" ซึ่งเป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับสูตรแผนการสอน และคู่มือด้วย

โชคชัย ศักดิ์ศรี (2526 : 165) ได้กล่าวถึงภาระหน้าที่ของโรงเรียนในด้าน
ปลูกฝังประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน ตั้งแต่ยังเป็นนักเรียน ดังนี้

1. โรงเรียนจะต้องสั่งสอนอบรมให้นักเรียนเกิดความเจริญงอกงามทั้งด้านความรู้
ความเข้าใจ ทักษะ และทัศนคติ ตามอุดมคติของประชาธิปไตย
2. โรงเรียนจะต้องเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนในด้านการเป็นผู้มีความคิดริเริ่ม
สร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นวิธีแห่งปัญญา อันเป็นกระบวนการที่ใช้แก้ปัญหาอย่างมีระ เียบ
3. โรงเรียนจะต้องสั่งสอนอบรมให้นักเรียนเกิดความเจริญงอกงามทุกด้าน ให้นัก
เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในบทบาทของผู้นำ และลักษณะของผู้นำที่ดี
4. โรงเรียนจะต้องเป็นผู้เน้นให้นักเรียนเกิดความซาบซึ้งของนโยบาย หรือ
พฤติกรรมของสังคม โดยผู้ใช้เสียงส่วนใหญ่

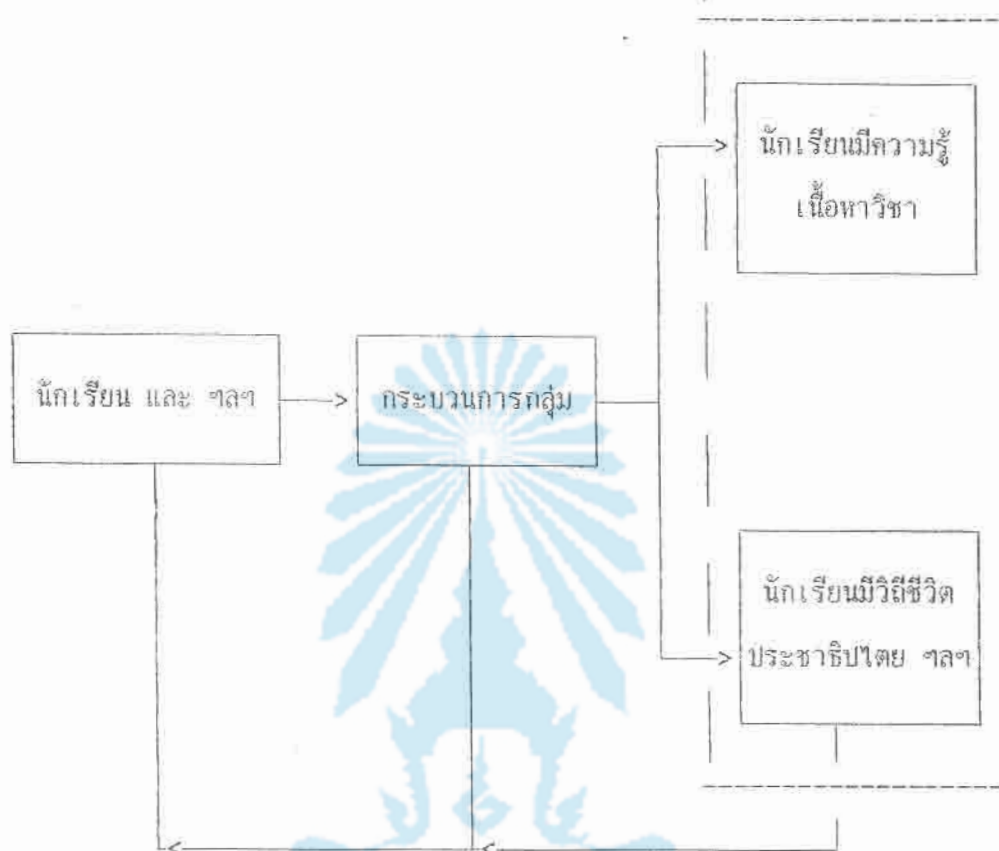
5. โรงเรียนจะต้องสั่งสอนอบรมให้นักเรียนเกิดความงอกงามด้านความรู้ความ
เข้าใจ ทักษะและทัศนคติเกี่ยวกับสถาบัน องค์การที่มีอยู่และที่จะได้รับการจัดตั้ง

บทบาทของโรงเรียนประถมศึกษาในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาส่งเสริมวิถีชีวิต
ประชาธิปไตยของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา แบ่งได้เป็น 2 อย่าง ตามคู่มือการจัด
กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา (สำนักงาน
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2528 : 187) คือ

1. กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในห้องเรียน เป็นกิจกรรมทางการเรียนการ
สอนที่จัดตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในทุกกลุ่มประสบการณ์คือ กลุ่มทักษะ
ที่เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย
กลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มประสบการณ์พิเศษ โดยเน้นให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการ
เรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสอดแทรกเข้าไปในกิจกรรมการเรียนการสอนตาม

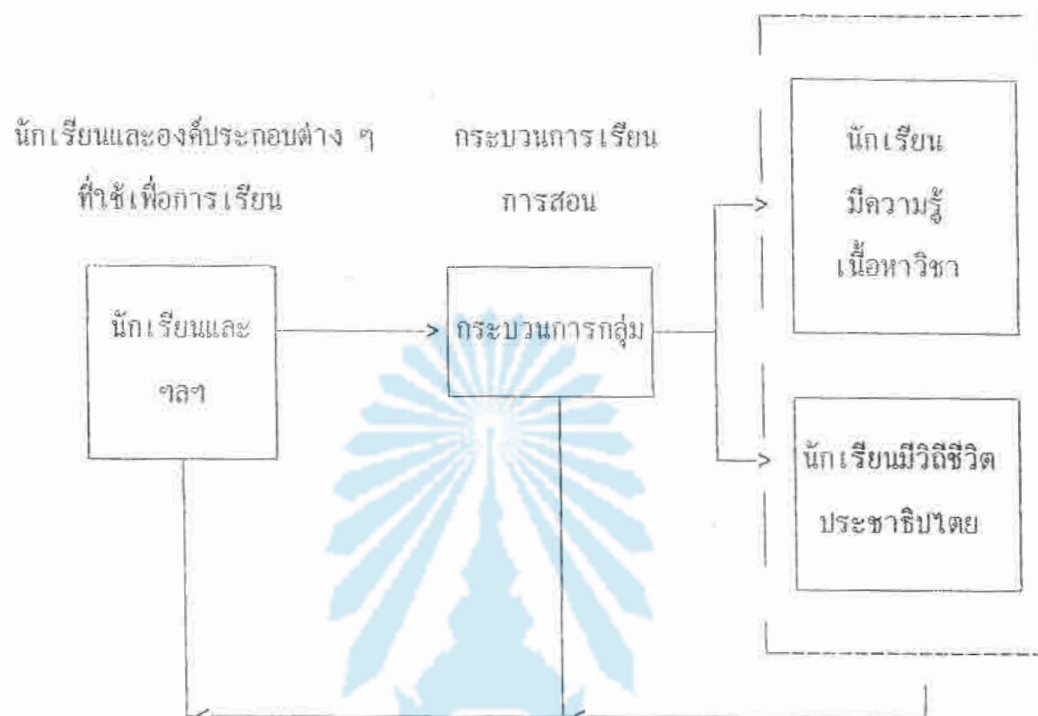
หลักสูตร ไม่ใช่ว่าแยกสอนในเรื่องของประชาธิปไตยโดยเฉพาะ การฝึกในวิถีชีวิตประชาธิปไตย นั้น เน้นให้ทางโรงเรียนฝึกฝนโดยสอดแทรกเข้าไปในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกกลุ่มประสบการณ์ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2531 : 3) จึงกล่าวได้ว่า หัวใจสำคัญที่จะสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยให้แก่เด็กเรียนได้สำเร็จนั้น แท้จริงแล้วอยู่ที่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภายในห้องเรียน โดยเฉพาะการฝึกให้นักเรียนรู้จักการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มตามวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย การฝึกให้นักเรียนรู้จักสร้างกฎเกณฑ์ขึ้นมาปกครองดูแลกันเองภายในกลุ่ม หรือเรียกว่า "การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย" ก็ได้ เพราะว่าเวลาส่วนใหญ่ของเด็กเรียนจะอยู่ที่การเรียนการสอน ครูต้องจัดกระบวนการเรียนการสอนให้เอื้ออำนวยต่อการสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยแก่นักเรียน ซึ่งนักเรียนจะได้รับประโยชน์จากการเข้าเรียนในโรงเรียนมากกว่าที่เป็นอยู่ คือ ได้รับทั้งความรู้ความสามารถและคุณธรรม ความรู้ความสามารถที่จำเป็น คือความรู้ความสามารถในการรู้วิธีเรียนและรู้วิธีคิด คุณธรรมที่จำเป็นคือคุณธรรมในการอยู่ร่วมกับคนอื่น ซึ่งหมายถึงสิ่งที่เราเรียกว่า "ประชาธิปไตย"

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 83 - 84) ให้แนวทางว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยมิได้หมายถึงการแยกสอนเนื้อหาเกี่ยวกับประชาธิปไตยเพียงอย่างเดียว มิได้หมายถึงการให้เด็กเรียนแต่เรื่องประชาธิปไตยตลอดทั้งวัน หากแต่หมายถึงการใช้ทุกเนื้อหาวิชา ใช้ทุกกิจกรรมที่ครูจัดให้นักเรียนเป็นสื่อ เป็นเวทีในการฝึกนักเรียนให้เกิดทั้งความรู้ตามเนื้อหาวิชา และเกิดวิถีชีวิตประชาธิปไตย โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ 2 แสดงผลของการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2532 : 65 - 70) ได้เสนอแนะการใช้เทคนิคการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยของนักเรียนว่า การฝึกฝนให้นักเรียนมีศรัทธาธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม นั้น ไม่จำเป็นต้องจัดการเรียนการสอนเฉพาะในวิชาใดวิชาหนึ่ง แต่สามารถสอดแทรกไปในกลุ่มประสบการณ์ใด ๆ ก็ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเอากระบวนการกลุ่มมาใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งจะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทั้งด้านเนื้อหาวิชาและทางด้านคุณลักษณะด้วย

ภาพประกอบ 3 แผนภูมิแสดงผลของการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม
(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2536 : 45)

ผลสัมฤทธิ์ด้านคุณลักษณะหรือวิถีชีวิตประชาธิปไตย ถ้าเริ่มต้นสอนอย่างถูกต้องก็ประสบความสำเร็จในไม่ช้า แต่ถ้าสอนไม่ถูกต้องถึงแม้จะนำกระบวนการกลุ่มมาใช้ก็อาจประสบความล้มเหลวได้ เพราะผลสัมฤทธิ์ด้านคุณลักษณะนี้จะสร้างให้สำเร็จในบุคคลได้นั้น บุคคลนั้นจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในคุณลักษณะนั้น ๆ อย่างถ่องแท้ และมีความพอใจที่จะประพฤติตามคุณลักษณะนั้นอย่างจริงจัง และที่สำคัญที่สุดคือ ต้องได้ปฏิบัติด้วย จึงจะถือว่าบุคคลนั้นมีคุณลักษณะใดลักษณะหนึ่งอย่างแท้จริง

ในการสอนเรื่องใด หรือกลุ่มวิชาใดก็ตาม ต้องตั้งเป้าหมายไว้สองประการ คือ 1. ให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ด้านเนื้อหาวิชา และผลสัมฤทธิ์ด้านคุณลักษณะประชาธิปไตย การจะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ด้านคุณลักษณะประชาธิปไตยนั้น ครูต้องอาศัยอิทธิพลของกลุ่มช่วยในการสร้าง นั่นคือ เมื่อต้องการจะสร้างคุณธรรมข้อใด ครูต้องกำหนดไว้เป็นเป้าหมายแล้วนำมาสร้างเงื่อนไข

ของกลุ่มหรือนำเอาไปสอน ซึ่งเรียกว่า ข้อกำหนดหรือข้อตกลงก็ได้ พร้อมกับสร้างระบบหรือวิธีการควบคุมให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตามข้อตกลงนั้น

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2532 : 74 - 75) ยังได้แนะแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ครูสามารถนำกระบวนการกลุ่มมาใช้ในการสอนเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมตามวิถีประชาธิปไตย คือ
 - 1.1 คณิตศาสตร์ โดยให้นักเรียนร่วมกันทำกิจกรรม ร่วมกันคิด สรุปหลักเกณฑ์ พิสูจน์ ทดลอง วินิจฉัยโจทย์ ทำสื่อ ทำแบบฝึกหัด ช่วยกันในการเรียนซ่อมเสริม
 - 1.2 ภาษาไทย โดยใช้การได้ว่าที่ การแข่งขันต่าง ๆ ที่ต้องใช้ทักษะทางภาษา การร่วมกันเขียนเรียงความ การอภิปรายกลุ่มย่อย การจับบทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ใช้ความสามารถในการเรียนภาษาไทยมาช่วยในการคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหา และวินิจฉัยเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยใช้เหตุผลในการตัดสินใจ
2. กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เป็นกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้และการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ครูผู้สอนจึงสามารถจัดกิจกรรมเพื่อสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยได้ในทุกเนื้อหา โดยเฉพาะในเรื่องของการรายงานข่าวและเหตุการณ์ การทดลอง การสาธิต การปฏิบัติจริง การศึกษานอกสถานที่
3. กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สร้างเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยได้มากทุกแขนง ทั้งศิลปศึกษา พลศึกษา จริยศึกษา คณิตรีนาฏศิลป์ และกิจกรรมสร้างนิสัย โดยให้นักเรียนร่วมกันอภิปราย และทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เช่น ให้นักเรียนร่วมกันวาดภาพ เป็นต้น
4. กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ กลุ่มประสบการณ์นี้สามารถฝึกฝนพฤติกรรมประชาธิปไตยได้มากจากการร่วมกันทำงาน จากการปฏิบัติจริงทั้งงานพื้นฐานและงานเลือก ซึ่งจะฝึกฝนนักเรียนในเรื่องกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม การเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี การอภิปรายวางแผน การทำงานร่วมกัน ประเมินผลการทำงานร่วมกัน ทำให้นักเรียนเกิดความรับผิดชอบ ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม

จึงสรุปได้ว่า การฝึกฝนพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในห้องเรียน โดยการใช้กระบวนการกลุ่มสอดคล้องกับทุกกลุ่มประสบการณ์ เป็นวิธีการสำคัญและได้ผลมากที่สุดที่จะทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยที่ถาวรและยั่งยืน

2. กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยนอกห้องเรียน เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อสร้างเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยให้นักเรียน หลังจากทีโรงเรียนได้พิจารณาเห็นว่านักเรียนได้รับการฝึกฝนเรื่องวิถีชีวิตประชาธิปไตยในห้องเรียน จนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยที่ต้องการเน้นพอสมควรแล้ว การฝึกฝนเรื่องระบบประชาธิปไตยสามารถดำเนินการได้ในรูปแบบของคณะกรรมการนักเรียนร่วมกันจัดกิจกรรมที่สนับสนุนการฝึกฝนระบบประชาธิปไตยนอกห้องเรียนต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2531 : 3) การจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยนอกห้องเรียนจึง เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างระบบประชาธิปไตยในโรงเรียนนั่นเอง โรงเรียนจำนวนมากได้ฝึกให้นักเรียนรับผิดชอบกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนอยู่แล้ว เช่น การทำความสะอาดห้องเรียน บริเวณโรงเรียน การดูแลห้องสมุด การบริการน้ำดื่ม น้ำใช้ การรักษาความสะอาดของส้วม บางโรงเรียนจัดเป็นรูปคณะกรรมการ มีการคอยดูแลและปฏิบัติงานอีกทีหนึ่ง ครูเวรจะเป็นผู้ดูแลควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งหมด การเริ่มจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วไปเป็นรูปแบบของการทำงานแบบประชาธิปไตย จากสิ่งที่มีอยู่แล้วนี้จะทำได้ง่ายขึ้น นักเรียนส่วนมากรู้หน้าที่รู้งานที่จะต้องทำอยู่แล้ว เพียงแต่ยังขาดการดำเนินงานในรูปแบบของประชาธิปไตยเท่านั้น

การที่จะใช้ข้อเท็จจริงใด ๆ ดำเนินการในรูปแบบของประชาธิปไตยนั้น มีสิ่งที่จะต้องระวังอยู่เรื่องหนึ่งคือ ผู้ที่อยู่เบื้องหลังนั้นต้องดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย หรือมีคุณลักษณะอันเป็นลักษณะของประชาธิปไตย ดังนั้น การที่โรงเรียนจะเริ่มจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนมอบหมายให้นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติ โดยมุ่งหวังจะฝึกฝนวิธีการดำเนินงานแบบประชาธิปไตยนั้น โรงเรียนควรสร้างนักเรียนให้มีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยก่อนจึงค่อยเริ่มดำเนินงานพัฒนากิจกรรมประชาธิปไตย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536 : 83 - 84)

ภาพประกอบ 4 แสดงขั้นตอนการสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตย

การดำเนินงานในขั้นนี้ จะต้องดำเนินการหลังจากได้ฝึกฝนให้นักเรียนมีพฤติกรรมเป็นประชาธิปไตยทั้งสามประการแล้ว หรือมีวิถีชีวิตประชาธิปไตยแล้วสักระยะหนึ่ง อย่างน้อยควรให้นักเรียนทุกคนมีความเข้าใจในพฤติกรรมดังกล่าวนั้นบ้าง จึงควรเริ่มต้นฝึกฝนให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจระบบประชาธิปไตย จะทำให้การฝึกฝนดำเนินไปได้โดยง่าย ถ้าโรงเรียนคิดจะทำไปพร้อม ๆ กันก็อาจจะทำได้ แต่จะมีความยุ่งยากในการฝึกฝน ครูจะต้องเอาใจใส่มากจึงจะฝึกฝนได้ดีและรวดเร็ว มิฉะนั้น นักเรียนจะทำได้ตามรูปแบบที่ครูชี้แนะเท่านั้น ในทางปฏิบัตินี้ยังไม่มีความเป็นประชาธิปไตย ยังขาดการใช้ปัญญา ขาดความสำนึกในส่วนรวม ขาดความรู้สึกที่จะเคารพสิทธิของผู้อื่น แม้กระทั่งการปฏิบัติตามกฎ ตามระเบียบก็จะมีถูกละเลย

กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยนอกห้องเรียน แบ่งโดยยึดลักษณะของกิจกรรมได้สองอย่าง คือ

2.1 กิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้แก่ กิจกรรมนอกห้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรที่ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้กระบวนการประชาธิปไตย ซึ่งโรงเรียนอาจจะเลือกจัดกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง หรือหลายกิจกรรมได้ตามความพร้อมของโรงเรียน เช่น กิจกรรมตรวจสอบสุขภาพ กิจกรรมปรับปรุงห้องเรียน กิจกรรมผู้รับความคิดเห็น กิจกรรมหน้าเสาธง การแบ่งกลุ่มทำความสะอาดอาคารเรียน การจัดกิจกรรมสหกรณ์ เป็นต้น

2.2 กิจกรรมร่วมกับชุมชน เป็นกิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มของนักเรียน โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมหรือให้นักเรียนเข้าไปทำงานร่วมกับชุมชน กิจกรรมเหล่านี้ เช่น กิจกรรมคณะกรรมการ กิจกรรมหมู่บ้านในโรงเรียน กิจกรรมพัฒนาชุมชน ฯลฯ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่โรงเรียนจะดำเนินการเมื่อมีความพร้อมพอสมควร คือ ผ่านการฝึกเรื่องกระบวนการกลุ่มในห้องเรียนมาแล้ว

สรุปได้ว่า กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยนอกห้องเรียนเป็นกิจกรรมเสริมเพื่อฝึกกระบวนการประชาธิปไตยในโรงเรียน หลังจากนักเรียนได้รับการฝึกฝนเรื่องวิถีชีวิตประชาธิปไตยจากภายในห้องเรียนในระดับหนึ่งแล้ว โดยนำกิจกรรมในรูปแบบของคณะกรรมการนักเรียนร่วมกันจัดดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนกำหนดขึ้น

ผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา หากโรงเรียนประถมศึกษาสามารถจัดกิจกรรมอย่างจริงจัง และได้ผลแล้ว คาดหวังว่านักเรียนจะมีพฤติกรรมประชาธิปไตยสามด้านตามที่กำหนดไว้ในคู่มือคือ คารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญาธรรม ซึ่งมีพฤติกรรมที่สังเกตได้จากการมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม ช่วยกันทำงานอย่างมีความสุข ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มอย่างเคร่งครัด รับผิดชอบในการทำงานทุกอย่าง รับฟังความคิดเห็นของคนอื่นเสมอ ยกมือขออนุญาตทุกครั้งก่อนที่จะพูด คำนึงถึงประโยชน์ของกลุ่มหรือของส่วนรวม

พฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา

การจัดกิจกรรมสนับสนุนพฤติกรรมตามวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา ต้องการเน้นให้นักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาได้เรียนรู้ ฝึกฝน การแสดงออกถึงการเคารพสิทธิหน้าที่ของตนเองและของผู้อื่น การแสดงออกถึงความร่วมมือร่วมใจในการทำงานเป็นหมู่คณะ สามารถใช้เหตุผลในการแก้ไขและตัดสินใจต่าง ๆ ได้ โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม ตามบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองที่ดีตามการปกครองระบอบประชาธิปไตย

อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (กระทรวงศึกษาธิการ. 2532 : 1) มีนักวิชาการกล่าวถึงวิถีชีวิตประชาธิปไตยหลายประการ ดังเช่น

สารเดช บัวศรี (2520 : 66) กล่าวว่า วิถีชีวิตประชาธิปไตย หมายถึง การอยู่ร่วมกัน ปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพทั้งทางกาย วาจา ไม่ก้าวร้าวในสิทธิของผู้อื่น เคารพกฎหมายของสังคม ร่วมกันรับผิดชอบ และทำประโยชน์เพื่อความผาสุกส่วนรวม ตลอดจนใช้สติปัญญา และความฉลาดในการแก้ปัญหาทั้งมวล

วิสุทธ์ โพธิ์แทน (2524 : 166 - 176) ได้กล่าวถึงประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิต สรุปได้ดังนี้

1. ความมีเหตุผลหรือการกระทำอย่างมีเหตุผล นักประชาธิปไตยจะต้องดำเนินชีวิตโดยมีเหตุผลเป็นแนวทาง โดยเฉพาะเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเรื่องส่วนรวม หรือเกี่ยวข้องกับผู้อื่น

2. การเคารพในความเป็นมนุษย์ การเคารพซึ่งกันและกันในสังคมประชาธิปไตย เป็นการเคารพซึ่งตั้งอยู่บนความเสมอภาคระหว่างกัน แบ่งเป็น 2 ประเด็น คือ

2.1 การเคารพในความเป็นมนุษย์ การเคารพซึ่งกันและกันในฐานะความเป็นมนุษย์ของนักประชาธิปไตย คือ มองเห็นคนอื่นเป็นมนุษย์เหมือนกับตัวเอง ไม่แบ่งชั้นวรรณะ ไม่ถือยศศักดิ์ ทุกคนไม่ว่าจะมีสถานภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ หรือทางชาติตระกูลสูง-ต่ำเพียงใด ก็สามารถพูดคุย คบหาสมาคมกันได้เฉกเช่นคนเสมอกัน

2.2 การเคารพในความสามารถของกันและกัน โดยเชื่อว่า ทุกคนมีความสามารถและต่างก็ควรจะแสดงและใช้ความสามารถที่ตนมีอยู่ในการสร้างสรรค์ ประโยชน์แก่ส่วนรวมอย่างเต็มที่ ไม่มีการอิจฉาริษยากลัวคนอื่นเด่นเกิน ควรสนับสนุนซึ่งกันและกันในการทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม

3. การตกลงใจกันด้วยการถกเถียง ประนีประนอมและอดกลั้น ในความคิดเห็นที่แตกต่าง มนุษย์ทุกคนมีอิสระ มีสติปัญญาที่จะคิดอ่าน ตัดสินใจด้วยตนเอง ในการตกลงใจของคนในสังคมประชาธิปไตย จะต้องมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการถกเถียงกันด้วยเหตุผล ต่างคนต่างหาเหตุผลมาโต้แย้งหักล้างหากตนไม่เห็นด้วย เคารพในความคิดเห็นของกลุ่ม โดยไม่ถึงขั้นที่จะเอาแต่ใจตัวเองฝ่ายเดียว มีการใช้เสียงข้างมากในที่ประชุม เป็นเครื่องตัดสิน

4. การดำเนินชีวิตอย่างมีเสรีภาพได้ขอบเขตของกฎหมาย และไม่ถูกแทรกแซงอย่างไม่เป็นโดยรัฐ ราษฎรทุกคนในประเทศประชาธิปไตยจะมีการดำเนินชีวิตที่มีเสรีภาพอย่างเต็มที่ตราบดที่ไม่หาความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น สิทธิพื้นฐานของราษฎรย่อมได้รับความคุ้มครองจากรัฐ รัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมไม่อาจเข้าแทรกแซงกิจการของเอกชน หรือใช้อำนาจบาบาทใหญ่กับเอกชนได้โดยผิดกฎหมาย

กระทรวงศึกษาธิการ (2535 : 9 - 10) ได้กล่าวถึงวิถีชีวิตประชาธิปไตยว่า คือ การใช้ชีวิตอย่างสงบสุข เคารพกฎหมายและข้อกำหนดของสังคม มีเหตุผล ปฏิบัติตามวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน ในด้านคารวธรรม ต้องฝึกฝนให้เกิดพฤติกรรมต่อไปนี้

1. เคารพในสถาบันพระมหากษัตริย์
2. เคารพซึ่งกันและกัน
3. พูดยาสุภาพ เหมาะแก่กาลเทศะ
4. ใช้เสรีภาพอย่างมีขอบเขต
5. เคารพสิทธิของผู้อื่น
6. ปฏิบัติตามกฎหมาย
7. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยเหตุผล
8. ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 40) ได้กล่าวถึงวิถีชีวิตประชาธิปไตยที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับตัวนักเรียนว่า เป็นการนำเอาหลักการประชาธิปไตยมาขึ้นชีวิตประจำวันเป็นนิสัยในชีวิตหรือวิถีทางแห่งชีวิต (a way of life) ให้แก่นักเรียน

จึงกล่าวได้ว่า นอกจากประชาชนชาวไทยจะยึดเอาประชาธิปไตยเป็นแบบของการปกครองแล้ว ยังจำเป็นต้องยึดเอาประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีทางแห่งชีวิตประจำวัน (democracy as way of life) ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมที่สำคัญสามอย่าง คือ คารวธรรม สามัคคีธรรม และบุญธรรม ที่สามารถขยายกว้างออกไปทางด้านการปกครอง การเศรษฐกิจ และสังคมทั่วไป รวมทั้งการศึกษา ซึ่งมีแนวทางปฏิบัติหรือมีรากฐานที่จะวิวัฒนาการไปเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ที่สุด

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : คำนวณ) ได้กำหนด เป็นนโยบายให้โรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงเรียนในสังกัดจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อ พัฒนาประชาธิปไตย ตั้งแต่ปีการศึกษา 2528 เป็นต้นมา โดยเน้นพฤติกรรมสามประการคือ พฤติกรรมด้านคารวธรรม พฤติกรรมด้านสามัคคีธรรม และพฤติกรรมด้านปัญญาธรรม ซึ่งจะ ได้กล่าวถึงรายละเอียดของแต่ละพฤติกรรมดังนี้

ด้านคารวธรรม

คารวธรรม เป็นการแสดงความเคารพซึ่งกันและกันอย่างหนึ่ง คือทุกคนต้องให้ เกียรติซึ่งกันและกันทั้งทางกาย วาจา และความคิด ทุกคนเคารพในความคิดของผู้อื่น ทุกคนยอมแสดงความคิดเห็นออกมาโดยไม่สงวนใจผู้อื่น รวมถึงการเคารพในสถาบันสำคัญ ของประเทศ เช่น ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (สาราช บัณฑิต. 2528 : 32) ส่วน นวลเพ็ญ วิเชียรโชติ และ วิรุทธ วิเชียรโชติ (2527 : 94 - 99) ได้กล่าวว่า คารว ธรรม คือ การเคารพในสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ซึ่งกันและกัน ทั้งกาย วาจา และใจ และ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 33 - 35) ได้เสนอความหมายของคารวธรรมให้สอดคล้องเหมาะสมกับจิตวิทยาพัฒนาการของ นักเรียนระดับประถมศึกษา กล่าวคือ คารวธรรม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกใน 7 ประการ คือ

1. เคารพในสถาบันพระมหากษัตริย์ ได้แก่ การแสดงความเคารพเทอดทูน สถาบันพระมหากษัตริย์ในทุกโอกาส การร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อแสดงความจงรัก รักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ในโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ การไปรับเสด็จเมื่อพระมหากษัตริย์ หรือพระบรมวงศานุวงศ์เสด็จไปในถิ่นที่อยู่หรือบริเวณใกล้เคียง การปฏิบัติต่อสัญลักษณ์ที่แสดง ถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น ธงชาติ พระบรมฉายาลักษณ์ เพลงสรรเสริญพระบารมี ฯลฯ ด้วยความเคารพ เมื่อได้ยินหรือเห็นบุคคลใดแสดงกริยา วาจา หรือมีการกระทำอัน ไม่ควรต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ต้องกล่าวตักเตือนและห้ามไม่ให้ทำเช่นนั้นอีก

2. เคารพซึ่งกันและกันทางกาย ได้แก่ การแสดงการเคารพซึ่งกันและกัน เช่น การทักทาย การให้เกียรติแก่ผู้อื่น การแสดงความเคารพแก่บุคคลซึ่งอาวุโสกว่า การให้ การต้อนรับแก่บุคคล และการแสดงความเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน

3. เคารพกันทางวาจา ได้แก่ การรู้จักพูดจาให้เหมาะสมกับกาลเทศะ ใช้คำพูดเหมาะสมตามฐานะของบุคคล พูดจาสุภาพ ไม่ก้าวร้าวส่อเสียด ไม่พูดในสิ่งที่จะทำให้ผู้อื่นเกิดความเดือดร้อน ไม่เอาความลับของบุคคลอื่นไปเปิดเผย และไม่พูดในทางหรือโกหกหลอกลวง

4. เคารพในสิทธิของผู้อื่น ได้แก่ การไม่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่นทั้งทางกายหรือวาจา รู้จักเคารพในสิทธิของคนที่มาก่อนหลัง เคารพในความเป็นเจ้าของสิ่งของเครื่องใช้ และต้องรู้จักขออนุญาตเมื่อล่วงล้ำเข้าไปในที่อยู่อาศัยของบุคคลอื่น

5. เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น ได้แก่ การยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น เมื่อมีผู้เสนอความคิดเห็นควรฟังด้วยความตั้งใจ และใคร่ครวญด้วยวิจารณญาณ หากเห็นว่าเป็นการเสนอแนวความคิดที่ดีมีประโยชน์มากกว่าความคิดเห็นของตนเอง ก็ควรยอมรับและปฏิบัติตาม

6. เคารพในกฎระเบียบของสังคม ได้แก่ การยึดมั่นในกรอบ ระเบียบของสังคม เช่น วัฒนธรรมประเพณี กฎเกณฑ์ทางสังคม และกฎหมายของประเทศ

7. มีเสรีภาพและใช้เสรีภาพในขอบเขตกฎหมาย และขนบธรรมเนียมประเพณี นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 60 - 65) กำหนดพฤติกรรมที่บ่งชี้ด้านคุณธรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษาในสังกัด 6 ประการ คือ

1. เข้าแถวรับสิ่งของหรือรับบริการตามลำดับก่อนหลัง
2. เคารพผู้ฟังและผู้พูด
3. พูดแสดงความคิดเห็นโดยใช้เหตุผล
4. ปฏิบัติตามข้อตกลง
5. ไม่ละเมิดสถานที่ส่วนตัวของบุคคลอื่น
6. ไม่ละเมิดทรัพย์สินของผู้อื่นและของส่วนรวม

จึงสรุปได้ว่า พฤติกรรมตามวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาด้านคุณธรรมนั้น นักเรียนจะต้องมีพฤติกรรมที่แสดงถึงความเคารพและเปิดหูตาสอดส่องต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ มีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อ

สถาบันพระมหากษัตริย์ รู้จักทำให้เกียรติและแสดงความเคารพต่อบุคคลอื่น ๆ ซึ่งอาจรู้สึกว่า ทั้งกาย วาจา ใจ เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น ยึดถือในกฎระเบียบของสังคม เคารพในสิทธิเสรีภาพของตนเองและบุคคลอื่น และรู้จักรับสิ่งของหรือใช้บริการต่าง ๆ ตามลำดับก่อนหลัง

ด้านสามัคคีธรรม

สาริข บัวศรี (2520 : 66) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะสำคัญของพฤติกรรมด้านสามัคคีธรรม คือ การแบ่งปันกัน ร่วมงานกันและประสานงานกัน ได้แก่ การทำงานร่วมกัน โดยใครคนใดทางไหนก็แบ่งงานนั้นไปทำโดยไม่บ้ายเบี่ยงหรือหลีกเลี่ยง ร่วมมือกันทำตามอัตรา และประสานงานกันโดยทำตามข้อตกลงกัน ตามแผนที่วางไว้ให้ลุ่ส่วงไปด้วยดี

ครุฑจิต เมืองทอง (2536 : 62) ได้กำหนดลักษณะพฤติกรรมด้านสามัคคีธรรมไว้ดังนี้

1. การรู้จักแบ่งปันหน้าที่และร่วมมือกันทั้งทางกายและใจ
2. การใช้กระบวนการกลุ่มในการวางแผนการทำงาน
3. ประเมินผลและรับผลของการทำงานร่วมกัน
4. สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการทำงานทุกคน
5. รู้จักประสานผลประโยชน์โดยถือเอาประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง
6. มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

กระทรวงศึกษาธิการ (2535 : 9 - 11) ได้กล่าวถึงวิธีชีวิตประชาธิปไตยว่า คือ การใช้ชีวิตอย่างสงบสุข เคารพกฎหมายและข้อกำหนดของสังคม มีเหตุผล ปฏิบัติตามวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน ในด้านสามัคคีธรรม ต้องฝึกฝนให้เกิดพฤติกรรมต่อไปนี้

1. การร่วมมือในการทำงาน
2. การเอาใจเขามาใส่ใจเรา
3. การมีความรับผิดชอบ
4. การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 50) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมประชาธิปไตยที่จะต้องสร้างเสริมให้เกิดขึ้นแก่นักเรียนประถมศึกษาในด้านสามัคคี

ธรรม คือ การร่วมกันทำงานทั้งกายและใจ มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในหมู่คณะ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากส่วนรวมและหน้าที่ต่อสังคม และกำหนดคุณลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนระดับประถมศึกษา ด้านสามัคคีธรรม ประกอบด้วย

1. การรู้จักประสานประโยชน์ โดยถือประโยชน์ของส่วนรวม หรือของชาติเป็นที่ตั้ง ได้แก่ การทำงานร่วมกันอย่างสันติวิธี รู้จักการประนีประนอม โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ส่วนรวมเป็นใหญ่ มีการเสียสละความสุขส่วนตัวหรือหมู่คณะ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมหรือของชาติ
2. ร่วมมือกันในการทำงาน หรือทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดร่วมกัน การทำงานนี้จะต้องมีการวางแผนในการทำงานร่วมกัน คิดร่วมกันและทำร่วมกัน เมื่อถึงขั้นตอนของการทำงานก็ช่วยเหลือกันอย่างตั้งใจ จริงจัง ไม่หลีกเลี่ยงหรือทำแบบเอาเปรียบผู้อื่น
3. เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
4. รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากส่วนรวม และหน้าที่ต่อสังคม
5. ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในกลุ่ม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536 : 22)

สำหรับพฤติกรรมซึ่งพึงมีประชาธิปไตยด้านสามัคคีธรรม ที่พึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา ในสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 60) มี 2 ประการ คือ

1. ร่วมกันทำงานตามที่ได้รับมอบหมายจนเสร็จ
2. ร่วมรับผิดชอบในผลงานของกลุ่มและร่วมปรับปรุงแก้ไขงานของกลุ่ม

จึงสรุปได้ว่า พฤติกรรมตามวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา ด้านสามัคคีธรรมนั้น นักเรียนจะต้องมีพฤติกรรมที่แสดงถึงการยึดประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน รู้จักประสานประโยชน์ให้เกิดแก่ส่วนรวม รู้จักทำงานร่วมกันอย่างสันติวิธี และรู้จักการประนีประนอม เสียสละ เพื่อประโยชน์ส่วนรวม รู้จักร่วมคิดร่วมวางแผน รู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีน้ำใจในการอยู่ร่วมกัน และรู้จักร่วมกันปรับปรุงและแก้ไขผลงานของกลุ่มให้ถูกต้องเมื่อมีข้อบกพร่องและผิดพลาดด้วยความรับผิดชอบ

ด้านปัญญาธรรม

สาริธ บัวศรี (2520 : 66) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะสำคัญของพฤติกรรมด้านปัญญาธรรม คือ การมีความเชื่อมั่นในวิธีการแห่งปัญญา ได้แก่ การมีเหตุผลในการทำงาน การค้นคว้าหาความรู้ใน เรื่องที่ถูกต้องมาใช้ในการทำงาน

ครรรชิต เมืองทอง (2536 : 62) ได้กำหนดลักษณะพฤติกรรมด้านปัญญาธรรมไว้ดังนี้

1. การใช้ปัญญารดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการคิดแก้ปัญหาของบุคคล และของกลุ่ม
2. ไม่ถือตนเป็นใหญ่ ยอมรับข้อบกพร่องของตนเอง
3. ใช้เสียงข้างมากในการตัดสินใจ โดยใช้เหตุผลและความถูกต้อง เป็นหลักปฏิบัติตามมติของกลุ่ม

4. รู้จักเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
5. เชื่อมั่นในหลักของการอภิปรายและการยินยอม
6. ใช้วิธีการฉะฉานในการเลือกผู้ที่จะ เป็นตัวแทนของตนตามหลักประชาธิปไตย
7. มีความคิดอันเชิงสร้างสรรค์ และแสดงความคิดเห็นได้อย่างมีเหตุผล

กระทรวงศึกษาธิการ (2535 : 9 - 12) ได้กล่าวถึงวิธีชีวิตประชาธิปไตยว่า คือ การใช้ชีวิตอย่างสงบสุข เคารพกฎหมายและข้อกำหนดของสังคม มีเหตุผล ปฏิบัติตามวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน ในด้านปัญญาธรรม ต้องฝึกฝนให้เกิดพฤติกรรมต่อไปนี้

1. เข้าใจความเป็นผู้นำและผู้ตาม
2. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
3. ตัดสินปัญหาด้วยเหตุผล
4. รับฟังและปฏิบัติตามมติของเสียงข้างมาก

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 51) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมประชาธิปไตยที่จะต้องสร้างเสริมให้เกิดขึ้นแก่นักเรียนประถมศึกษา ในด้านปัญญาธรรม คือ การใช้ปัญญาและเหตุผลในการตัดสินใจ และแก้ปัญหาาร่วมกัน ใช้วิธีการทางปัญญาในการโต้เถียงหรือหาข้อยุติต่าง ๆ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 22 - 23) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนระดับประถมศึกษา ด้านปัญาธรรม ประกอบด้วยคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. การไม่ถือตนเป็นใหญ่ คือ การรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การยอมรับฟังและปฏิบัติตามมติของเสียงส่วนมากในที่ประชุม หรือในที่ทำงานต่าง ๆ และการรู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
2. เน้นการใช้ปัญญา วิชา เหตุผลและความถูกต้องในการตัดสินใจทั้งปวง
3. เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น หรือเมื่อมีเรื่องที่จะต้องตัดสินใจ ทุกคนร่วมกันคิดและช่วยกันตัดสินใจปัญหาเสมอไป
4. งานกรณีที่มีปัญหาได้แย้งกันทุกคณะ จะต้องช่วยกันอภิปราย จนกระทั่งสามารถชักจูงให้ทุกคนเห็นคล้อยตาม เมื่อเกิดกรณีต่างก็มีเหตุผลที่ดีด้วยกัน และไม่อาจชักจูงให้กลุ่มหันไปทางใดทางหนึ่งได้เท่านั้น จึงจะหาวิธีการออกเสียง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 61) กำหนดคุณลักษณะของพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย ด้านปัญาธรรมที่ต้องการเน้นของนักเรียนระดับประถมศึกษา มี 3 ประการ คือ

1. อธิบายเหตุผลได้เมื่อต้องการตัดสินใจ หรือชักถามโต้ตอบ
2. ยอมรับฟังข้อบกพร่องของตนเอง กลุ่ม และพยายามปรับปรุงแก้ไข
3. แก้ปัญหาโดยใช้เหตุผล

จึงสรุปได้ว่า พฤติกรรมตามวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาด้านปัญาธรรมนั้น นักเรียนจะต้องมีพฤติกรรมที่แสดงถึงการใช้เหตุผลในการตัดสินใจและแก้ปัญหา เคารพและปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม รู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ยึดความถูกต้อง ไม่ยึดถือความคิดของตนเองเป็นใหญ่ ยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น ไม่เข้าข้างอารมณ์ในการแก้ปัญหาข้อโต้แย้งของกลุ่ม ยอมรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์การทำงาน และรู้จักการพิจารณาแก้ไข ปรับปรุงข้อบกพร่องผิดพลาดของตนเองและของกลุ่ม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

จุไร สียากาส (2500 : 75) ได้กล่าวถึงสถานักเรียนบ้านวิทยานิพนธ์ เรื่อง การส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ว่า "... สถานักเรียนเป็นกิจกรรมที่สำคัญในการส่งเสริมประชาธิปไตย และเป็นเสมือนอุปกรณ์ที่จะช่วยในการปกครองในโรงเรียน เพราะการจัดสถานักเรียน มีความประสงค์ที่จะเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองโรงเรียน เพื่อเป็นการฝึกให้รู้จักรับผิดชอบ เป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี จุดมุ่งหมายที่สำคัญที่สุด คือ ฝึกให้เด็กรู้จักการปกครองแบบประชาธิปไตย เพื่อเป็นการเตรียมตัวเด็กให้เป็นพลเมืองดี ..."

พิระพงษ์ ศรีเหนียง (2524 : 90 - 92) ได้ศึกษาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนบ้านพุ่มวาง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3, 4, 5 และ 6 จำนวน 100 คน โดยใช้แบบสำรวจความคิดรวบยอดเกี่ยวกับพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย แบบลักษณะ จำนวน 30 สถานการณ์ พบว่า จำนวนนักเรียนที่มีพฤติกรรมแสดงความคิดรวบยอด เกี่ยวกับพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยสูงกว่าเกณฑ์ที่คาดหวัง ได้แก่ คุณลักษณะต่อไปนี้ คือ การมีความรับผิดชอบ การทำงานเป็นหมู่คณะ การเคารพในความเสมอภาคของมนุษย์ การมีวินัยในตนเอง การรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น การยอมรับในเหตุผล ความคิดรวบยอดใกล้เคียงกับเกณฑ์ที่คาดหวังไว้ ได้แก่ คุณลักษณะการใช้เสียงข้างมากในการตัดสินใจ และความคิดรวบยอดต่ำกว่าเกณฑ์ที่คาดหวัง ได้แก่ คุณลักษณะความเชื่อในวิธีการหาเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ ผู้วิจัยได้เสนอแนะสำหรับครูทั่วไปดังนี้

1. เพื่อให้การปลูกฝังประชาธิปไตยแก่นักเรียนบังเกิดผลสำเร็จ ครูทุกคนควรเป็นผู้ตระหนักคุณค่าของประชาธิปไตย มีสำนึกที่เอื้ออำนวยต่อประชาธิปไตย ในการจัดกิจกรรม จึงจะเป็นการถ่ายทอดคุณลักษณะของพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นจากความปรารถนาของครูอย่างแท้จริง

2. ในการสอนทุกวิชา ควรปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่เยาวชน

ดาร์ตัน คิริวิริยกุล (2525 : 49) ที่ได้ศึกษาถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในทัศนะของครูประจำชั้นและผู้ปกครอง ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ครูประจำชั้นมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะด้านพลเมืองดีของชาติ ได้แก่ เคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย ภูมิใจ รักและเกิดทุนสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และคุณลักษณะที่สำคัญปานกลาง ได้แก่ สนใจติดตามข่าวคราวความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของบ้านเมือง รักษาสาธารณสมบัติ และพัฒนาบ้านเมืองให้สะอาด สวยงาม

งานวิจัยของ จวงจันห์ พวงจันห์แดง (2526 : 67 - 73) เรื่อง ภาวะผู้นำของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประชากรนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดเชียงราย สังกัดเทศบาลและโรงเรียนราษฎร์ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่โรงเรียนประสบในการจัดกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนคือ การใช้เวลาในการดำเนินกิจกรรมหน้าเสาธง จึงมอบหมายให้คณะกรรมการนักเรียนพิจารณาตัดสินแทน การร่วมพิจารณาหน้าเสาธง บางโรงเรียนขาดความสละสลวยในตัวประธานนักเรียน ผู้วิจัยเสนอแนะบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร ควรให้ความรู้แก่ครู นักเรียน สนับสนุน ตลอดจนให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมประชาธิปไตย การประหยัดเวลาในการจัดกิจกรรม โดยการมอบหมายให้คณะกรรมการนักเรียน และให้นักเรียนได้เลือกประธานนักเรียนด้วยวิธีการประชาธิปไตย
2. ข้อเสนอแนะสำหรับครู ควรพัฒนานักเรียนให้รู้หลักการแห่งการเป็นผู้นำ การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การประนีประนอม ความรับผิดชอบ การสื่อความหมาย ความอดทน ฝึกให้ทำงานร่วมกัน ฝึกคิดและปฏิบัติจริง เป็นผู้นำและเป็นผู้ตาม ตลอดจนเปิดโอกาสให้เลือกหัวหน้ากลุ่มเอง และครูควรประเมินการจัดกิจกรรมและพัฒนาการของเด็กในด้านต่าง ๆ เป็นระยะ ๆ

สุรพล จิตต์อำไพ (2527 : ฉ. 110 - 190) เรื่อง รูปแบบของกิจกรรม
โรงเรียนประถมศึกษาที่จัดกิจกรรมดีเด่น โดยทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประชากร
โรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศ 83 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักการสำคัญที่ทำให้โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยดีเด่น
เพราะครูเข้าใจหลักการประชาธิปไตย อุดหนุนการฝึกนักเรียนให้มีวินัย ความรับผิดชอบ
2. การจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน จัดได้ในโรงเรียนทุก
ขนาด แต่แตกต่างกันในรูปแบบของการจัดบางลักษณะของกิจกรรมเท่านั้น
3. ลักษณะการบริหารกิจกรรม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการดำเนินงาน
เพราะก่อนที่ครูจะสามารถฝึกให้นักเรียนมีวิญญานประชาธิปไตย ลักษณะการบริหารงานของ
ผู้บริหารโรงเรียน และครูจะต้องเป็นประชาธิปไตยเสียก่อน
4. ลักษณะของการจัดกิจกรรม มี 4 แบบ คือ
 - 4.1 กิจกรรมสร้างบรรยากาศประชาธิปไตย
 - 4.2 กิจกรรมนักเรียนด้านปกครองโดยให้สถานนักเรียน
 - 4.3 กิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย
 - 4.4 กิจกรรมหลักสูตรที่ส่งเสริมประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะ กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยแก่นักเรียน เป็นกิจกรรมที่ควรจัด
เพื่อฝึกฝนให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม สามารถช่วยครูจัดกิจกรรมได้ทุกกิจกรรม เป็นการลด
ภาระของครู และสามารถทำให้โรงเรียนจัดกิจกรรมดีเด่นได้โดยง่าย

โรสภณ รื่นเวทย์ (2528 : 95 - 96) ได้ศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมสร้างเสริม
วินัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะการจัด
นักเรียนรอรถประจำทาง ครูจะให้นักเรียนเข้าแถวตามสายของเส้นทางรถโดยสารประจำ
ทางที่ให้บริการมากที่สุด ร้อยละ 49.40 นอกนั้นวิธีอื่น คือ ให้นักเรียนเข้าแถวรวมแถวเดียวกัน
แล้วปล่อยให้อิสระในการรอรถ มีจำนวนร้อยละ 16.27 รองลงมาให้นักเรียนเข้าแถวโดยแบ่งแยก
ชาย หญิง และเข้าแถวตามสัญลักษณ์ที่กำหนดให้ ร้อยละ 11.98 และ 5.99 ตามลำดับ
และมีนักเรียนไม่ต้องเข้าแถวประจำทางร้อยละ 8.09 ลักษณะความผิดทางวินัยของนักเรียน
เท่าที่พบมากที่สุด คือ นักเรียนหยอกล้อกันขณะยืนรอรถโดยสาร ร้อยละ 38.62 รองลงมา
คือ นักเรียนแย่งกันขึ้นรถ ร้อยละ 35.93

ลาวัญย์ รักไทยดี (2529 : 65 - 67) ได้วิจัยเรื่อง การส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยในนักเรียนของครูงานโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามการรับรู้ของนักเรียน โดยทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประชากร คือ ครูผู้สอนในชั้นประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูประถมศึกษามีการปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยในนักเรียนทั้งสามด้าน คือ การวชิธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม ในระดับปานกลาง

2. เมื่อพิจารณาแยกกันแต่ละคุณลักษณะของวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย แล้วพบว่า

2.1 ครูประถมศึกษาปฏิบัติกิจกรรมที่ส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ในนักเรียนด้านการวชิธรรมในระดับมาก เช่น การสอนให้เคารพและปฏิบัติตามกฎ ข้อบังคับ และระเบียบแบบแผนต่าง ๆ ของโรงเรียน การฝึกให้รู้จักระเบียบวินัย รวมทั้งการเคารพและปฏิบัติตามกฎหมายเบื้องต้น การสอนให้ทำความเคารพเมื่อได้ยินเสียงเพลงสรรเสริญพระบารมี

2.2 ครูประถมศึกษาปฏิบัติกิจกรรมเป็นการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ในนักเรียนด้านสามัคคีธรรมในระดับปานกลาง เช่น กิจกรรมทำความสะอาด การทำงานโดยมีส่วนร่วม การฝึกความรับผิดชอบหน้าที่ และผลประโยชน์ของตนเอง ที่ปฏิบัติได้น้อย คือ การสนับสนุนให้นักเรียนทำหนังสือพิมพ์ประจำห้องเรียน หนังสือภายในโรงเรียน

2.3 ครูประถมศึกษาปฏิบัติกิจกรรมเป็นการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ในนักเรียน ด้านปัญญาธรรมระดับปานกลาง เช่น การแนะนำนักเรียนดูข่าวทางโทรทัศน์ เพื่อเสริมความรู้รอบตัว การสอนให้รู้ถึงความสำคัญของการไปใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง การสอนให้เข้าใจการปกครองระบอบประชาธิปไตย กิจกรรมที่ครูปฏิบัติในระดับน้อย ได้แก่ การจัดกิจกรรมคัดเลือกบุคคลดีเด่นภายในโรงเรียน ส่วนการพานักเรียนเข้าชมรัฐสภาและรับฟังการอภิปราย ครูไม่เคยจัดกิจกรรมนี้เลย

3. เมื่อแยกระดับชั้น พบว่า ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 ปฏิบัติกิจกรรมที่ส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ด้านการวชิธรรม อยู่ในระดับมาก ด้านสามัคคีธรรมอยู่ในระดับปานกลาง ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 และ 5 - 6 ปฏิบัติกิจกรรมด้านการวชิธรรม และสามัคคีธรรมอยู่ในระดับมาก ด้านปัญญาธรรมในระดับปานกลาง

บุษมา ชูวิรัช (2532 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานด้านการรักษาระเบียบวินัยนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเครือข่ายภาคีในเขตปอ ดอ ชาร์ตรี แห่งประเทศไทย พบว่า การสร้างวินัยในโรงเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญระเบียบวินัยนับเป็นสิ่งสัมพันธ์กับชีวิต ความเป็นอยู่ทางสังคมในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ครูจะต้องเป็นผู้คอยแนะนำแนวทางการสร้างระเบียบวินัยในโรงเรียน

ปรีดา รุ่งโรจน์ (2533 : 257 - 274) ได้ศึกษาการบริหารกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการวางแผน โรงเรียนมีการจัดทำแผนประจำปี โดยผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนร่วมกัน ในด้านการดำเนินการ มีการประชุมแจ้งวัตถุประสงค์ในการทำงาน สำหรับกิจกรรมที่จัดแล้วประสบความสำเร็จมากที่สุด และส่งผลให้เกิดคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต และกิจกรรมปกครองตนเองของนักเรียน ในด้านการประเมิน ใช้การสังเกตประเมินเมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินการ ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการบริหารกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย คือ บุคลากรมีเวลาจำกัดในการวางแผน ขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินการ และขาดการติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ

ยิ่ง ทศน์แก้ว (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษากิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดเพชรบุรี กลุ่มตัวอย่างประชากร คือ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา และครูผู้สอนที่ได้รับมอบหมายหรือมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม จำนวน 248 คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. กิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา ที่จัดมากที่สุด คือ กิจกรรมวันสำคัญ รองลงมา คือ กิจกรรมคณะกรรมการนักเรียน และการใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ส่วนกิจกรรมที่โรงเรียนจัดน้อยที่สุด คือ กิจกรรมชุมนุมต่าง ๆ

2. ในการดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ พบว่า วิธีดำเนินการที่โรงเรียนส่วนมากใช้ คือ การแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม และการให้กลุ่มร่วมกันวางแผนปฏิบัติงาน

3. ปัญหาที่พบในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา อยู่ในระดับน้อย และน้อยที่สุดทุกเรื่อง

ประภาส เสาตระกูล (2536 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษากระบวนการบริหารโครงการเสริมสร้างวินัยนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการบริหารต่างกัน มีทัศนะต่อกระบวนการบริหารโครงการเสริมสร้างวินัยนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จันทศักดิ์ หนูเพชร (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการบริหารงานโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา พบว่า การบริหารงานโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนที่แตกต่างกันตามขนาดของโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุรเดช รุ่งศรีกันเก (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง เรียงคะแนนจากมากไปหาน้อย คือ ด้านบรรยากาศ ด้านสามัคคีธรรม และด้านคารวะธรรม

สนาน สุวรรณละออง (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูอาจารย์ที่มีต่อพฤติกรรมตามวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกล พบว่า ครูอาจารย์ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมตามวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของครูอาจารย์ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีห้องเรียนต่ำกว่า 12 ห้องเรียน มากกว่าครูอาจารย์ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีห้องเรียนตั้งแต่ 12 ห้องเรียนขึ้นไป

งานวิจัยในต่างประเทศ

งานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยมีดังนี้ ในปี ค.ศ. 1952 บริเนการ์ (Brinegar. 1952 : 49 - 54) ได้เสนอผลงานวิจัยที่น่าสนใจ คือ การศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนของตนเอง พบว่า นักเรียนชั้นเล็ก ๆ มีเจตคติที่ดีกว่านักเรียนชั้นโต ๆ ในด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น การบริหารโรงเรียน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร คุณภาพในการสอน และความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน นักเรียนส่วนใหญ่วที่เข้าร่วมกิจกรรมสภานักเรียนมีความรู้สึกเข้าใจงานสภานักเรียนเป็นอย่างดี โดยทั่วไปแล้วนักเรียนส่วนใหญ่วมีเจตคติที่ดีต่อการจัดกิจกรรมนักเรียน และได้ให้ข้อเสนอแนะว่า กิจกรรมอื่น ๆ ยกเว้นกิจกรรมกีฬา ควรจัดในเวลาเรียน

มาร์เบิล (Marple. 1968 : 2124 - A) ได้ศึกษาวิธีการที่มีประสิทธิภาพเพื่อเป็นแนวทางในการจัดปัญหาทางวินัยในทัศนะของครู ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. วิธีการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ได้แก่ วิธีการพิจารณาปัญหาร่วมกันในกลุ่มผู้ที่ทำหน้าที่แก้ปัญหา ประกอบด้วยครู ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้บริหารโรงเรียน
2. การจัดปัญหาทางวินัยของนักเรียน ด้วยการลงโทษทางกายมีประสิทธิภาพน้อยกว่าการแก้ปัญหาาร่วมกัน
3. การจัดปัญหาทางวินัยด้วยการพูดคุยกับนักเรียนเป็นส่วนตัวเท่านั้น เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพน้อยที่สุด
4. เมื่อใช้วิธีการร่วมกันแก้ปัญหาไปแล้ว ต้องมีการติดตามผลอย่างใกล้ชิดและต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียนด้วย

ไฟร์แมน (Fireman. 1973 : 2717) ได้ศึกษาทฤษฎีใหม่ ๆ ของระบอบประชาธิปไตยและนำผลไปใช้ในชีวิต ซึ่งงานวิจัยเกี่ยวกับทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้น ผู้วิจัยได้ทดลองในโรงเรียนในสวีเดน และผลจากการวิจัยพบว่า เด็กที่โตกว่าจะได้รับการเรียนรู้ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ดีกว่า

ไวส์เฟลด์ (Weisfeld. 1974 : 1930 - A) ได้ศึกษาแบบการคิดทางวินัยของเด็ก พบว่า ในการควบคุมระเบียบวินัยเด็กนั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงระดับอายุของเด็ก

ด้วย โดยพบว่า บิดามารดามีแนวโน้มที่จะลดความเคร่งครัดในการควบคุมวินัยเด็กลง เมื่อเด็กมีอายุมากขึ้น แสดงว่า บิดามารดาให้อิสระแก่เด็กมากขึ้นเมื่อเด็กโตขึ้น

จอห์นสัน (Johnson, 1979 : 2307 - A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กิจกรรมนอกห้องเรียนในจูเนียร์ ไฮสกูล และ มิดเดิล สกูล ในเพนซิลวาเนีย (Extraclass activities in selected Junior high and middle school in Pennsylvania) ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนทั้งสองประเภทไม่ได้ปฏิบัติตามแนวทางที่ได้เสนอแนะไว้ในหนังสือบริหารกิจการนักเรียน โดยพยายามกำหนดแนวปฏิบัติกันเอง ดังนี้

1. ไม่เปิดโอกาสให้นักเรียน ครูหรือผู้ปกครองนักเรียนเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาปรัชญาและนโยบายในการจัดกิจกรรมนักเรียน
2. ไม่มีการชี้แจงปรัชญาและนโยบายเกี่ยวกับการบริหารกิจการนักเรียนเป็นลายลักษณ์อักษร
3. ไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างเต็มที่ในด้านการเงิน
4. ไม่เปิดโอกาสให้มีการฝึกอบรมครูฝ่ายกิจกรรมนักเรียนตามคู่มือที่กำหนดไว้
5. ไม่ดำเนินการประเมินผลกิจกรรมนักเรียนตามคู่มือที่กำหนดไว้

ลิตเทรล (Littrell, 1981 : 4563 - A) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการควบคุมพฤติกรรมและวินัยของนักเรียน พบว่า

1. ห้องเรียนที่ครูใช้วิธีการควบคุมอย่างเคร่งครัด จะไม่มีผลอย่างแท้จริงต่อการมีวินัยของนักเรียน และนักเรียนจะมองว่าครูเป็นผู้ที่คอยควบคุมนักเรียนมากกว่า
2. นักเรียนจะชอบครูที่ให้การช่วยเหลือนักเรียนมากกว่าครูที่ควบคุมนักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด
3. ในการรักษาวินัยของนักเรียนจะไม่มี ความแตกต่างระหว่างครูที่ช่วยเหลือนักเรียนและครูที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน
4. ในเรื่อง การดูแลความประพฤติของนักเรียน ปรากฏว่า ครูที่ละเลยกับครูที่มีความเคร่งครัดอย่างมาก จะไม่มีผลต่อการรักษาวินัยของนักเรียน

โดยสรุปแล้วจะเห็นว่า งานวิจัยในประเทศและต่างประเทศจะเกี่ยวข้องกับแนวคิดใหม่ ๆ ของระบอบประชาธิปไตยและนำผลไปใช้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งความเชื่อทางการเมืองของประชาชน รวมทั้งการดำเนินชีวิตตามแบบประชาธิปไตย

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า นำเสนอตามลำดับ คือ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล วิธีสร้างเครื่องมือ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการ จัดกระทำกับข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง จากจำนวนโรงเรียนทั้งหมด ในปีการศึกษา 2540 จำนวน 327 คน

กลุ่มตัวอย่าง

ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างจาก ผู้บริหารโรงเรียน ตามสัดส่วนของประชากร โดยใช้ตารางสุ่มตัวอย่างของ เครจซี่ และ มอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 608) แล้วสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified sampling) ตามประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน และขนาดของโรงเรียน ต่อจากนั้นผู้วิจัยก็ทำการสุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มหรือแต่ละชั้น ใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (simple random sampling) โดยใช้วิธีการจับฉลาก ผลการสุ่มตัวอย่างปรากฏดังนี้ คือ

ตาราง 4 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แบ่งตามประสบการณ์ในตำแหน่งและขนาดของโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดตรัง

ตัวแปร	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
ประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน		
ต่ำกว่า 12 ปี	143	77
ตั้งแต่ 12 ปีขึ้นไป	184	100
รวม	327	177
ขนาดของโรงเรียน		
ต่ำกว่า 300 คน	276	149
ตั้งแต่ 300 คนขึ้นไป	51	28
รวม	327	177

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ลักษณะของแบบสอบถามประกอบด้วยคำถาม 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ประสบการณ์ในตำแหน่ง และขนาดของโรงเรียน ลักษณะคำถามเป็นแบบสำรวจรายการ (check-list)

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับระดับปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา อย่างละเอียด ทั้งสามด้าน ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) จำนวน 44 ข้อ ซึ่งมีห้าระดับของปัญหา คือ

- 1 หมายถึง มีระดับปัญหา น้อยที่สุด
- 2 หมายถึง มีระดับปัญหา น้อย
- 3 หมายถึง มีระดับปัญหา ปานกลาง
- 4 หมายถึง มีระดับปัญหา มาก
- 5 หมายถึง มีระดับปัญหา มากที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด สำหรับผู้ตอบแบบสอบถามจะได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา

วิธีสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามโดยอาศัยขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา จากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วสร้างแบบสอบถามภายใต้ข้อที่ประกอบสามด้าน ของการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 44 ข้อ คือ คารวธรรม จำนวน 24 ข้อ สามัคคีธรรม จำนวน 9 ข้อ ปัญญาธรรม จำนวน 11 ข้อ และแบบสอบถามปลายเปิด จำนวน 3 ข้อ
2. นำแบบสอบถามเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาปริญญาโทและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนสามคน คือ นางสาวสมใจ สุริยกุล ศึกษาโทที่ 7 สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอย่านตาขาว นายมนัส แก้วพิทักษ์ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดหนองเป็ด และนายขอบมุกดา ผู้ช่วยหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอเมืองตรัง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรง และให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขต่อไป
3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง จำนวน 30 คน ซึ่งไม่เป็นกลุ่มตัวอย่างของการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้

4. นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้แบบสอบถามมาหาความเชื่อมั่น (reliability) ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha-coefficient) ตามข้อเสนอแนะของ ครอนบัค (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2538 : 125 ; อ้างอิงมาจาก Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น .9687

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย ตามขั้นตอนดังนี้

1. ขอหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ ถึงผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดตรัง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และออกหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยไปยังหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอในสังกัด
2. ผู้วิจัยนำหนังสือแนะนำตัวจากผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ถึงหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอและกิ่งอำเภอ เพื่อให้ทางสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและกิ่งอำเภอ ออกหนังสือแจ้งขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการสุ่มเป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม และรวบรวมส่งสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและกิ่งอำเภอ
3. ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามจากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและกิ่งอำเภอ นำไปจัดเก็บกับสมบรูณ์ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะตารางประกอบความเรียง ดังนี้

1. หาค่าร้อยละ สำหรับการวิเคราะห์ประชากร กลุ่มตัวอย่าง แบบสอบถามที่ส่งไปและได้รับคืน ตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของกลุ่มตัวอย่างตามตัวแปรที่กำหนดในเบื้องต้น คือ ประสิทธิภาพในตำแหน่ง และขนาดของโรงเรียน
2. คำนวณค่าเฉลี่ย (arithmetic mean) จากแบบสอบถามตอนที่ 2 ซึ่งเป็นระดับปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา ในสามด้าน โดยเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ตามแนวคิดของ โลเคิร์ต

(สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคนอื่น ๆ. 2534 : 77 ; อ้างอิงมาจาก Likert. 1964) แล้วนำมาวิเคราะห์เป็นรายด้านมาเทียบกับเกณฑ์ประเมินความคิดเห็น (opinionnaire) ของ เบสต์ (Best. 1977 : 174) เพื่อทราบระดับปัญหา ดังนี้

1.0000 - 2.3333 หมายถึง ระดับปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิต ประชาธิปไตย อยู่ในระดับน้อย

2.3334 - 3.6667 หมายถึง ระดับปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิต ประชาธิปไตย อยู่ในระดับปานกลาง

3.6668 - 5.0000 หมายถึง ระดับปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิต ประชาธิปไตย อยู่ในระดับมาก

3. คำนวณค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เพื่อหาค่าการกระจายของข้อมูล

4. นำข้อมูลไปทดสอบสมมติฐานของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ โดยใช้การทดสอบ ที่ (t-test)

5. นำข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 3 มาจัดลำดับความถี่ของคำถาม ที่เป็นข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาในแต่ละด้าน เพื่อนำไปอภิปรายผล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้คอมพิวเตอร์วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺ (statistical package for the social sciences / personal computer-plus) ซึ่งได้ค่าสถิติดังนี้

1. ค่าร้อยละ (percentage)
2. ค่าคะแนนเฉลี่ย (arithmetic mean)
3. ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)
4. ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha-coefficient)
5. ค่าที (t-test)

(ศิริชัย พงษ์วิชัย. 2534 : 97 - 155)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ขอนำเสนอตามลำดับดังนี้ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ กำหนดสัญลักษณ์เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

N แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (sample size)

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย (mean)

SD แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

t แทน ค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน (t-distribution)

P แทน ความน่าจะเป็น (probability)

* แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

f แทน ความถี่ (frequency)

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเสนอเป็น 4 ตอน ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเปรียบเทียบปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ตามตัวแปรประชากรในด้านตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน และขนาดของโรงเรียน

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแบบสอบถามและสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ตามตัวแปรประชากรในด้านตำแหน่ง และขนาดของโรงเรียนที่ผู้บริหารปฏิบัติงาน ปรากฏตามตาราง 5 และ 6 ดังนี้

ตาราง 5 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่าง	ส่งไป	รับคืน	ร้อยละ	สมบูรณ์	ร้อยละ
ผู้บริหารโรงเรียน					
ประถมศึกษา	177	177	100	177	100
รวม	177	177	100	177	100

จากตาราง 5 แสดงว่า แบบสอบถามที่ส่งไปยังผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดตรัง จำนวน 177 ชุด ได้รับคืน 177 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 เป็นแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์จำนวน 177 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 เช่นกัน

ตาราง 6 แสดงสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดตรัง

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	กลุ่มตัวอย่าง	ร้อยละ
ประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน		
ต่ำกว่า 12 ปี	77	43.50
ตั้งแต่ 12 ปีขึ้นไป	100	56.50
รวม	177	100
ขนาดของโรงเรียน		
ต่ำกว่า 300 คน	149	84.20
ตั้งแต่ 300 คนขึ้นไป	28	15.80
รวม	177	100

จากตาราง 6 แสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา
ประถมศึกษาจังหวัดตรัง ที่มีประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนต่ำกว่า 12 ปี มีจำนวน
น้อยกว่าผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนตั้งแต่ 12 ปีขึ้นไป (43.50
: 56.50) และผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีนักเรียนต่ำกว่า 300 คน มี
จำนวนมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 300 คนขึ้นไป
(84.20 : 15.80)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิต
ประชาธิปไตยในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
ศึกษาจังหวัดตรัง

ตาราง 7 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และระดับปัญหาการจัด
กิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง

ที่	ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิต ประชาธิปไตยในโรงเรียน	$\bar{X}$	SD	ระดับปัญหา
1.	ด้านคุณธรรม	2.9819	.7038	ปานกลาง
2.	ด้านสังคม	2.9724	.6415	ปานกลาง
3.	ด้านปัญญา	3.0318	.6157	ปานกลาง
	เฉลี่ย	2.9924	.6279	ปานกลาง

จากตาราง 7 แสดงว่า ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยใน
โรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง
โดยรวมและรายด้าน พบว่า มีปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยใน
โรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง
อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน (ดูรายละเอียดภาคผนวก ค. ตาราง 11)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเปรียบเทียบปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดตรัง ตามตัวแปรประสบการณ์ตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน และขนาดของโรงเรียน

ตาราง 8 แสดงการเปรียบเทียบปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดตรัง ตามตัวแปรประสบการณ์ตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน

ที่	ปัญหาการจัดกิจกรรม ส่งเสริมวิถีชีวิต ประชาธิปไตย ในโรงเรียน	ประสบการณ์ในตำแหน่ง				t	P(t)
		ต่ำกว่า 12 ปี		ตั้งแต่ 12 ปีขึ้นไป			
		N = 77		N = 100			
		$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
1.	ด้านคารวธรรม	3.0763	.6723	2.9092	.7219	1.57	0.118
2.	ด้านสามัคคีธรรม	3.0202	.6165	2.9356	.6609	0.87	0.386
3.	ด้านปัญญาธรรม	3.0767	.5978	2.9973	.6299	0.85	0.396
เฉลี่ย		3.0649	.6005	2.9366	.6457	1.35	0.178

จากตาราง 8 แสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดตรัง ที่มีประสบการณ์ตำแหน่งผู้บริหารต่างกัน มีปัญหาในการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยส่วนรวมและรายด้าน พบว่าไม่แตกต่างกัน

ตาราง 9 แสดงการเปรียบเทียบปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยใน
โรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
ตรัง ตามตัวแปรขนาดของโรงเรียน

ที่	ปัญหาการจัดกิจกรรม ส่งเสริมวิถีชีวิต ประชาธิปไตย ในโรงเรียน	ขนาดของโรงเรียน				t	P(t)
		นักเรียนต่ำกว่า 300 คน N = 149		นักเรียนตั้งแต่ 300 คนขึ้นไป N = 28			
		$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
1.	ด้านคารวะธรรม	2.9315	.6847	3.2500	.7550	-2.22	.028*
2.	ด้านสามัคคีธรรม	2.9374	.6375	3.1587	.6418	-1.68	.094
3.	ด้านปัญญาธรรม	2.9976	.6013	3.2143	.6691	-1.72	.087
	เฉลี่ย	2.9492	.6107	3.2224	.6787	-2.13	.034*

* $P < .05$

จากตาราง 9 แสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ที่มีขนาดของจำนวนนักเรียนแตกต่างกัน มีปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 300 คนขึ้นไป สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดจำนวนนักเรียนต่ำกว่า 300 คน ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดตรัง

ตาราง 10 แสดงความถี่ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดตรัง

ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง	ความถี่
1. ด้านการวัดผล	144
1.1 ควรให้มีการวัดผลและเผยแพร่กิจกรรมการวัดผลทางสื่อมวลชน และกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่เยาวชน	25
1.2 ควรฝึกให้นักเรียนกระทำตัวเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี	23
1.3 ผู้ปกครองและชุมชนควรมีส่วนร่วมให้มากขึ้น	20
1.4 ควรให้ครูได้ศึกษาลักษณะนิสัยให้เข้าใจชุมชนที่กักตุนในหลักสูตร เพื่อเข้าใจในสิ่งที่ต้องการเน้น	19
1.5 ผู้บังคับบัญชาควรให้ความสำคัญมากยิ่งขึ้น	15
1.6 ควรให้นักเรียนมีการปฏิบัติจริงจนติดเป็นนิสัยและให้กระทำอย่างต่อเนื่องจนถึงการศึกษาระดับสูง	14
1.7 ควรมีการติดตามผลและประเมินผลอย่างใกล้ชิด	10
1.8 ควรให้หน่วยงานอื่นส่งเสริมสถาบันครอบครัวให้มีการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตย	7
1.9 ควรให้ครูเคารพกันตอนเช้าเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน	5
1.10 ครูทุกคนควรเอาใจใส่ดูแลนักเรียนให้เท่าเทียมกัน	2

ตาราง 10 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง	ความถี่
1.11 ควรจัดให้มีการประชุมวันสุดท้าย	1
1.12 การจัดกิจกรรมควรรำลึกนักเรียนโอกาสปกครองกันเองในรูปของ คณะกรรมการ เป็นสิ่งที่โรงเรียนควรปรับปรุงให้เป็นรูปธรรมมากกว่านี้	1
2. <u>ด้านสามัคคีธรรม</u>	106
2.1 ควรส่งเสริมให้นักเรียนมีความรัก สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ และความรับผิดชอบให้มากที่สุด	20
2.2 ควรให้มีการฝึกทักษะขบวนการกลุ่ม	19
2.3 ควรให้มีการติดตามผล/ประเมินผลอย่างจริงจัง	17
2.4 ควรให้ครูสร้างความสามัคคีเป็นแรงจูงใจแก่นักเรียน	15
2.5 ควรเน้นการสอนตามกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม	13
2.6 ผู้บริหารควรเห็นความสำคัญและกระตุ้นชี้แนะให้คณะครูยึดเป็นแนวปฏิบัติ	10
2.7 ควรให้ชุมชนร่วมมือและเข้าจับบทบาทมากยิ่งขึ้น	7
2.8 ควรยกย่องชมเชยบุคคลที่สร้างความสามัคคี	3
2.9 ควรให้สื่อต่าง ๆ จัดรายการที่สร้างสรรค์วิถีชีวิตประชาธิปไตยให้มาก ๆ	1
2.10 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนสื่อการเรียนการสอน	1
3. <u>ด้านปัญญาธรรม</u>	116
3.1 ให้มีการติดตามผล/ประเมินผลอย่างจริงจัง	25
3.2 ควรจัดการเรียนการสอนโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง	22
3.3 ควรฝึกการเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี มีความเชื่อมั่นในตัวเองและกล้าตัดสินใจ	17

ตาราง 10 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง	ความถี่
3.4 ผู้บริหารต้องปรับตัวให้ทันตามนโยบาย	15
3.5 ควรให้เด็กได้แสดงออกอย่างเต็มที่และมีความคิดสร้างสรรค์	14
3.6 ควรปรับเรื่องกรณีพิเศษเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้มากขึ้น	9
3.7 ควรให้มีการวัดผลประเมินผลโดยชี้แจงให้ชัดเจน	5
3.8 ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยอาศัยสื่อที่นักเรียนผลิตเอง	3
3.9 ควรให้รางวัลเสริมแรงแก่นักเรียนที่ทำดี	3
3.10 ครูต้องเข้าใจบทบาทและขั้วหน้าที่	1
3.11 ควรยึดพื้นฐานให้มีความอดทนอดกลั้น	1
3.12 ควรฝึกจากสถานการณ์จริง	1

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทนี้กล่าวถึง ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า การวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป ตามลำดับ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อทราบระดับปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาจังหวัดตรัง เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาจังหวัดตรัง ตามตัวแปรประสบการณ์ และขนาดของโรงเรียน และเพื่อทราบข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาจังหวัดตรัง

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาจังหวัดตรัง ในปีการศึกษา 2541 จำนวน 177 คน จากจำนวน 327 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน และขนาดของโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (check-list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดตรัง มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) จำนวน 44 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการปรับปรุงปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดตรัง มีลักษณะเป็นแบบคำถามปลายเปิด (open-ended question)

แบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับคำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขจากคณะกรรมการควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ และผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำไปทดลองใช้ (try-out) กับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดตรัง ที่ไม่เกี่ยวข้องตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำแบบสอบถามไปวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (reliability) ได้ค่าความเชื่อมั่น .9687

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ เสนอผู้อำนวยการการศึกษาจังหวัดตรัง เพื่อออกหนังสือขอความร่วมมือไปยังสำนักงานการศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ได้ดำเนินการให้ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดตอบแบบสอบถามและรวบรวมส่งคืนผู้วิจัย ปรากฏว่า แบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด 177 ชุด ได้รับคืน 177 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของแบบสอบถามที่ส่งไป และเมื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ พบว่า เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ 177 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทั้งหมดที่ได้รับคืนมา
2. วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ตามโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺

(statistical package for the social sciences / personal computer-plus) สำหรับแบบสอบถามตอนที่ 1 เป็นการหาค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนแบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบที (t-test)

3. วิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุงปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดตรัง ด้วยการจัดลำดับความดีเป็นรายด้าน

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง มีปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง

2. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ที่มีประสบการณ์ในตำแหน่งต่ำกว่า 12 ปี และตั้งแต่ 12 ปีขึ้นไป มีปัญหาการจัดกิจกรรม ส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ที่จำแนกตามจำนวนของนักเรียนที่ผู้บริหารปฏิบัติงานที่มีนักเรียนต่ำกว่า 300 คน และตั้งแต่ 300 คนขึ้นไป มีปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยภาพ รวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพบว่า ผู้บริหารที่ปฏิบัติงานใน โรงเรียนที่มีขนาดจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 300 คนขึ้นไป มีปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิต ประชาธิปไตยในโรงเรียนมากกว่าผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดจำนวนนักเรียน ต่ำกว่า 300 คน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้บริหารที่มีปัญหาในการจัดกิจกรรมส่งเสริม วิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านสารวัตรธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดย พบว่า ผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 300 คนขึ้นไป มีปัญหา การจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียนด้านสารวัตรธรรมมากกว่าผู้บริหารที่ ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดจำนวนนักเรียนต่ำกว่า 300 คน ส่วนด้านสามัคคีธรรม และ ปัญญาธรรม ไม่แตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดตรัง ที่มีความถี่สูงในแต่ละด้าน มีดังนี้

4.1 ด้านการวัดผล เสนอแนะว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดทำมีการตรวจวัด และเผยแพร่กิจกรรมการวัดผลทางสื่อมวลชน กระตุ้นให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น ควรกำกับนิเทศให้ครูได้ศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจคุณธรรมที่กำหนดในหลักสูตร เพื่อเข้าใจในสิ่งที่ต้องการเน้น และควรให้ครูร่วมกันฝึกกิจกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้วยการปฏิบัติจริงจนติดเป็นนิสัยและให้กระทำอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งควรมีการติดตามผลและประเมินผลอย่างใกล้ชิด

4.2 ด้านสามัคคีธรรม เสนอแนะว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรกระตุ้น ชี้แนะให้ครูจัดกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม โดยเน้นทักษะกระบวนการกลุ่ม ควรส่งเสริมให้นักเรียนมีความรัก สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ และความรับผิดชอบให้มากที่สุด โดยคณะครูเป็นต้นแบบที่ดี และควรมีการติดตามผล/ประเมินผลอย่างจริงจัง

4.3 ด้านปัญญาธรรม เสนอแนะว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรปรับความคิดและบทบาทหน้าที่ให้ทันตามนโยบายระดับสูง ควรกำกับดูแลให้ครูจัดการเรียนการสอนโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง และฝึกนักเรียนให้เป็นผู้นำผู้ตามที่ดี มีความเชื่อมั่นในตัวเอง และกล้าตัดสินใจ รวมทั้งควรติดตามผล/ประเมินผลอย่างจริงจัง

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดตรัง มีประเด็นนำอภิปรายดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดตรัง มีปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ลาวัณย์ รักไทยดี (2529 : 65 - 67) ซึ่งได้วิจัยเรื่อง การส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยในนักเรียนของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามการรับรู้ของตนเอง พบว่า ครูประถมศึกษามีการปฏิบัติกิจกรรม

ที่เป็นการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยในนักเรียนสามด้าน คือ คารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับ สุรเดช รุ่งศรีภณ (2537 : บทคัดย่อ) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับ สนั่น สุวรรณละออง (2541 : บทคัดย่อ) ซึ่งได้วิจัยเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของครูอาจารย์ที่มีต่อพฤติกรรมตามวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกล โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

สรุปว่า ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาของจังหวัดตรังอยู่ในระดับกลางเช่นเดียวกับโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร กาญจนบุรี และสกล ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เพราะว่า สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 35) ได้กำหนดให้ทุกโรงเรียนในสังกัดดำเนินการโครงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรพุทธศักราช 2521 เพื่อให้ให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง โดยเน้นคารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2531 : 1) ตามคู่มือที่กำหนดให้ พร้อมกับในปี พ.ศ. 2529 และกำหนดเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2536 และเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน พ.ศ. 2541 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 1) ซึ่งมีเกณฑ์และตัวชี้วัดด้านวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนให้โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดได้ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินตนเอง และรับการประเมินจากภายนอก เพื่อค้นหาสาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมนักเรียนรายโรงเรียน และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมีนโยบายให้จังหวัดและอำเภอจัดประชุม สัมมนาให้แก่ผู้บริหารและครูอาจารย์เป็นเจ้าหน้าที่โครงการพร้อมกันอย่างทั่วถึง และกำหนดให้ผู้บริหารโรงเรียนดำเนินการให้บุคลากรในโรงเรียนทุกคนมีความรู้ความเข้าใจในสาระสำคัญและแนวทางการจัดกิจกรรมด้วยวิธีให้ครูฝึกอบรมด้วยตนเอง ผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ในโรงเรียนทุกคนจึงน่าจะมีความรู้ ความเข้าใจการบริหาร

กิจการนักเรียนในงานโครงการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน แต่ในทางปฏิบัติจริง ผู้บริหารโรงเรียนส่วนมากจะเน้นพัฒนางานวิชาการ เพื่อหวังผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน จึงใช้ระบบการปลูกฝังประชาธิปไตยด้วยวิธีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจมากกว่าที่จะจัดกิจกรรมที่บูรณาการในเรื่องประชาธิปไตยในวิถีชีวิตจริง ซึ่งเป็นพื้นฐานในการนำหลักประชาธิปไตยไปใช้ในการดำรงชีวิต (สนาน สุวรรณละออง, 2541 : 79) จากเหตุผลดังกล่าว น่าจะเป็นมูลเหตุให้ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง จัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

จึงน่าจะเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้น ถ้าผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ได้ตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรมนี้ โดยควบคุม กำกับ นิเทศ ติดตามอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง เกิดเป็นพฤติกรรมถาวรทั้งด้าน คารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม ที่กำหนดในคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536 : 60) อย่างจริงจัง และได้ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามปลายเปิด เช่น ควรให้มีการรณรงค์และเผยแพร่กิจกรรมคารวธรรมทางสื่อมวลชน และกระตุ้นให้ผู้ใหญ่ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชน ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนมีความรักสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละและมีความรับผิดชอบ เป็นต้น

2. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ที่มีประสบการณ์ด้านตำแหน่งผู้บริหารต่างกัน มีปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แต่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ โกกิจศ แก่นอิน (2531 : 90) ที่ศึกษาพบว่าระดับปัญหาการบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ที่มีประสบการณ์ด้านตำแหน่งผู้บริหารแตกต่างกัน ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ มงคลสิน เตชะนิยม (2538 : 9) พบว่า การปฏิบัติงานโครงการเสริมสร้างวินัยนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน ที่มีประสบการณ์การเป็น

ผู้บริหารโรงเรียนต่างกัน ทั้งในภาพรวมและรายกิจกรรมไม่แตกต่างกัน แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาส เชาตระกูล (2536 : บทคัดย่อ) ซึ่งวิจัยเรื่อง การศึกษากระบวนการบริหารโครงการเสริมสร้างวินัยนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการบริหารต่างกัน มีทัศนะต่อกระบวนการบริหารโครงการเสริมสร้างวินัยนักเรียนประถมศึกษา ในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปว่า ประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน เป็นทั้งตัวแปรและมีได้เป็นตัวแปรที่ทำให้ปัญหาการบริหารกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียนแตกต่างกัน แต่สำหรับจังหวัดตรัง จากผลการวิจัยครั้งนี้ ชี้ให้เห็นว่า ประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน มีได้เป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรังแตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดแนวทางให้โรงเรียนจัดกิจกรรมตามข้อข่ายไปในทิศทางเดียวกัน ตามคู่มือที่มอบให้โรงเรียนถือปฏิบัติเหมือนกัน และได้จัดอบรมผู้บริหารโรงเรียนทุกโรงฯที่มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียนพร้อมกันตั้งแต่ปีการศึกษา 2528 เป็นต้นมา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2530 : 2) ประกอบกับการที่ผู้บริหารโรงเรียนทุกคนได้รับการฝึกอบรมก่อนเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมากขึ้น ผลการปฏิบัติงานจึงไม่ต่างกัน ดังที่ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2528 ก : คำนำ) ให้ความเห็นว่าการฝึกอบรมและการพัฒนาบุคลากรด้วยวิธีการต่าง ๆ มีผลให้เกิดการเรียนรู้ ประสบการณ์ และความสามารถปฏิบัติงานที่รับผิดชอบได้ผลใกล้เคียงกัน ด้วยเหตุนี้ ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์การดำรงตำแหน่งต่างกัน มีทักษะในการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียนไม่แตกต่างกัน

ดังนั้น น่าจะเป็นประโยชน์ ถ้าหากมีการพัฒนาบุคลากรโดยไม่คำนึงถึงประสบการณ์ในตำแหน่ง การจัดประชุม อบรม สัมมนาผู้บริหารทุกคนเพื่อเพิ่มเติมความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน สามารถดำเนินการไป

พร้อม ๆ กันโดยไม่ต้องแบ่งกลุ่ม และไม่ต้องคำนึงถึงประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหาร เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้บริหารโรงเรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง ได้ร่วมคิดร่วมแก้ปัญหาด้วยกัน ดังที่ เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2525 : 126) กล่าวไว้ว่า การที่ผู้บริหารโรงเรียนได้รับรู้ และประสบการณ์จากการประชุมอบรม ย่อมมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน และน่าจะเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้น ถ้าผู้บริหารโรงเรียนได้พิจารณาดำเนินการจัดการเรียนการสอนโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ฝึกนักเรียนในการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ประสานผู้ปกครองและชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมให้มากขึ้น ตามข้อเสนอแนะในแบบสอบถามปลายเปิดที่มีความดีสูง

3. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดจำนวนนักเรียนต่างกัน มีปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ในภาพรวมและด้านคุณธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนขนาดจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 300 คนขึ้นไป มีปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ในภาพรวมและด้านคุณธรรม สูงกว่าโรงเรียนที่มีขนาดจำนวนนักเรียนต่ำกว่า 300 คน ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จ้างงค์ หนูเพชร (2536 : บทสรุป) ที่พบว่า การบริหารโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนที่แตกต่างกันตามขนาดของโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สนั่น สุวรรณละออง (2541 : บทสรุป) ซึ่งพบว่า ครูอาจารย์ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมตามวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสตูล โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของครูอาจารย์ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีห้องเรียนต่ำกว่า 12 ห้องเรียน มากกว่าครูอาจารย์ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีห้องเรียนตั้งแต่ 12 ห้องเรียนขึ้นไป แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ โกศลศ แก่นอิน (2531 : 91) ซึ่งได้วิจัยการศึกษานโยบายการบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง พบว่า

ระดับปัญหาการบริหารกิจการนักเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
การศึกษาจังหวัดตรัง ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนที่ขนาดต่างกัน โดยส่วนรวม
ไม่แตกต่างกัน และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทิน แพน้อย (2533 : 188) ซึ่งศึกษา
เรื่อง การศึกษาปัญหาการบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตาม
ทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี
พบว่า ระดับปัญหาการบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
สำนักงานการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเดียวกัน
ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

สรุปว่า ขนาดโรงเรียนเป็นทั้งตัวแปรและมีได้เป็นตัวแปรที่ทำให้ปัญหาการบริหาร
กิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาแตกต่างกัน แต่สำหรับ
สำนักงานการศึกษาจังหวัดตรัง จากผลการวิจัยนี้ ชี้แนะการบริหารว่า ขนาดของ
โรงเรียน เป็นตัวแปรที่ทำให้ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน
ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมและด้านการวัดผล แตกต่างกัน น่าจะ
เป็นเพราะว่า โรงเรียนที่มีขนาดนักเรียนต่ำกว่า 300 คน ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก
มีจำนวนนักเรียนไม่มากนัก การดำเนินงานในโรงเรียนไม่ยุ่งยากซับซ้อน และสามารถดูแล
ควบคุมการจัดกิจกรรมและพฤติกรรมของนักเรียนได้อย่างทั่วถึง มีประสิทธิภาพกว่าโรงเรียน
ที่มีขนาดจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 300 คนขึ้นไป โดยเฉพาะด้านการวัดผลเป็นพฤติกรรมที่
แสดงออกทางกายและวาจาที่ผู้อื่นรับรู้ได้ชัดเจน ผู้บริหารต้องควบคุม ติดตาม ดูแลอย่าง
ใกล้ชิดจนเกิดเป็นพฤติกรรมถาวรในนักเรียน ซึ่ง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2532
ข : 179) ได้เปรียบเทียบให้เห็นว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีปริมาณงานไม่มาก การจัดการ
จะทำให้สะดวกรวดเร็ว เพราะผู้บริหารจะทราบข้อมูลรายละเอียดอยู่แล้ว จึงสามารถ
ตัดสินใจสั่งการดำเนินงานได้ทันที ไม่ต้องรอการรวบรวมข้อมูลจากฝ่ายต่าง ๆ เหมือน
โรงเรียนขนาดใหญ่ ซึ่งจะต้องแบ่งงานความรับผิดชอบออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ การตัดสินใจ
สั่งการของผู้บริหารจะต้องดูข้อมูลและฟังความคิดเห็นจากฝ่ายที่เกี่ยวข้องก่อน และสอดคล้อง
กับ ลินคอล์น (Lincoln. 1981 : 937 - A) ซึ่งวิจัยพบว่า การลงทุนในการบริหาร
กิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐมอนทานา พบว่า การลงทุนสำหรับกิจกรรม

นักเรียนมีประสิทธิผลสูงสุดในโรงเรียนขนาดเล็ก ดังนั้น จึงทำให้ผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 300 คนขึ้นไป มีปัญหามากกว่าผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีนักเรียนต่ำกว่า 300 คน

ส่วนด้านสามัคคีธรรมและด้านปัญญารธรรมพบว่าไม่แตกต่างกัน น่าจะเป็นเพราะว่า สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดนโยบายให้ผู้บริหารโรงเรียนทุกโรงเรียนดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาพร้อมกัน และให้ดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียนในแนวเดียวกัน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2528 : คานา) นอกจากนี้ ด้านสามัคคีธรรมและด้านปัญญารธรรม เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกทางกายและใจ ด้วยกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม และการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาาร่วมกัน ซึ่งเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมหลักสูตรที่ส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย (สุรพล จิตต์อาไพ. 2527 : ฉ 110 - 190) ที่กำหนดให้ครูฝึกฝนให้นักเรียนในรูปแบบและวิธีการที่เหมือนกัน ด้วยเหตุดังกล่าว ทำให้ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนด้านสามัคคีธรรมและด้านปัญญารธรรมในโรงเรียนขนาดต่างกันไม่แตกต่างกัน

จึงน่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ถ้าผู้บริหารระดับสูง ได้ติดตาม นิเทศ และประเมินผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียนอย่างจริงจัง ต่อเนื่องเป็นระบบ เพื่อแก้ปัญหาอุปสรรค เพิ่มประสิทธิภาพ และใช้ข้อมูลในการวางแผนปรับปรุงทั้งระยะสั้นและระยะยาว โดยเฉพาะในโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 300 คนขึ้นไป ผู้บริหารโรงเรียนควรที่จะมีการสำรวจหาแบบการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยให้เหมาะสม และจะได้ผลการวิเคราะห์ไปใช้ในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับขนาดของโรงเรียน อันจะทำให้การจัดกิจกรรมดังกล่าวประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้ใหญ่ปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชน ควรส่งเสริมความรักความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเสียสละ ความรับผิดชอบ ควรให้มีการฝึกทักษะขบวนการกลุ่ม ควรมีการติดตามผลประเมินผลและควรมีการจัดการเรียนการสอนโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง
2. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดนักเรียน 300 คนขึ้นไป ควรดำเนินการให้คณะกรรมการร่วมกันคิดค้นรูปแบบวิธีการในการจัดกิจกรรมเพื่อให้การจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียนให้เหมาะสมกับขนาดของโรงเรียน
3. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ควรให้ความสำคัญชุมชน องค์การส่วนท้องถิ่น ให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
4. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด หรืออำเภอ ควรนิเทศติดตามผลการจัดกิจกรรมเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียนอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง และเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาปัญหาของครูผู้รับผิดชอบโครงการส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง
2. ควรศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบโครงการส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ในโรงเรียนที่มีนักเรียนขนาด 300 คนขึ้นไป

บรรณานุกรม

- กรมพล ท่องธรรมชาติ. การเมืองและประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : บรรณกิจเทรดดิ้ง, 2519.
- กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์. การบริหารกิจการนักเรียน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531.
- การประถมศึกษาจังหวัดตรัง, สำนักงาน. รายงานการจัดการศึกษา สปจ.ตรัง ปีงบประมาณ 2541. ตรัง : สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง, 2541. อัดสำเนา.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. ศึกษาแห่งศตวรรษที่ 21 : แนวคิดนิรูปการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : บริษัท ส.เอเชีย เพรส (1989) จำกัด, 2539.
- โรกิส แก่นอิน. การศึกษาปัญหาการบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2531. อัดสำเนา.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน พ.ศ. 2541 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541. อัดสำเนา.
- _____. คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : กองวิชาการ, 2527. อัดสำเนา.
- _____. คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : ศรีเมืองการพิมพ์, 2528.
- _____. คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : ศุภสมาคมตราวัว, 2531.
- _____. คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2536). กรุงเทพฯ : ศุภสมาคมตราวัว, 2536.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. คู่มือประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตย

ในโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : กองวิชาการ, 2529.

_____. โครงการสนับสนุนกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา.

กรุงเทพฯ : อรุณลาดพร้าว, 2530.

_____. แนวการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนและชุมชน ชั้นประถมศึกษา

ปีที่ 5 - 6. กรุงเทพฯ : อรุณลาดพร้าว, 2537.

_____. แผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539). กรุงเทพฯ :

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2535 ค.

_____. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2545). กรุงเทพฯ :

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2540.

_____. สรุปผลการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโครงการสนับสนุนกิจกรรม

ประชาธิปไตยในสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2532.

กรุงเทพฯ : กองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2532.

_____. หลักสูตรเพื่อการพัฒนาการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง

กรณีพิเศษ. กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนาระบบบริหาร, 2541. อัดสำเนา.

คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาการเมืองไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงาน

คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม,

2536.

ครรชิต เมืองทอง, ว่าที่ รท. ผลการชักกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อการสร้างเสริมประชาธิปไตย

ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ปริญญาโท กศ.ม. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2536. ถ่ายเอกสาร.

ครูทอง ขนบท. "ครูกับประชาธิปไตย," วิทยาจารย์. 89(7) : 12 - 13 ; กรกฎาคม

2534.

จวงจันทร์ พวงจันทร์แดง. ภาวะผู้นำของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์

ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526. อัดสำเนา.

จำนงค์ หนูเพชร. การศึกษาการบริหารงานโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน ของ
ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรี
ธรรมราช. ปรินญาพนธ์ กศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ภาคใต้, 2536. ถ่ายเอกสาร.

จุไร ลียาภาศ. การส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน. วิทยานิพนธ์ ศ.ม. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2500. อัดสำเนา.

ชวน หลีกภัย. คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี แดงต่อรัฐสภา วันพฤหัสบดีที่ 20
พฤศจิกายน 2540. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2540.

เขาวิน มณีวงษ์. การบริหารกิจการนักเรียน. กรุงเทพฯ : อมรการพิมพ์, 2525.

โชคชัย ศักดิ์ศรี. ประชาธิปไตยของชาวบ้าน. กรุงเทพฯ : พิมพ์, 2526.

คาร์ตัน คิริวิริยกุล. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในทัศนะของ
ครูประจำชั้นและผู้ปกครอง ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศ.ม. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525. อัดสำเนา.

ถวัลย์ มาศจรัส. "จิตวิญญาณประชาธิปไตยของครูกับการปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย,"
ประชาศึกษา. 41(11) : 4 ; สิงหาคม 2524.

ทวีศักดิ์ ปุ่มฤทธิ และคนอื่น ๆ. คู่มือปฏิบัติราชการและเตรียมเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหาร
สถานศึกษา. ม.ป.ท., 2536. อัดสำเนา.

ทีศนา แชมมณี และคนอื่น ๆ. การทดลองใช้รูปแบบการฝึกทักษะการทำงานเป็นกลุ่มสำหรับ
นักเรียนระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2528.

ธานีทร์ กรัยวิเชียร. ระบบประชาธิปไตย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : กรมแผนที่
ทหาร, 2518.

ธีรวิทย์ ประทุมพรรัตน์ และคนอื่น ๆ. การบริหารและการนิเทศการศึกษา. สงขลา :
พิมพ์, 2530.

นวลเพ็ญ วิเชียรโชติ และ วีรยุทธ วิเชียรโชติ. อารยะประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ :
ประชาชน, 2527.

บรรจง หุสกูลชาติ. "ประชาธิปไตยในโรงเรียน," วิทยาคาร. 89(17) : 8 - 11 ;
กรกฎาคม 2534.

บุษมา ชูวิรัช. สภาพและปัญหาการดำเนินการด้านการรักษาระเบียบวินัยนักเรียนของ

ผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเครือคณะภคินี เซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร์

แห่งประเทศไทย. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บางแสน, 2532. ถ่ายเอกสาร.

ประภาพรธรรม สุวรรณสุข. "โครงการประชาธิปไตย," เอกสารการสอนชุดวิชา การสอน

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วยที่ 8 - 15. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ,

2526.

ประภาส เอื้อตระกูล. การศึกษากระบวนการบริหารโครงการเสริมสร้างวินัยนักเรียน

โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา.

ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาควิชา, 2536.

ถ่ายเอกสาร.

ปรีดา รุ่งโรจน์. การบริหารกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา

สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ ค.ม.

กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533. ถ่ายเอกสาร.

พนัส หันนาคินทร์. หลักการบริหารโรงเรียน. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2524.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ :

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

พีระพงษ์ ศรีเหนียง. การศึกษาเกี่ยวกับความคิดรวบยอดเกี่ยวกับพลเมืองดีในวิถีชีวิตของ

โรงเรียนบ้านหนองม่วง. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,

2524. อัดสำเนา.

มิถุนัน สาคร. หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : ศึกษาภัณฑ์พานิช, 2526.

_____. หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2516.

มงคลสิน เตชะนิยม. การศึกษาการปฏิบัติงานโครงการเสริมสร้างวินัยนักเรียน ของ

ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา.

ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาควิชา, 2538.

ถ่ายเอกสาร.

ยิ่ง ทัศนแก้ว. การจัดกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
การศึกษาจังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2534. ถ่ายเอกสาร.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. ประกาศในราชกิจจานุเบกษา.
เล่มที่ 114 ตอนที่ 55 ก ฉบับกฤษฎีกา หน้า 16 วันที่ 11 ตุลาคม 2540.
ลาวัญย์ รักไทยดี. การส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยในนักเรียนของครูในโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามการรับรู้ของครูและนักเรียน.

วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529. อัดสำเนา.
วิจิตร (ธีระกุล) วรุตบางกูร และคนอื่น ๆ. การบริหารโรงเรียนและการนิเทศการศึกษา
เบื้องต้น. กรุงเทพฯ : ขนิษฐาการพิมพ์, 2520.

วิไลวรรณ วิทยโรจน์. การประถมศึกษา 1. กรุงเทพฯ : เจริญผล, 2526.

วิสุทธิ ropheethan. อะไรนะประชาธิปไตย "วัฒนธรรมที่ไร้ระเบียบ". กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538. ถ่ายเอกสาร.

ศิริกัญจน์ ทองอินทร์. "การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยใน
โรงเรียนประถมศึกษา," ประชาศึกษา. 36(10) : 20 - 23 ; กรกฎาคม
2529.

ศิริชัย พงษ์วิชัย. การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์. พิมพ์ครั้งที่ 4.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

ศึกษาศิการ, กระทรวง. คู่มือส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์,
2535.

_____. หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533).
กรุงเทพฯ : การศาสนา, 2532.

สนาน สุวรรณละออง. การศึกษาความคิดเห็นของครูอาจารย์ที่มีต่อพฤติกรรมตามวิถีชีวิต
ประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา
จังหวัดสตูล. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2541.
ถ่ายเอกสาร.

สมเดช สีแสง. วารสารพัฒนาความรู้ด้านระเบียบกฎหมาย. 4(19) : 55 ; 1 พฤษภาคม 2540.

สมบูรณ์ พรหมภพ. หลักเบื้องต้นการบริหารโรงเรียน. กรุงเทพฯ : บรรพกิจ, 2521.

สมพร สุทัศน์ีย์, ม.ร.ว. การประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2525.

สมยศ นาวิการ. การบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บรรณกิจเทรดดิ้ง, 2525.

สมศักดิ์ ศรีमानชัย. การมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2524.

สาโรช บัวศรี. "ความหมายของประชาธิปไตยอันแท้จริงของการศึกษา," พื้นฐานการเมืองและการปกครองไทย. กรุงเทพฯ : หน่วยงานพิเศษ กรมการฝึกหัดครู, 2520.

_____. พื้นฐานการเมืองและการปกครองไทย. กรุงเทพฯ : หน่วยงานพิเศษ กรมการฝึกหัดครู, 2528.

สิทธิชัย ชาติานิติ. การศึกษากับสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2529.

สุชุม นวลสกุล และคนอื่น ๆ. การเมืองและการปกครองไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521.

สุวิทย์ธรรมาธิราช, มหาวิทยาลัย. เอกสารการสอนชุดวิชาจัดการโรงเรียนประถมศึกษา หน่วยที่ 1 - 6. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : ศรีเมืองการพิมพ์, 2532 ข.

_____. เอกสารการสอนชุดวิชาฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา หน่วยที่ 1 - 4. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2528 ก.

_____. เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมกรรมการสอนประถมศึกษา เล่มที่ 3 หน่วยที่ 11 - 15. กรุงเทพฯ : ยูไนเต็ตโปรดักชั่น, 2524.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคนอื่น ๆ. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์, 2534. .

สุทิน แท่นนุ้ย. การศึกษายุทธการบริหารกิจการนักเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ สังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2533. ถ้ายเอกสาร.

สุรเดช รุ่งศรีภณ. ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา, 2537. ถ่ายเอกสาร.

สุรพล จิตต์อำไพ. รูปแบบของการจัดกิจกรรมโรงเรียนประถมศึกษาที่จัดกิจกรรมดีเด่น. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527. อัดสำเนา. เสริมศักดิ์ วิศาลภรณ์. พฤติกรรมผู้ปกครองทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2525.

โรจน รื่นเวย์. สภาพการณ์ในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528. อัดสำเนา.

อภิชาติ ณ ระนอง. การศึกษาปัญหาการบริหารชั้นเด็กเล็กของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2534. ถ่ายเอกสาร.

Best, John W. Research in Education. 3rd ed. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall, 1977.

Brinegar, Harold F. "The Measurement of Attitudes of High School Student Toward Their School," Thesis Abstracts Series. 49 - 54, 1952.

Campbell, Ronald F. and others. Introduction to Educational Administration. Boston : Allyn and Bacon, 1972.

Elsbree, Willard S. Elementary School Administration and Supervision. New York : American Book Company, 1967.

Faber, Charles F. and Gilbert F. Chearon. Elementary School Administration. New York : Holt Rinehart and Winston, 1970.

Fireman, Robert S. "Participation in Democracy : A Theory of Democracy and Democratic Socialization," Dissertation Abstracts International. 34(5) : 2717 - A ; November, 1973.

- Johnson, Robert L. "Extraclass Activities in Selected Junior and Middle High School in Pennsylvania," Dissertation Abstracts International. 40 : 2307 - A ; 1979.
- Krejcie, Robert V. and Daryle W. Morgan. "Determining Sample Size for Research Activities," Journal of Educational and Psychological Measurement. 30 : 607 - 610 ; 1970.
- Lincoln, Roda. "Current Practices in Administration of Student Activities Finances in Selected Montana Public Secondary School," Dissertation Abstracts International. 42(3) : 937 - A ; 1981.
- Littrell, Dennis M. "Teachers' Pupil Control Ideology Pupil, Control Behavior, and Student Discipline," Dissertation Abstracts International. 40(5) : 4563 - A ; May, 1981.
- Marple, Marie E. "Effective and Ineffective Procedures Used in Elementary Pupil Discipline," Dissertation Abstracts International. 29(45) : 2124 - A ; November, 1968.
- Stoops, Emery, Max Rafferty and Russel E. Johnson. Handbook of Educational Administration : A Guide for Practitioners. Boston : Allyn and Bacon, 1981.
- Weisfeld, D. "Cognitive Styles of Child Discipline," Dissertation Abstracts International. 14(35) : 1930 - B ; October, 1974.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

หนังสือขอความอนุเคราะห์

(สำเนา)

ที่ ทม 2301(บท)/1169

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ

อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000

23 พฤศจิกายน 2541

เรื่อง ขอกวามอนุเคราะห์

เรียน นางสาวสมใจ สุริยกุล

บัณฑิตวิทยาลัย ขอรับรองว่า นายสาโรช นวลสุวรรณ เป็นนิสิตระดับปริญญาโท
วิชาเอกการบริหารการศึกษา ชั้นปีที่ 2 ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

นิสิตผู้เฝ้าสังเกตการณ์การศึกษาค้นคว้าเพื่อทำงานวิจัยเรื่อง การศึกษาใญ่ภาคการจัด
กิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง

โดยมีคณะกรรมการควบคุมการทำงานวิจัย

อาจารย์ ดร.อาคม วัตรไธสง ประธานกรรมการ

อาจารย์อนันต์ ประสาสน์กุล กรรมการ

สิ่งที่นิสิตขอความอนุเคราะห์ คือ ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ
ความถูกต้องของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์แก่นิสิตผู้เฝ้าด้วย ขอขอบพระคุณ
เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

อาคม วัตรไธสง

(นายอาคม วัตรไธสง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร.(074) 311885-7 ต่อ 620

(สำเนา)

ที่ ทม 2301(บพ)/1169

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ

อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000

23 พฤศจิกายน 2541

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์

เรียน นายมนัส แก้วพิทักษ์

บัณฑิตวิทยาลัย ขอรับรองว่า นายสาโรช นวลสุวรรณ เป็นนิสิตระดับปริญญาโท
วิชาเอกการบริหารการศึกษา ชั้นปีที่ 2 ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

นิสิตผู้ใดกำลังดำเนินการศึกษาค้นคว้า เพื่อทำงานวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการจัด
กิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาจังหวัดตรัง

โดยมีคณะกรรมการควบคุมการทำงานวิจัย

อาจารย์ ดร.อาคม วัชโรสง ประธานกรรมการ

อาจารย์อนันต์ ประศาสน์กุล กรรมการ

สิ่งที่เกิดใต้อาจารย์ขอความอนุเคราะห์ คือ ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ
ความถูกต้องของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์แก่นิสิตผู้ใดด้วย ขอขอบพระคุณ
เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

อาคม วัชโรสง

(นายอาคม วัชโรสง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. (074) 311885-7 ต่อ 620

(สำเนา)

ที่ ทม 2301(บท)/1169

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ

อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000

23 พฤศจิกายน 2541

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์

เรียน นายชอบ มุกดา

บัณฑิตวิทยาลัย ขอรับรองว่า นายสาโรช นวลสุวรรณ เป็นนิสิตระดับปริญญาโท
วิชาเอกการบริหารการศึกษา ชั้นปีที่ 2 ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

นิสิตผู้นี้กำลังดำเนินการศึกษาค้นคว้าเพื่อทำงานวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการจัด
กิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดตรัง

โดยมีคณะกรรมการควบคุมการทำงานวิจัย

อาจารย์ ดร.อาคม วัตรไธสง ประธานกรรมการ

อาจารย์อโนนศักดิ์ ประศาสน์กุล กรรมการ

สิ่งที่นิสิตขอความอนุเคราะห์ คือ ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ
ความถูกต้องของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์แก่นิสิตผู้นี้ด้วย ขอขอบพระคุณ
เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

อาคม วัตรไธสง

(นายอาคม วัตรไธสง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. (074) 311885-7 ต่อ 620

(สำเนา)

ที่ ทม 2301(บท)/1219

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ

อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000

11 ธันวาคม 2541

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์

เรียน ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดตรัง

บัณฑิตวิทยาลัย ขอรับรองว่า นายสาโรช นวลสุวรรณ เป็นนิสิตระดับปริญญาโท
วิชาเอกการบริหารการศึกษา ชั้นปีที่ 2 ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

นิสิตผู้ใก้กำลังดำเนินการศึกษาค้นคว้าเพื่อทำงานวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการจัด
กิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง

โดยมีคณะกรรมการควบคุมการทำงานวิจัย

อาจารย์ ดร.อาคม วัดไชสง ประธานกรรมการ

อาจารย์อเนต ประศาสน์กุล กรรมการ

สิ่งที่นิตาตร์ขอความอนุเคราะห์ คือ ประสานงานในการตอบแบบสอบถามของ
ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัด จำนวน 177 โรงเรียน

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้ใ้ด้วย ขอขอบพระคุณ
เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

อาคม วัดไชสง

(นายอาคม วัดไชสง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร.(074) 311855-7 ต่อ 620

(สำเนา)

ที่ ศธ 1118/269

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง
ถนนตรัง-ปะเหลียน อำเภอเมืองตรัง
จังหวัดตรัง 92000

15 มกราคม 2542

เรื่อง ขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามงานวิจัย

เรียน หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอทุกอำเภอ และหัวหน้าการประถมศึกษากิ่งอำเภอ
หาดสำราญ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามงานวิจัย จำนวน ฉบับ

ด้วยสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ได้รับแจ้งขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามงานวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ของนายสาโรช นวลสุวรรณ นิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอกการบริหารการศึกษา จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง พิจารณาแล้วเห็นควรให้ความอนุเคราะห์ที่แจ้งขอความร่วมมือให้สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ แจ้งผู้บริหารโรงเรียนในสังกัด ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามงานวิจัยดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการ

ขอแสดงความนับถือ

แก้ว รุจิระนันท์บุตร

(นายแก้ว รุจิระนันท์บุตร)

ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดตรัง

ฝ่ายบริการทางการศึกษา

โทร. (075) 218128

โทรสาร (075) 224947

ภาคผนวก ๙,
แบบสอบถาม

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน

ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน

การประถมศึกษาจังหวัดตรัง

ผู้วิจัย

ศาสตราจารย์ นวตสุวรรณดี

นิสิตปริญญาโท วิชาเอกการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

คณะกรรมการควบคุมการหาปริญญาโท

อาจารย์ ดร.อาคม วัฒโนสง ประธานกรรมการ

อาจารย์อนันต์ ประสาสใหญ่ กรรมการ

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน

ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน

การประถมศึกษาจังหวัดตรัง

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้ ผู้ตอบได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดตรัง

2. แบบสอบถามนี้ใช้สำหรับหาข้อมูลเพื่อการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลต่อการปฏิบัติ
หน้าที่และด้านส่วนตัวของท่านแต่ประการทั้งสิ้น จึงขอความกรุณาตอบแบบสอบถามนี้ให้ครบ
ทุกข้อตามความเป็นจริงและความเห็นของท่าน

3. แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย
ในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา โดยแบบสอบถามมีข้อความครอบคลุมสาม
ด้าน คือ ด้านการยอมรับ ด้านสวัสดิธรรม และด้านปัญญาธรรม

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะในการ
ปรับปรุงและพัฒนาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน

ขอขอบพระคุณในความอนุเคราะห์ครั้งนี้เป็นอย่างสูง

สารัชช นวลสุวรรณ

นิสิตปริญญาโท วิชาเอกการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ตอนที่ 1

ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน [] หน้าข้อความที่ตรงสภาพความเป็นจริง
ของท่าน

1. ประสบการณ์คนตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน

[] ต่ำกว่า 12 ปี

[] ตั้งแต่ 12 ปีขึ้นไป

สำหรับผู้วิจัย

[] 1

2. ขนาดของโรงเรียน

[] นักเรียนต่ำกว่า 300 คน

[] นักเรียนตั้งแต่ 300 คนขึ้นไป

[] 2

ตอนที่ 2

การศึกษาปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน

คำชี้แจง

แบบสอบถามตอนที่ 2 ผู้วิจัยประสงค์จะศึกษาปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ โดยแบบสอบถามมีข้อคำถามครอบคลุมสามด้าน คือ ด้านทฤษฎี ด้านสถิติ และด้านปัญหาธรรม รวมจำนวน 44 ข้อ

การตอบแบบสอบถามแต่ละข้อ ขอให้ท่านได้โปรดพิจารณาและเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องแสดงระดับปัญหาของการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียนที่ท่านเห็นได้ ตามเกณฑ์ดังนี้

- 1 หมายถึง มีปัญหาอยู่ในระดับ น้อยที่สุด
- 2 หมายถึง มีปัญหาอยู่ในระดับ น้อย
- 3 หมายถึง มีปัญหาอยู่ในระดับ ปานกลาง
- 4 หมายถึง มีปัญหาอยู่ในระดับ มาก
- 5 หมายถึง มีปัญหาอยู่ในระดับ มากที่สุด

ตัวอย่างการตอบแบบสอบถาม

ข้อที่	ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิต ประชาธิปไตยในโรงเรียน ของ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา	ระดับปัญหา					สำหรับ ผู้วิจัย
		น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด	
		1	2	3	4	5	
0	การจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีความเลื่อมใส ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย			✓			[]
00	การฝึกให้นักเรียนแสดงความเคารพครูทุกครั้ง ที่พบ		✓				[]

จากตัวอย่าง แสดงว่า ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ข้อ 0 มีปัญหาการปฏิบัติกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้อ 00 มีปัญหาการปฏิบัติกิจกรรมอยู่ในระดับน้อย

ข้อที่	ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิต ประชาธิปไตยในโรงเรียนของ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา	ระดับปัญหา					สำหรับ ผู้วิจัย
		น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด	
		1	2	3	4	5	
ก. ด้านคุณธรรม							
1.	การส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้นักเรียนเคารพ และเทิดทูนในสถาบันชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์						[13
2.	การฝึกให้นักเรียนแสดงความเคารพบิดา มารดา ผู้อาวุโส ผู้มีพระคุณ และครูบา อาจารย์อย่างถูกต้องจนเป็นนิสัยถาวร						[14
3.	การส่งเสริมกิจกรรมฝึกการพูดของนักเรียน ให้ถูกกาลเทศะ และใช้วาจาเหมาะสม ของบุคคล						[15
4.	การกวาดขันให้นักเรียนพูดจาสุภาพ ไม่พูด ก้าวร้าว ส่อเสียด ให้อับอายเดือดร้อน						[16
5.	การฝึกให้นักเรียนรู้จักต้อนรับและอำนวยความสะดวก แก่ผู้มาติดต่อกับทางโรงเรียน ด้วยวาจาและมารยาทที่ดี						[17
6.	การฝึกให้นักเรียนเข้าแถวตามลำดับก่อนหลัง ในการรับสิ่งของหรือบริการ จนเกิดเป็นนิสัย ถาวร						[18

ข้อที่	ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิต ประชาธิปไตยในโรงเรียนของ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา	ระดับปัญหา					สำหรับ ผู้วิจัย
		น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด	
		1	2	3	4	5	
7.	การฝึกให้นักเรียนปฏิบัติตามสิทธิเสรีภาพของตน ภายในขอบเขต ข้อบังคับและขนบธรรมเนียม ประเพณีในฐานะสมาชิกที่ดีของกลุ่มหรือชุมชน	...	...	...	...	...	[19
8.	การฝึกให้นักเรียนรู้จักเคารพในสิทธิเสรีภาพ ของผู้อื่น	...	...	...	...	...	[110
9.	การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัย แห่งตน	...	...	...	...	...	[111
10.	การฝึกให้นักเรียนปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ ของตนด้วยความรับผิดชอบตามขอบข่ายและ กฎกติกาที่กำหนด	...	...	...	...	...	[112
11.	การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนเคารพกฎ ระเบียบของกลุ่ม โรงเรียน และสังคม	...	...	...	...	...	[113
12.	การฝึกให้นักเรียนมีระเบียบวินัย ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบของโรงเรียนและกฎหมายของ ประเทศชาติ	...	...	...	...	...	[114
13.	การฝึกให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนด กฎกติกา ระเบียบหรือข้อบังคับของห้องเรียน และโรงเรียน	...	...	...	...	...	[115

ข้อที่	ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิต ประชาธิปไตยในโรงเรียนของ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา	ระดับปัญหา					สัปดาห์ ผู้วิจัย
		น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด	
		1	2	3	4	5	
14.	การจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ ตนเองภายใต้การดูแลของครู ในรูปของคณะ กรรมการ เช่น สภานักเรียน กรรมการ ตุลาการนักเรียน						[16
15.	การจัดกิจกรรมฝึกให้นักเรียนเคารพความ คิดเห็นของผู้อื่นในฐานะผู้ฟังและผู้พูด						[17
16.	การฝึกให้นักเรียนยอมรับความขัดแย้งทาง ความคิดว่าเป็นสิ่งปกติและก่อให้เกิดความคิด ใหม่ได้						[18
17.	การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนมองผู้อื่น และเพื่อนร่วมงานในแง่ดี						[19
18.	การสอนให้นักเรียนรู้จักยกย่องชมเชย หรือ สรรเสริญผู้กระทำความดีด้วยความจริงใจ ...						[20
19.	การจัดกิจกรรมในโรงเรียน ส่งเสริม และ พัฒนาพฤติกรรมคารวธรรมของนักเรียน เช่น กิจกรรมการใช้ห้องสมุด กิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมสหกรณ์ การแข่งขันกีฬา						[21

ข้อที่	ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิต ประชาธิปไตยในโรงเรียนของ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา	ระดับปัญหา					สำหรับ ผู้วิจัย
		น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด	
		1	2	3	4	5	
20.	การจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยยึด กระบวนการกลุ่ม และสอดแทรกพฤติกรรม คุณธรรมแก่นักเรียน						[] 22
21.	ความรู้ความเข้าใจของครูและบุคลากร ที่เกี่ยวข้องด้านการฝึกพฤติกรรมคุณธรรม แก่นักเรียน						[] 23
22.	การให้ความร่วมมือจากครูและผู้เกี่ยวข้อง ในการฝึกพฤติกรรมคุณธรรมให้เกิดแก่นักเรียน จนเป็นพฤติกรรมถาวร						[] 24
23.	การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และรายงาน พฤติกรรมวิถีประชาธิปไตยด้านคุณธรรม ของนักเรียนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบจาก บุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง						[] 25
24.	การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรม เพื่อฝึกพฤติกรรมคุณธรรมแก่นักเรียนใน โรงเรียน						[] 26

ข้อที่	ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิต ประชาธิปไตยในโรงเรียนของ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา	ระดับปัญหา					สำหรับ ผู้วิจัย
		น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด	
		1	2	3	4	5	
ข. <u>ด้านสามัคคีธรรม</u>							
25.	การจัดให้ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ร่วมมือกัน ฝึกหัดกิจกรรมด้านสามัคคีธรรมแก่นักเรียน						[127
26.	การจัดกิจกรรมฝึกให้นักเรียนรู้จักทำงาน โดยยึดหลักการประสานประโยชน์เพื่อส่วนรวม เป็นหลัก						[128
27.	การฝึกให้นักเรียนมีทักษะกระบวนการกลุ่ม และทำงานร่วมกันอย่างสันติวิธีจนสำเร็จ ตามที่ได้รับมอบหมาย						[129
28.	จัดกิจกรรมให้นักเรียนเสียสละส่วนตัวเพื่อ หมู่คณะ หรือประโยชน์ส่วนรวม พร้อมาให้ ความร่วมมือในการช่วยเหลือพัฒนาโรงเรียน และท้องถิ่นด้วยความเต็มใจ						[130
29.	การฝึกให้นักเรียนมีความอดกลั้นต่อการ แสดงออกที่ไม่เหมาะสม และเป็นคนอ่อนน้อม เป็นมิตรกับเพื่อนร่วมงานทุกคน						[131
30.	การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี						[132

ข้อที่	ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิต ประชาธิปไตยในโรงเรียนของ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา	ระดับปัญหา					สำหรับ ผู้วิจัย
		น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด	
		1	2	3	4	5	
31.	การจัดกิจกรรมแบ่งกลุ่มนักเรียนร่วมรับผิดชอบ ในการปรับปรุง แก้ไขและพัฒนางานของกลุ่ม ห้องเรียน โรงเรียน และท้องถิ่น						[] 33
32.	การจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้ กระบวนการกลุ่มสอดแทรกในทุกกลุ่ม ประสบการณ์ของหลักสูตร						[] 34
33.	การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผล พฤติกรรมวิถีประชาธิปไตยด้านสามัคคีธรรม จากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็น ระบบ และต่อเนื่อง						[] 35
ค. <u>ด้านปัญญาธรรม</u>							
34.	การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยึด นักเรียนเป็นศูนย์กลาง และเน้นกระบวนการ กลุ่ม						[] 36
35.	การจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธี การสอนและสื่อที่หลากหลาย เหมาะสมและ ทันสมัย ด้วยการให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง						[] 37

ข้อที่	ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิต ประชาธิปไตยในโรงเรียนของ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา	ระดับปัญหา					สำหรับ ผู้วิจัย
		น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด	
		1	2	3	4	5	
36.	การวัดและประเมินผลการเรียน โดยเน้นตาม สภาพจริงที่เกิดจากการเรียนรู้ของนักเรียน ...	...	...	...	...	...	[38
37.	การจัดกระบวนการเรียนการสอนด้วยการใช้ คำถามเป็นสื่อให้นักเรียนฝึกคิดหาเหตุผล คิดริเริ่มสร้างสรรค์ เช่น ท้าวม เพราะเหตุใด อย่างไร ...	...	...	...	...	...	[39
38.	การฝึกให้นักเรียนอธิบายเหตุผลได้เมื่อต้อง มีการตัดสินใจ หรือซักถาม โต้ตอบ ...	...	...	...	...	...	[40
39.	การจัดกิจกรรมกลุ่มโดยฝึกให้นักเรียนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจโดยชี้เหตุผลในปัญหาที่เกิดขึ้นและ ยอมรับปฏิบัติตามมติเสียงข้างมากของที่ประชุม ...	...	...	...	...	...	[41
40.	การจัดกิจกรรมกลุ่ม โดยฝึกให้นักเรียนยอมรับ ในข้อบกพร่องของตนเอง กลุ่ม และพยายาม ปรับปรุงแก้ไข ...	...	...	...	...	...	[42
41.	การจัดกิจกรรมฝึกให้นักเรียนรู้จักพิจารณาปัญหา ที่เกิดขึ้นอย่างมีเหตุผล ภาระที่และแก้ปัญหโดยชี้ เหตุผล ...	...	...	...	...	...	[43

ข้อที่	ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิต ประชาธิปไตยในโรงเรียนของ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา	ระดับปัญหา					สำหรับ ผู้วิจัย
		น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด	
		1	2	3	4	5	
42.	การจัดกิจกรรมฝึกให้นักเรียนใช้ปัญหา ใช้ เหตุผลและความถูกต้องในการตัดสินใจ ทั้งปวง และชี้แนะให้เห็นว่าไม่ได้ใช้เสียงข้าง มากตัดสินใจเสมอไป						[144
43.	การได้รับความร่วมมือจากครูและบุคคลที่ เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมฝึกพฤติกรรมด้าน ปัญหาธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียน						[145
44.	การนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและรายงาน พฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านปัญหาธรรม จากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่าง ต่อเนื่องและเป็นระบบ						[146

ตอนที่ 3

ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา

คำชี้แจง

โปรดทำข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา ตามกิจกรรมสามด้าน คือ ด้านการรวม ด้านสังคม และด้านปัญญาธรรม ดังนี้

การศึกษาปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิต ประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา	ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง
1. การรวม	1. 2. 3.
2. สังคม	1. 2. 3.
3. ปัญญาธรรม	1. 2. 3.

ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง

ศาสตราจารย์ ดร.

ดำรง 11

ตาราง 11 ระดับปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ของ
ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดตรัง

ข้อที่	ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิต ประชาธิปไตยในโรงเรียนของ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา	$\bar{X}$	SD	ระดับปัญหา
ก. ด้านการยอมรับ				
1.	การส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้นักเรียนเคารพ และเทิดทูนในสถาบันชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์	2.7062	1.2310	ปานกลาง
2.	การฝึกให้นักเรียนแสดงความเคารพบิดา มารดา ผู้อาวุโส ผู้มีพระคุณ และครูบา อาจารย์อย่างถูกต้องจนเป็นนิสัยถาวร	2.8814	1.1543	ปานกลาง
3.	การส่งเสริมกิจกรรมฝึกการพูดของนักเรียน ให้ถูกต้องเหมาะสม และเข้าใจเหมาะสมฐานะ ของบุคคล	2.9944	.9857	ปานกลาง
4.	การกวดขันให้นักเรียนพูดจาสุภาพ ไม่พูด ก้าวร้าว ส่อเสียด ใช้น้ำเสียงที่ดุดัน	3.1525	1.0025	ปานกลาง
5.	การฝึกให้นักเรียนรู้จักต้อนรับและอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาติดต่อที่ทางโรงเรียน ด้วยวาจาและมารยาทที่ดี	2.9774	.8852	ปานกลาง
6.	การฝึกให้นักเรียนเข้าแถวตามลำดับก่อนหลัง ในการรับสิ่งของหรือบริการ จนเกิดเป็นนิสัย ถาวร	2.8192	1.2252	ปานกลาง

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อที่	ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิต ประชาธิปไตยในโรงเรียนของ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา	$\bar{X}$	SD	ระดับปัญหา
7.	การฝึกให้นักเรียนปฏิบัติตามสิทธิเสรีภาพของตน ภายในขอบเขต ข้อบังคับและขนบธรรมเนียม ประเพณีในฐานสมาชิกที่ดีของกลุ่มหรือชุมชน	2.9661	.8719	ปานกลาง
8.	การฝึกให้นักเรียนรู้จักเคารพในสิทธิเสรีภาพ ของผู้อื่น	2.9887	.9353	ปานกลาง
9.	การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัย แห่งตน	3.1695	1.0250	ปานกลาง
10.	การฝึกให้นักเรียนปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ ของตนด้วยความรับผิดชอบตามขอบข่ายและ กฎกติกาที่กำหนด	3.1130	.9527	ปานกลาง
11.	การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนเคารพกฎ ระเบียบของกลุ่ม โรงเรียน และสังคม	2.9718	.9441	ปานกลาง
12.	การฝึกให้นักเรียนมีระเบียบวินัย ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบของโรงเรียนและกฎหมายของ ประเทศชาติ	2.9944	.9857	ปานกลาง
13.	การฝึกให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนด กฎกติกา ระเบียบหรือข้อบังคับของห้องเรียน และโรงเรียน	2.9774	1.0278	ปานกลาง

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อที่	ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิต ประชาธิปไตยในโรงเรียนของ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา	$\bar{X}$	SD	ระดับปัญหา
14.	การจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้มีโอกาสปกครอง กันเองภายใต้การดูแลของครู ในรูปของคณะ กรรมการ เช่น สภานักเรียน กรรมการ ตุลาการนักเรียน	3.0056	.9262	ปานกลาง
15.	การจัดกิจกรรมฝึกให้นักเรียนเคารพความ คิดเห็นของผู้อื่นในฐานะผู้ฟังและผู้พูด	2.9944	.8823	ปานกลาง
16.	การฝึกให้นักเรียนยอมรับความขัดแย้งทาง ความคิดว่าเป็นสิ่งปกติและก่อให้เกิดความคิด ใหม่ได้	3.0621	.8992	ปานกลาง
17.	การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนมองผู้อื่น และเพื่อนร่วมงานในแง่ดี	3.0000	.8660	ปานกลาง
18.	การสอนให้นักเรียนรู้จักยกย่องชมเชย หรือ สรรเสริญผู้กระทำความดีด้วยความจริงใจ	3.0000	.9653	ปานกลาง
19.	การจัดกิจกรรมในโรงเรียน ส่งเสริม และ พัฒนาพฤติกรรมคารวธรรมของนักเรียน เช่น กิจกรรมการใช้ห้องสมุด กิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมสภักดิ์ การแข่งขันกีฬา	2.8475	1.0998	ปานกลาง
20.	การจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยยึด กระบวนการกลุ่ม และสอดแทรกพฤติกรรม คารวธรรมแก่นักเรียน	2.9548	.8779	ปานกลาง

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อที่	ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิต ประชาธิปไตยในโรงเรียนของ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา	$\bar{X}$	SD	ระดับปัญหา
21.	ความรู้ความเข้าใจของครูและบุคลากร ที่เกี่ยวข้องด้านการฝึกพฤติกรรมคารวธรรม แก่นักเรียน	2.9492	.8872	ปานกลาง
22.	การให้ความร่วมมือจากครูและผู้เกี่ยวข้อง ในการฝึกพฤติกรรมคารวธรรมนี้ เกิดแก่ นักเรียนจนเป็นพฤติกรรมถาวร	2.9661	.8912	ปานกลาง
23.	การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และรายงาน พฤติกรรมวิถีประชาธิปไตยด้านคารวธรรม ของนักเรียนอย่างต่อเนื่องและ เป็นระบบจาก บุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	2.9718	.8218	ปานกลาง
24.	การจัดระบบประมาณสับสุนการจัดกิจกรรม เพื่อฝึกพฤติกรรมคารวธรรมแก่นักเรียนใน โรงเรียน	3.1017	.9948	ปานกลาง
ข. ด้านสามัคคีธรรม				
25.	การจัดทำให้ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ร่วมมือกัน ฝึกพฤติกรรมด้านสามัคคีธรรมแก่นักเรียน	3.0282	.8287	ปานกลาง
26.	การจัดกิจกรรมฝึกให้นักเรียนรู้จักทำงาน โดยยึดหลักการประสานประโยชน์เพื่อส่วนรวม เป็นหลัก	2.9718	.8355	ปานกลาง

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อที่	ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิต ประชาธิปไตยในโรงเรียนของ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา	$\bar{X}$	SD	ระดับปัญหา
27.	การฝึกให้นักเรียนมีทักษะกระบวนการกลุ่ม และทำงานร่วมกันอย่างสันติวิธีจนสำเร็จ ตามที่ได้รับมอบหมาย	2.9379	.8865	ปานกลาง
28.	จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมด้วยตัวเองเพื่อ หมู่คณะ หรือประโยชน์ส่วนรวม หรือมาที่ ความร่วมมือในการช่วยเหลือพัฒนาโรงเรียน และท้องถิ่นด้วยความเต็มใจ	2.9266	.9047	ปานกลาง
29.	การฝึกให้นักเรียนมีความอดทนต่อการ แสดงออกที่ไม่เหมาะสม และเป็นคนอ่อนน้อม เป็นมิตรกับเพื่อนร่วมงานทุกคน	3.0113	.8047	ปานกลาง
30.	การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี	2.9944	.9262	ปานกลาง
31.	การจัดกิจกรรมแบ่งกลุ่มนักเรียนร่วมรับผิดชอบ ในการปรับปรุง แก้ไขและพัฒนางานของกลุ่ม ห้องเรียน โรงเรียน และท้องถิ่น	2.9379	.8472	ปานกลาง
32.	การจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยให้ กระบวนการกลุ่มสอดแทรกในทุกกลุ่ม ประสบการณ์ของหลักสูตร	2.9435	.8964	ปานกลาง

ตาราง 11. (ต่อ)

ข้อที่	ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิต ประชาธิปไตยในโรงเรียนของ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา	$\bar{X}$	SD	ระดับปัญหา
33.	การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผล พฤติกรรมวิธีประชาธิปไตยด้านสามัคคีธรรม จากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็น ระบบ และต่อเนื่อง	3.0000	.8790	ปานกลาง
	ค. ด้านปัญญาธรรม			
34.	การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเปิด นักเรียนเป็นศูนย์กลาง และเน้นกระบวนการ กลุ่ม	3.0000	.9293	ปานกลาง
35.	การจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธี การสอนและสื่อที่หลากหลาย เหมาะสมและ ทันสมัย ด้วยการให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง	3.1638	.8927	ปานกลาง
36.	การวัดและประเมินผลการเรียน โดยเน้นตาม สภาพจริงที่เกิดจากการเรียนรู้ของนักเรียน	2.9774	.8525	ปานกลาง
37.	การจัดกระบวนการเรียนการสอนด้วยการใช้ คำถามเป็นสื่อให้นักเรียนฝึกคิดหาเหตุผล คิดริเริ่มสร้างสรรค์ เช่น ท้าวม เพราะเหตุใด อย่างไร	2.9774	.8525	ปานกลาง
38.	การฝึกให้นักเรียนอธิบายเหตุผลได้เมื่อต้อง มีการตัดสินใจ หรือซักถาม โต้ตอบ	3.0678	.7431	ปานกลาง

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อที่	ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิต ประชาธิปไตยในโรงเรียนของ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา	$\bar{X}$	SD	ระดับปัญหา
39.	การจัดกิจกรรมกลุ่มโดยฝึกให้นักเรียนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจโดยชี้เหตุผลในปัญหาที่เกิดขึ้นและ ยอมรับปฏิบัติตามมติเสียงข้างมากของที่ประชุม	3.0000	.8326	ปานกลาง
40.	การจัดกิจกรรมกลุ่ม โดยฝึกให้นักเรียนยอมรับ ในข้อบกพร่องของตนเอง กลุ่ม และพยายาม ปรับปรุงแก้ไข	3.0056	.7797	ปานกลาง
41.	การจัดกิจกรรมฝึกให้นักเรียนรู้จักพิจารณาปัญหา ที่เกิดขึ้นอย่างมีจิตวิเคราะห์และแก้ปัญหาโดยใช้ เหตุผล	3.1243	.7734	ปานกลาง
42.	การจัดกิจกรรมฝึกให้นักเรียนใช้ปัญหา ใช้ เหตุผลและความถูกต้องในการตัดสินใจปัญหา ทั้งปวง และชี้แนะให้เห็นว่าไม่ได้ใช้เสียงข้าง มากตัดสินใจเสมอไป	3.0678	.8160	ปานกลาง
43.	การได้รับความร่วมมือจากครูและบุคคลที่ เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมฝึกพฤติกรรมด้าน ปัญหาธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียน	2.8983	.8467	ปานกลาง
44.	การนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและรายงาน พฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านปัญหาธรรม จากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่าง ต่อเนื่องและ เป็นระบบ	3.0678	.8366	ปานกลาง

การศึกษาปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน
ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดตรัง

เสนอต่อมหาวิทยาลัยทักษิณ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการบริหารการศึกษา
พฤษภาคม 2542

การวิจัยนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อทราบระดับและ เปรียบเทียบปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ตามตัวแปรประสบการณ์ และขนาดของโรงเรียน รวมทั้งเพื่อทราบข้อเสนอแนะของผู้บริหารในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง จำนวน 177 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 44 ข้อ และแบบสอบถามปลายเปิด การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง
2. ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน
3. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดนักเรียนต่างกัน มีปัญหาในการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยภาพรวมและด้านกิจกรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านสำนึกศีลธรรมและปัญญานิยมไม่แตกต่างกัน
4. ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ได้แก่ ควรให้มีการรณรงค์และเผยแพร่กิจกรรมการวชิรธรรมทางสื่อมวลชน กระตุ้นให้ผู้ใหญ่ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่เยาวชน ควรฝึกให้นักเรียนกระทำตัวเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ผู้ปกครองและชุมชนควรมีส่วนร่วมให้มากขึ้น ผู้บังคับบัญชาควรให้ความสำคัญมากยิ่งขึ้น ควรส่งเสริมให้นักเรียนมีความรักสำนึกดี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละและความรับผิดชอบให้มากที่สุด ควรให้มีการฝึกทักษะกระบวนการกลุ่ม ควรให้มีการติดตามผลและประเมินผลอย่างจริงจัง ควรจัดการเรียนการสอนโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง และผู้บริหารโรงเรียนต้องปรับตัวให้ทันตามนโยบาย

**A STUDY OF PROBLEMS REGARDING THE PROMOTION OF
DEMOCRATIC-WAY-OF-LIFE ACTIVITIES OF SCHOOL
ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF TRANG
PROVINCIAL PRIMARY EDUCATION**

**Presented in partial fulfillment of the requirements for the Master
of Education degree in Educational Administration
at Thaksin University**

May 1999

The purposes of this research were twofold: to investigate the levels of problems regarding the promotion of democratic-way-of-life activities of school administrators under the Office of Trang Provincial Primary Education, according to the variables of experience and school size and to compare the problems regarding the promotion of democratic-way-of-life activities of these school administrators. The study also compiled and presented suggestions from the administrators to improve the promotion of the democratic-way-of-life activities in primary schools.

The research sample subjects were 177 primary school administrators. The data collection instrument was a 44-item rating-scale questionnaire with open-ended questions. The statistics utilized in the analysis of the data were percentage, mean, and standard deviation. The t-test was used to test the hypotheses.

It was found that:

1. The levels of problems regarding the promotion of democratic way of life activities as a whole and in the individual components were moderate.
2. There were no statistically significant differences between the administrators who differed in experience in their overall view of the problems regarding the promotion of democratic-way-of-life activities and in its components.
3. There was a statistically significant difference at the .05 level between the administrators who differed in school size in their overall perception of the problems and in the component of respect and esteem. There were no differences in the components of unity and wisdom.

These were the suggestions offered by the administrators to improve the promotion of democratic-way-of-life activities. There should be campaigns and a dissemination of activities to teach respect and esteem through mass media. Adults should be encouraged to act as role models for youth. Students should be trained so that they can act both as leaders and followers. Parents and community should

participate in activities of this nature more often. Supervisors should be given special attention and an emphasis should be placed on these activities. Students should be taught to adopt the following qualities: unity, generosity, sacrifice, and responsibility. Group dynamics should be taught and practiced. There should be formal follow-ups and evaluation. The teaching and learning should mainly incorporate student-centered activities. Finally, school administrators should improve and adapt themselves so that they are up-to-date and become aware of the new policies.

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล

นายสารธ นวลสุวรรณ

วัน เดือน ปีเกิด

26 กุมภาพันธ์ 2495

สถานที่เกิด

ตำบลโคกสะบ้า อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

สถานที่อยู่ปัจจุบัน

บ้านเลขที่ 58/5 ซอย 1 ถนนวิเศษกุล อำเภอเมือง
จังหวัดตรัง 92000

ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน ผู้อำนวยการโรงเรียน

สถานที่ทำงานปัจจุบัน

โรงเรียนบ้านนาหิน หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งกระบือ อำเภอย่านตาขาว
จังหวัดตรัง

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2507 ป.4 จากโรงเรียนวัดโพธิ์พระเจ้ จังหวัดตรัง

พ.ศ. 2510 ป.7 จากโรงเรียนบ้านทุ่งหนองแห้ง จังหวัดตรัง

พ.ศ. 2513 ม.ศ.3 จากโรงเรียนวิเชียรมาตุ ตรัง

พ.ศ. 2515 ม.ศ.5 จากโรงเรียนสภาราชินี ตรัง

พ.ศ. 2518 ป.กศ.สูง จากวิทยาลัยครูจันทร์เกษม กรุงเทพฯ

พ.ศ. 2523 กศ.บ. จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา

พ.ศ. 2542 กศ.ม. วิชาเอกการบริหารการศึกษา จากมหาวิทยาลัยทักษิณ